

120. заседание

Събота, 5 юлий 1924 година

(Открито отъ председателя д-ръ Т. Кулевъ въ 16 ч. 15 м.)

Председателъ: (Звъни) Моля г. секретаря да провѣри по списъка присѣжествуващитѣ г. г. народни представители.

Секретарь д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): (Прочита списъка. Отъ заседанието сѣ отсъствуваха следнитѣ народни представители: Алифъ Афузъ Садъкъ, Бозвелиевъ Костантинъ, Бояджиевъ Стефанъ, Буровъ Никола, Буровъ Атанасъ, Велиновъ Тончо, Влайковъ Тодоръ, Геровъ д-ръ Борисъ, Гочевъ Стефанъ, Грозевъ Иванъ, Дамяновъ Владимиръ, Деликоцевъ Цанко, Димитровъ Стойко, Димитровъ Тодоръ, Дончевъ Георги, Кабакчиевъ Христо, Калчевъ Панайотъ, Тинчевъ, Ковачевъ Иванъ, Куцаровъ Янко, Малиновъ Александъръ, Мариновъ Владиславъ, Марулевъ Йосифъ, Миновъ Петъръ, Мочуровъ Велико, Мушановъ Никола, Начевъ Владимиръ, Недѣлковъ Лачо, Николовъ Върбанъ, п. Николовъ Маринъ, Панайотовъ Тодоръ, Парасковъ Василъ, Петровъ Койчо, Петровъ Владимиръ, Продановъ Господинъ, Пѣевъ Георги Т., Реджовъ Григоръ, Робевъ Йосифъ, Савовъ Сава, Славейковъ Христо, Славовъ Йорданъ, Сталийски Александъръ, Стефановъ Петъръ, Стойчевъ Пендо, Стояновъ Станчо, Страшимировъ Тодоръ, Терзиевъ Иванъ, Тодоровъ Грую, Топаловъ Недѣлко, Хаджиевъ Никола, Чернооковъ Георги и Чолаковъ Стефанъ)

Председателъ: (Звъни) Г. г. народни представители! Присѣжествува 100 души. Значи имаме нужното споредъ правилника число присѣжествуващи народни представители, за да откриемъ заседанието.

Обявявамъ заседанието за открито.

Преми да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, има да ви направя нѣколко съобщения, на първо мѣсто за отпуски, които съмъ далъ на нѣкои народни представители, а именно:

На г. Христо Баралиевъ — 3 дни.

Народниятъ представителъ г. Христо Господиновъ Ц, който се е ползувалъ досега съ 28 дни отпускъ, моли да му се разреши още 3-дневенъ отпускъ. Ония отъ васъ, които сѣ съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Бончо Тотковъ, който се е ползувалъ досега съ 29 дни отпускъ, моли да му се разреши още 2 дни отпускъ. Ония отъ васъ, които сѣ съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Крумъ Славовъ, който се е ползувалъ досега съ 37 дни отпускъ, моли да му се разреши още 4 дни отпускъ. Ония отъ васъ, които сѣ съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Георги Дончевъ, който досега се е ползувалъ съ 36 дни отпускъ, моли да му се разреши още 2 дена отпускъ. Ония отъ васъ, които сѣ съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Коста Лулчевъ, който досега се е ползувалъ съ 24 дни отпускъ, моли да му се разреши още 2 дена отпускъ. Ония отъ васъ, които сѣ съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Костантинъ Бозвелиевъ, който досега се е ползувалъ съ 51 день отпускъ, моли да му се разреши още 2 дена отпускъ. Ония отъ васъ, които сѣ съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Григоръ Реджовъ, който досега се е ползувалъ съ 30 дни отпускъ, моли да му се разреши още 2 дена отпускъ. Ония отъ васъ, които сѣ съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Бекиръ Садкъ Мехмедъ Еминовъ, който досега се е ползувалъ съ 23 дни отпускъ, моли да му се разреши още 4 дни отпускъ по случай байряма. Ония отъ васъ, които сѣ съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Хасанъ Ефенди Бояджиевъ, който досега се е ползувалъ съ 46 дни отпускъ, моли да му се разреши още 4 дни отпускъ също по случай байряма. Ония отъ васъ, които сѣ съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Дѣлко Тодоровъ Гоговъ, който досега се е ползувалъ съ 30 дни отпускъ, моли да му се разреши още 7 дни отпускъ. Ония отъ васъ, които сѣ съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Янко Куцаровъ, който досега се е ползувалъ съ 26 дни отпускъ, моли да му се разреши още 7 дни отпускъ по болестъ. Прдставява медицинско свидетелство. Ония отъ васъ, които сѣ съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Тодоръ Димитровъ, който досега се е ползувалъ съ 18 дни отпускъ, моли да му се разреши още 10 дни отпускъ. Ония отъ васъ, които сѣ съгласни за му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. г. народни представители! Въ бюрото е постѣпило предложение отъ народнитѣ представители г. г. Никола Пѣдаревъ, Кемилевъ, Рачевъ, Палиевъ и други, подписано отъ нужното число народни представители, за назначаване една парламентарна анкета по Министерството на желѣзницитѣ за провѣряване дѣлата на Главната дирекция на желѣзницитѣ. Това предложение ще се напечата, ще се раздаде на г. г. народнитѣ представители и ще се постави на дневенъ редъ.

Пристѣпяме къмъ точка 1 отъ дневния редъ.

Министъръ Я. Молловъ: Ще отговоря на питането на г. Братановъ.

Председателъ: Преми това, г. министърътъ на земледѣлието ще отговори на питането на народния представителъ г. Цочо Братановъ.

Имате думата, г. Братановъ, за да развиете питането си.

Ц. Братановъ (с. д): Г. г. народни представители! Въ Министерството на земледѣлието има преписки за известни деяния, които сѣ извършени още презъ миналия режимъ, които преписки и досега се намиратъ въ положение на застой. Освенъ това, следъ 9 юний се повториха нѣкои работи, които напомнятъ работитѣ преди 9 юний. За това съмъ принуденъ да отпраща къмъ г. министра на земледѣлието едно питане, за да можемъ, както ние, народнитѣ представители, така и обществото, да имаме една представа за онѣзи работи, които сѣ вършени въ това министерството.

Точка 1 отъ моето питане се състои въ това: кой, какъ и защо унищожи боровата култура при Семинарията? Това е единъ въпросъ, който дълго време е вълнувалъ прикрито софийнци: какъ може една такава важна култура да се унищожи? Да ви излагамъ подробности по унищожаването на това ценно богатство, не намирамъ за нужно, защото това е действие на миналия режимъ, обаче трѣбва да ви съобща да знаете, че мѣстото на унищожената борова култура е раздадено за селища на следнитѣ чиновници отъ Министерството на земледѣлието, предимно

такава от горското отделение, а именно: Нина Стояновъ, бивш началник на горското отделение, С. Гълъбовъ, юриконсулт въ Министерството на земледелието, Г. Петровъ, главен инспектор по горитъ, Т. Захариевъ, инспектор по горитъ, Е. Тричковъ, инспектор по горитъ, Д. Лазаровъ, инспектор по горитъ, С. Лазаровъ, бивш подначалник по горитъ, И. Поповъ, бивш районен инспектор по горитъ, Ю. Милде, лесничей по културитъ, С. Дарлевъ, началник на секция по горитъ, Н. Мирковъ, геометър, Н. Казанлиевъ, началник по залесяването, Минчо Дилиновъ, народен представител,

Отъ сговориститъ: А-а-а! И той ли?

Ц. Братановъ (с. д): Й. Василевъ, А. Пъевъ, кондукторъ, И. Ивановъ, отъ университета, А. Тодоровъ, запасен офицеръ, Н. Балкански, Муравиева, И. Радославовъ, И. Демировъ, И. Костовъ, А. Стоевъ, С. Калъчевъ, Ю. К. Попова, Д. Мацакинъ, Коста Тодоровъ, Трифонъ Куневъ Ланчелото, Григоръ Кузмановъ и още трима души, имената на които не можахъ да намъря. Тъзи мѣста сѣ раздадени още на 1 августъ 1922 г. Разглеждайки тази преписка, министерътъ на земледелието г. Молловъ е сложилъ резолюция: (Чете) „1) Не одобрявамъ този протоколъ на горския съветъ по мотиви, изложени обстойно въ докладната записка на началника на отделието за горитъ П. Марковъ отъ 27 юний 1923 г.; 2) да се направятъ постъпки предъ Софийската градска община за отнемане раздаденитъ вече мѣста; 3) всички длъжностни лица станали причина за изсичане на тази тъй ценна култура, заслужаватъ уволнение. Ако не права това днесъ, права го само поради липса на подготовки за работа специалисти; 4) дисциплинарниятъ съветъ при министерството да разгледа цялата преписка и се произнесе относно виновността и наказанието на провинитъ. Министеръ: Молловъ“. Това е на 1 августъ 1923 г.

Споредъ събранитъ отъ менъ сведения, до сега по тази скандална афера не е направено абсолютно нищо. Грѣшката която намирамъ тукъ ме кара да повдигна тоя въпросъ и да искамъ г. министерътъ на земледелието да отговори, защо не е ликвидирано съ този въпросъ, защо виновнитъ за съсипването на една такава хубава култура не сѣ пратени на мѣстото, и защо голѣма частъ отъ тѣхъ сѣ още чиновници въ Министерството на земледелието, отделение за горитъ.

Пунктъ 2 отъ моето питане е: (Чете) „Кой разреши на предприемачитъ Димитровъ и Кебеджиевъ да изнесатъ отъ държавната гора „Гешова планина“ около 2.000 куб. м. материалъ повече, съ което е оштетена държавата съ повече отъ единъ милионъ лева?

„Лесничейтъ на гората „Гешова планина“ съобщилъ на 2 февруарий 1923 г., че материалитъ на предприятието Димитровъ—Кебеджиевъ излѣзли съ 2.115 куб. метра повече. Съ заявление отъ 18 септември 1922 г. предприемачитъ съобщили на Министерството, че тия материалъ сѣ демаркирани. Следвало е като незаконно съчени да бждатъ конфискувани, но вмѣсто това сѣ предписание отъ 26 априлъ 1923 г. било съобщено на лесничей да предаде материалитъ на предприемачитъ. Съкровището е оштетено съ стойността на материалитъ и сѣ глобата, която е следвало да се наложи на предприемачитъ“. Тази преписка е тоже презъ дружбашко време, но и досега стои неразрешена и за загубитъ отъ единъ милионъ лева на държавата, нѣма определено кой е виновника и кой трѣбва да ги плати.

Точка 3 отъ моето питане е: (Чете) „Съ каква сума е оштетена държавата съ даването на разни предприемачи около 3.500 куб. метра материалъ по 120 л. въ държавнитъ гори въ Чепино, когато е признато, че тоя материалъ е незаконно съченъ отъ същитъ?

„Съ протоколъ отъ 8 септември 1920 г. и юридическата комисия при Министерството на земледелието констатира, че отсѣченитъ 3.747 куб. метра дървесна маса отъ разни предприемачи отъ държавната гора „Чехълво“ сѣ незаконно съчени и следва да се конфискуватъ съгласно закона за горитъ. Вмѣсто това, тѣ сѣ били отсѣпени на същитъ нарушителъ по 120 л. кубическитъ метъръ. Съкровището е оштетено съ повече отъ единъ милионъ лева“. Тази преписка е също така стара, обаче, по нея абсолютно нищо не е направено до сега.

Точка 4 отъ моето питане е: (Чете) „Какво количество дървенъ материалъ е даденъ безплатно на разни обществени учреждения безъ да иматъ право на даденитъ имъ количества и видове, безъ да сѣ отишли тия материалъ по назначението си, и съ колко милиона е оштетена държавата?

„Станало е система да се даватъ безплатно дървени материалъ на разни учреждения, дружества и общини, съ

което съкровището до сега е оштетено съ повече отъ 20 милиона лева, безъ да е потърсенъ виновника на това разхищение на държавнитъ богатства“. Нѣкои отъ тѣхъ сѣ оформени отъ Народното събрание, други не сѣ оформени.

Точка 5 отъ моето питане е: (Чете) „Кой стана причина незаконно да се раздадатъ около 46 хиляди декара гори въ държавнитъ острови на Дунава при гр. Свищовъ, съ което е оштетено съкровището съ повече отъ 150 милиона лева?

„На селата: Дековъ, Белене, Татари, Орешецъ, Кулина-вода и гр. Свищовъ сѣ отсѣпени около 46 хиляди декара гори съ протоколъ отъ 17 ноември 1922 г. Тия населени мѣста не граничатъ съ горитъ и нѣматъ право на части отъ тѣхъ по дд. 18 отъ закона за горитъ. Селото Кулина-вода, Никополско, даже никога не е искало държавна гора, а селото Орешецъ е поискало такава следъ като му е била дадена“. Това е единъ произволъ извършенъ отъ бившия режимъ, по който държавата е оштетена съ 46 хиляди декара земя. Това е единъ голѣмъ въпросъ и той стои още неразрешенъ отъ Министерството на земледелието.

„Висшитъ чиновници при Министерството сѣ знаели всичко това, но не сѣ казали на своя министъръ, че подобно отсѣпяне на държавни гори е незаконно. И до днесъ никой не се е погрижилъ да издиръ виновнитъ за това разграбване на държавнитъ имоти“.

Пунктъ 6 отъ моето питане е: (Чете) „По каквъ начинъ сѣ раздадени повече отъ 50 хиляди декара държавни иглолистни гори въ Горно-Джумайско и Мелнишко и е оштетено съкровището съ повече отъ 150 милиона лева?

„На селата Градево, Стрбиново, Крупникъ и Ошава сѣ раздадени части отъ държавнитъ гори, безъ да сѣ представили каквито и да е документи за собственост, а само възъ основа на снети дознания отъ мѣстния лесничей и протоколнитъ решения на юридическата комисия отъ 8 октомври 1920 г. и 23 юний 1921 г. Че това раздаване е незаконно се вижда отъ предписанието на Министерството отъ 13 юний 1921 г. № 9503 и едно писмо адресирано до началника на горитъ съ дата 11 юний с. г., въ които се говори за събиранъ пари отъ населението за възнаграждение на разни лица“.

Пунктъ 7 отъ моето питане е: (Чете) „Кой допусна да се отсѣпятъ незаконно отъ държавната гора „Петрохански проходъ“ 12 хиляди декара отъ най-хубавата частъ на гората на с. Клисура и е оштетено съкровището съ повече отъ 40 милиона лева?

„Съгласно предписанието на Министерството на земледелието отъ 5 януарий 1923 г. подъ № 214 до Клисурския лесничей даденъ нареждане да се отсѣпятъ на селото Клисура 11.229 декара гора отъ държавната такава, като оригиналното писмо на лесничей, съ което се даватъ сведения, надлежно резолирано, е повърната обратно на същия, за да се прикриятъ следитъ на незаконното раздаване“.

„Селото Клисура има 323 семейства съ общо пространство на общински и частни гори и мери 9.487 декара, или на домакинство кръгло 30 декара. Това село е отъ полско-горскитъ, защото населението се занимава предимно съ земледѣлие и по закона се следва на домакинство максимумъ до 40 декара. Горното количество отъ 30 декара е достатъчно и даването на държавната гора е незаконно“.

Интересното въ тази преписка е, че съществува следното положение: лесничейтъ дава 4.000 декара по решение, а другитъ декари до 12 хиляди ги дава съ бележка, по заповѣдъ на министра на земледѣлието. Това е разбира се презъ миналия режимъ.

Пунктъ 8 отъ моето питане е: (Чете) „Кой допусна даденото презъ 1919/1920 г. съчише въ Богословската общинска гора, Кюстендилско, да се изсѣче презъ следната стопанска година 1920/1921, когато ценитъ на дървенитъ материали сѣ били нѣколко пъти по-високи и безъ да се вземе подъ внимание и едногодишния приръстъ, съ което сѣ нанесени на общината нѣколко милиона лева щети“.

„Съчището въ Богословската общинска гора, Кюстендилско, е утвърдено въ надвечерието на 1 априлъ, крайния срокъ за съчиче на издѣлковитъ гори. Предприемачътъ ввелъ стойността следъ 1 априлъ и понеже не можелъ да съче вече, съ заявление поискалъ отъ Министерството да му се разреши да изсѣче съчището презъ следующата стопанска година. Горскитъ съветъ при Министерството на земледѣлието даде мнение благоприятно за предприемача и му се разрешило да изсѣче гората презъ следующата година“.

„Общинскитъ съветъ на с. Богословъ съ протоколъ протестираше противъ това действие на органитъ на горската властъ и държи държавата отговорна за нанесени щети на общината на сума повече отъ 8 милиона лева. Тогавашиятъ министъръ резолираше тоя протоколъ да му

се докладва подробно преписката. До днес, обаче, това не е сторено и никои не се е погрижил да намъри отговорнитъ лица за това беззаконие.

Изисква се отъ Министерството да издири кой е виновния за тази загуба. Въпреки това, че е минало твърде много време отъ тогава и до сега преписката стои въ застои и по нея не се взема окончателно решение, за да се ликвидира.

Пунктъ 9 отъ моето питане е: (Чете) „Знаете ли г. министре, че на с. с. Ясжория и Нова махала, Пешерска околия, сж дадени повече отъ 40 хиляди декара държавни гори?

„Въ последно време сж отстъпени на селата Ясжория и Нова махала, Пешерско, повече отъ 40 хиляди декара отъ държавнитъ гори. Това е станало по ходатайството и настояването на народни представители, въпреки, че горското отдѣление е спрело отстъпването на гори по чл. 18 отъ закона за горитѣ.

Това отдаване на тѣзи гори е станало, г-да, напоследъкъ, презъ време на днешния режимъ.

Пунктъ 13 отъ моето питане е: (Чете) „Че безпричинно се уволняватъ, понижаватъ, мѣстятъ и наказватъ държавни служители, специалисти, като следнитѣ: Г. Петровъ, Т. Димитровъ, Хр. Поповъ и пр.

„Съ заповѣдь № 2817 отъ 2 юлий м. г. съ мотива „въ полза на службата“ сж били понижени нѣколко души чиновници по горитѣ, между които трима отъ горското отдѣление, софийския районенъ инспекторъ, началника на залесяване въ София и др. И до днесъ тѣзи служители не знаятъ защо сж били понижени съ горния чудноватъ мотивъ.

Подначалникътъ на министерството Влаховъ, инспекторътъ Дончевъ и лесничеятъ Ангеловъ безпричинно сж били наказани. Лесничейтъ Груевъ и Ванковъ премѣстени. Поради това инспекторитѣ Петровъ, Димитровъ и Поповъ, началника Казанлиевъ и лесничейтъ Груевъ и Ванковъ напуснаха държавната служба.

„Лесничей Тодоровъ безпричинно е билъ уволненъ и даденъ подъ съдъ и едва следъ 4½ месеца, следъ като е билъ оправданъ, е възстановенъ въ длъжностъ.

„Началникътъ по измѣрването Пѣевъ, следъ като е билъ пониженъ съ заповѣдь отъ 2 юлий, съ заповѣдь отъ 9 май т. г. е билъ уволненъ въ интереса на службата.

„Въ числото на посоченитѣ по-горе лица не липсватъ и такива съ заслуги къмъ дѣлото и за това съвсемъ непонятно е, че тѣ сж понижавани и уволнявани безпричинно, когато много отъ длъжноститѣ по горското ведомство по липса на подготвенъ персоналъ отъ специалисти стоятъ незаети“.

Трѣбва да ви съобща безъ да ви правя едно голѣмо изложение, че въ самия лесничейски персоналъ, който е изложенъ на капризитѣ на партизанитѣ, съществува това, което съществуваше въ миналото. Уволняватъ се нѣкои съ причини, други безъ причини, а това е обстоятелство, което пречи много, за да могатъ действително тѣзи хора да се предадатъ спокойно на своята служба и да защитятъ интереситѣ на държавата, като пазятъ горитѣ отъ изсячане.

„По пунктъ 14. Съ писмо № 1631 отъ 23 декемврий 1913 г. варненскиятъ районенъ горски инспекторъ изпратилъ въ министерството актъ за предаване лесничейството „Генишъ ада“ отъ тсгаващия лесничей Захариевъ. Съ тоя актъ е констатирано, че Захариевъ останалъ неиздѣлженъ съ 2.546-40 л.

„Съ писмо № 1083 отъ 15 октомврий с. г. варненскиятъ районенъ инспекторъ изпратилъ въ Министерството актъ, съставенъ противъ Захариевъ отъ Варненския лесничей. Съ тоя актъ е констатирано, че Захариевъ като заведующъ Варненското лесничейство, вписалъ на приходъ и разходъ въ дневницитѣ на лесничейството по разни пера суми, безъ да сж били внесени въ банката. По поводъ на тия актове е било образувано следствено дѣло № 6/1914 г. и въ последствие осѣденъ за приписанитѣ му деяния. Сжщиятъ Захариевъ, като главенъ инспекторъ въ Министерството, съ невѣрни данни се е помъчилъ да прикрие истината по изкореняването на боровата култура подъ Семенарията съ протокола на горския съветъ отъ 16 юний м. г. № 24, тѣй като това изкореняване е станало и съ неговото знание и съгласие.

„По пунктъ 15. Систематично горското отдѣление е предписвало на подведомственитѣ си органи да уволняватъ стари и опитни държавни служители и на тѣхно мѣсто да назначаватъ посоченитѣ имъ лица“. Разполагамъ тукъ съ нѣколко писма отправени отъ Министерството до лесничействата, съ които се иска да бѣде уволненъ този и замѣстенъ съ онзи.

„По пунктъ 16. Не много следъ заемането на началническия постъ, началникътъ на горитѣ е побързалъ да назначи въ Чепеларе за старши стражаръ брата на съдружника си Торомановъ, когато последниятъ е продължавалъ още да работи въ държавната гора „Персенка“ и едва ли е билъ ликвидиралъ съ самия него.

„По пунктъ 17. На 16 септемврий м. г. началникътъ на горитѣ съ държавния файтонъ и съ цѣлото си семейство е отишълъ на върха „Люлинъ“ където му е билъ устроенъ гуляй отъ администратора при Софийското лесничейство. Ловци и туристи сж били зачудени отъ факта като видѣли, че нѣколко души горски стражари на ръце сж бутали файтона по почти недостъпни и стрѣмни мѣста въ най-високата частъ на Люлинъ. Г. Марковъ не пропуска случай да покровителствува тоя държавенъ служител и това ни кара да се съмняваме въ отношенията му къмъ него, тѣй като той не е лесовѣдь и не по силата на нѣкакъвъ си кселегиаленъ дългъ се е отсрамилъ предъ своето начальство.

„По пунктъ 18. И днесъ горитѣ не по-малко се унищожаватъ отъ преди. Така напр. единъ отъ инспекторитѣ съобщава, че въ Баташката държавна гора презъ последната година сж отмаркирани и заплатени около 17.000 куб. метра материялъ. Споредъ пресмѣтанията на сжщия инспекторъ, за това време отъ тия гори сж отсечени и изнесени повече отъ 35.000 куб. м. немаркиранъ материялъ. Г. г. народни представители! За да ви бѣде ясно положението на горитѣ въ Батакъ какво е, ще ви кажа, че въ Батакъ нѣма законъ за горитѣ.

„По пунктъ 19. Въ горското отдѣление има достатъчно висши чиновници, които едва излизатъ по два-три пѣти въ годината изъ провинцията да ревизиратъ разнитѣ учреждения. Следъ 9 юний м. г., чиновникътъ при дирекцията за т. н. с. Кольовски е въ нескончаеми командировки отъ горското отдѣление. Ако нуждитъ на горското дѣло налагатъ да се правятъ чести ревизии на провинциянитѣ учреждения, то това трѣбва да става отъ органитѣ на самото Министерство, а не отъ лица, които нѣматъ нищо общо съ това министерство“.

Трѣбва да заключа, г. г. народни представители, по досега следваната политика отъ дружбашкия режимъ по изсичането на това народно богатство. Въ моето питане тѣй сжщо има една голѣма сума, която дружество „Горска индустрия“ трѣбва да плати на държавата, въпреки туй дали има сключена конвенция или не. Зашто, преди приемането на конвенцията, има изсѣченъ материялъ, за който трѣбва да се платятъ разнитѣ берии.

Като отправямъ туй питане къмъ г. министра на земледѣлието, за да даде обяснения, смѣтамъ, че и Народното събрание трѣбва да вземе нужнитѣ мѣрки, чрезъ една анкета да провери всички тѣзи работи и да постави всѣки на мѣстото му, за да се тури край на тази разсипателна политика, следвана отъ досегашнитѣ режими по отношение на това национално богатство, каквото сж горитѣ.

Председателътъ: Има думата г. министърътъ на земледѣлието и държавнитѣ имоти.

Министъръ Я. Молловъ: Г. г. народни представители! Право да ви кажа, азъ и сега не мога да разбера, защо това питане е отправено къмъ мене, макаръ че съмъ министъръ на земледѣлието, който трѣбва да ликвидира единъ видъ съ едно наследство. Поне такава задача си поставя да реализира въ своето питане г. Братановъ. Въ всѣки случай неговото питане започва съ това: „Въ подведомственото Ви министерство отъ година ставатъ работи, които възбуждатъ общественото мнение и иматъ нужда отъ освѣтление“. Отъ онова, което ви прочете г. Братановъ, излѣзе — поне такава ми е впечатлението, азъ ще ви дамъ освѣтление по всѣка отдѣлна точка — че г. Братановъ изнася нарушения, които сж били извършени презъ време на дружбашкия режимъ, и пита, какво съмъ направилъ азъ по тѣзи нарушения.

По пунктъ 1 г. Братановъ не се задоволява да каже кой и защо е унищожилъ боровата гора, а искаше да знае какво съмъ направилъ азъ. Азъ си спомнямъ, че още като деканъ на агрономическия факултетъ, винаги, когато съмъ отивалъ въ факултета, съ ужасно възмущение съмъ гледалъ какъ се изсича боровата гора, една млада култура, съ която напѣтъ лесничей се проявиха като такива и като културтрегери, ако мога да се изразя така. Бѣше ужасно, страшно и болно да гледа човѣкъ какъ една млада култура се унищожава. И още на 9 юний, да не кажа, но на 11 юний сутринята, първата ми работа бѣше да се информирамъ кои сж виновницитѣ за изсичането на тази гора. И действи-

телно, за голямо съжаление, оказва се вѣрно, че гората е изсѣчена, следъ като сѫ изпълнени отъ горската власт формалноститѣ, които предписватъ законитѣ. Въ случая горската власт сѫ трѣбвало да изкаже мнение и заключение дали тази гора е обектѣ на горско стопанство или не. Понеже не веднажъ е билъ повдигнатъ въпросътъ тази гора да бъде изсѣчена, за да бъде обхваната като мѣсто за постройка на къщи, това искане е било отпразнено винаги отъ Софийската градска община до Министерството на земледѣлието. Тѣй или иначе, въ всѣки случай заключение се добива, гората се изсѣча и мѣстата се раздаватъ по този списъкъ, прочетенъ тукъ отъ г. Братановъ. И видѣхте, че не сѫ само висши чиновници отъ горското отдѣление при Министерството на земледѣлието, които сѫ получили мѣста, но и редица други висши чиновници, въ това число министри и народни представители, сѫ оземлени съ мѣста, за да си построятъ жилища. Въ това число е и уважаемиятъ г. Дилиновъ, който не веднажъ повдига въпросъ за защита на бившата дружбашка управа.

Азъ не можехъ да направя нищо повече отъ онова, което направихъ. Оная резолюция, която ви прочете г. Братановъ, завършваше съ тѣзи думи: (Чете) „Всички длъжностни лица, станали причина за изсѣчането на тази тѣй ценна култура, заслужаватъ уволнение. Ако не права това днесъ не го права само поради липса на подготвени за работа специалисти.“ Този, който е работилъ въ отдѣлението по горитѣ, трѣбва да знае, че ние нѣмаме достатъчно подготвени лесничей. И, ако не ме лъже паметта, всичко на всичко имаме въ България 40 лесничей съ висше образование. Голѣмата частъ отъ тѣхъ — включително и началникитѣ, за които се застъпва г. Братановъ — сѫ началници, които сѫ провинени: и началникътъ на отдѣлението за горитѣ г. Стояновъ, и г. Петровъ, като главенъ инспекторъ при отдѣлението за горитѣ, когото азъ премѣстихъ и за когото г. Братановъ между другото ме пита защо съмъ го премѣстилъ, като същевременно ме и пита защо не съмъ го оставилъ тамъ! Въ всѣки случай, безъ да характеризирамъ другитѣ, безъ да казвамъ, защо съмъ ги премѣстилъ или уволнилъ, достатъчно да ви кажа, че г. Петровъ, който безспорно, като лѣсовѣдъ, е добъръ, бѣше редакторъ на търговското списание за горска индустрия и същевременно трѣбваше да пазни интереситѣ на горското население! Тия работи бѣха несъвмѣстими. Азъ не можехъ да държа единъ чиновникъ, който бѣше членъ въ това горско търговско дружество и редакторъ на списанието на това дружество, а същевременно бѣше и човѣкъ, когото азъ бѣхъ оставилъ да пазни горитѣ.

Вънъ отъ всички други нарушения, които бѣха изложени, г. Братановъ ме пита, какво съмъ направилъ по пунктъ 2 — за отпуснатитѣ презъ 1921 г., презъ времето на дружбашкитѣ, за нуждитѣ на дирекцията на желѣзницитѣ 5.000 куб. м. иглолистна дървесна маса отъ Ържавната гора „Гешова планина“. Тия работи сѫ твърде стари и не знамъ дали трѣбва за тѣхъ да злоупотребявамъ съ времето ви. Тия работи презъ времето на дружбашкия режимъ, въ отдѣлението на горитѣ, както и по всички министерства, трѣбва да бъдатъ анкетираны, защото е изобилелъ материалъ, който ще даде една великолепна характеристика за онова, което е вършено. Но понеже ме питатъ, не мога да не дамъ освѣтление, защото ще остане впечатление, че едва-ли не азъ съмъ извършилъ всички нарушения, които засѣгатъ горитѣ. Понеже точкитѣ сѫ много, ще ви кажа само следущото. Когато на мене бѣше донесено, че отъ гората „Гешова планина“ е предадено съ 2.000 куб. м. по-малко, отколкото е получено отъ предприемача, трѣбваше да се издири, кой е виновникътъ за това. Значи предприемачътъ е получилъ 2.000 куб. м. материалъ повече, отколкото му се е полагало да получи. Наредихъ веднага ревизия — делегирахъ специаленъ инспекторъ, комуто възложихъ да направи една шателна провѣрка и да установи отъ какво произлиза тази разлика. Работата на инспектора не бѣше лека: трѣбваше да се събиратъ сведения и да се установятъ факти отъ преди две години. Получихъ доклада на инспектора. Но и това не бѣше достатъчно, понеже самата работа трѣбваше да се анкетира и отъ единъ юристъ. Наредихъ да отиде на самото мѣсто единъ юристъ, който да бѣде подпомогнатъ отъ горската власт, за да даде освѣтление по въпроса. Докладътъ е полученъ и се чака да се намѣри отговорникътъ, за да получи наказанието си. Въ всѣки случай, тия работи, които сѫ съ такава давностъ отъ две години, не могатъ да получатъ веднага своето разрешение, понеже, както казахъ, сѫ покрити съ едно време, което е излишило, ако щете много следи.

По-нататъкъ г. Братановъ ме пита: защо сѫ раздавани безплатно извънредно много дървени материалъ на разни дружества, обществени учреждения и т. н.? Дълга да отбележа, че отъ 9 юний 1923 г. насамъ отъ министерството не е отпущанъ безплатно дървенъ материалъ на никого. Такива материалъ, вѣрно е, че сѫ отпущани твърде много презъ дружбашко време. Това се знае. Днесъ обаче е отпущанъ, по решение на Народното събрание, дървенъ материалъ на дружеството за борба съ детската престъпностъ 3.000 куб. м., на читалището-паметникъ „Отецъ Паисий“ въ Самоковъ 6.500 куб. м. и на дружеството на българскитѣ лесовѣди 3.000 куб. м.; другъ такъвъ материалъ Министерството на земледѣлието не е отпуснало. Напоследъкъ се поиска дървенъ материалъ за читалището въ Костенецъ. Не знамъ този въпросъ дали е миналъ презъ Народното събрание. Въ всѣки случай, това става по решение на Народното събрание.

По въпроса за дунавскитѣ острови. Възъ основа на чл. 18 отъ закона за горитѣ, на 17 ноември 1922 г., г. Оббовъ е утвърдилъ протокола, съ който на селата: Бѣлене, Деково, Татари, Орѣшецъ, Свищовска околия, и на града Свищовъ се отпущатъ за общински балтаалъци държавнитѣ острови на р. Дунавъ — едни-кои и едни-кои — всичко около 46.000 декара. Протоколътъ, одобренъ отъ министъръ Оббовъ, е билъ обнародванъ въ „Държавенъ вестникъ“ и е влѣзълъ въ сила. При раздаването, обаче, на тия острови не сѫ спазвани формалноститѣ, които се изискватъ отъ закона. Министъръ Оббовъ е съпровождалъ комисията и тя е работила напълно подъ неговото влияние. Така напр. раздадени сѫ острови на населени пунктове, които не граничатъ съ землището на селото, респ. на града, и по силата на чл. 18 тѣ нѣматъ право да получатъ такива балтаалъци. Балтаалъци сѫ раздадени даже и на села, които не сѫ предявявали претенции за такива. Най-сетне раздавани сѫ балтаалъци, безъ да се считатъ съ числото на домакинствата въ селото.

Какво съмъ направилъ по този въпросъ? Въпрѣки голѣмитѣ усилия, които се правѣха, за да се предадатъ тия балтаалъци, искани отъ мѣстното население, азъ отказвахъ това. И на 21 юний 1923 г. наредихъ тия острови до втора заповедъ да останатъ като държавни, и тѣ сѫ запазени и до днесъ като такива. Никакво раздаване на балтаалъци не е станало, макаръ да сѫ изпълнени нѣкои формалности и раздаването да е публикувано въ „Държавенъ вестникъ“.

По пунктъ 7. Вземамъ само по-значителнитѣ пунктове. Презъ януарий 1923 г. е била свикана, по нареждане на Министерството, въ с. Клисуре, Берковска околия, една комисия въ съставъ: ревизиенъ лесничей, Берковския агрономъ и общинския кметъ, която да се произнесе съгласно чл. 13 отъ закона за горитѣ каква частъ отъ държавната Петроханска гора трѣбва да се отстъпи на с. Клисуре за балтаалъкъ. Комисията, следъ като е събрала всички сведения, е решила да се отстъпятъ 11.229 декара на селото за балтаалъкъ. При всичко че гората е била устроена отъ стопанско гледище и по нинкой начинъ тя не е могла да бѣде възъ основа на закона за горитѣ раздавана, тя е била дадена. Протоколътъ на тая комисия е билъ одобренъ на 19 априлъ 1923 г. отъ тогавашния замѣстникъ на Оббова, г. Омарчевски. На 25 май 1923 г. става предаването на гората отъ лесничей. Протоколътъ за предаването, представенъ следъ това въ Министерството, и до сега не е утвърденъ отъ Министерството на земледѣлието, респективно отъ мене, понеже така мислѣхъ тогава, така мисля и сега, че всичкитѣ тия раздавания на гори по чл. чл. 18 и 19 отъ закона за горитѣ трѣбва да бъдатъ ревизирани съ новия законопроектъ за горитѣ, като се анулиратъ всички постановления, които даваха право да се разхищаватъ държавнитѣ гори, държавнитѣ богатства. Въ тази сесия законътъ за горитѣ не ще може да мине и вѣроятно разрешението на тия въпроси ще стане по-късно. Въ всѣки случай, съ изключение на гората, дадена на с. Ясж-кория и Нова махала въ Пецкерско, където ходиха специални комисии, никакво друга гора не е дадена. Съ формалноститѣ, които сѫ изпълнявани съгласно чл. 19 отъ закона за горитѣ, сме гледали по възможностъ да спираме разграбването на горитѣ.

Бихъ могълъ да ви дамъ още твърде много сведения, твърде много данни за всичкитѣ ония нарушения — бихъ казалъ престѣпления — които сѫ станали презъ дружбашкия режимъ съ закона за горитѣ. Но времето е твърде скъпо, нѣма време. Азъ бихъ настоялъ Народното събрание да назначи една анкета за всичкитѣ ония нарушения, които сѫ вършени по закона за горитѣ въ дружбашко време.

Г. Братановъ единъ видъ ме обвини по назначението на горската стража. Азъ заварихъ едно положение, което дава право на министъра на земледѣлието да назначава всички горски стражари. Бившата дружбашка власт бѣ централизира назначението на всички горски стражари тукъ. Още съ поемането на Министерството на земледѣлието, съ една заповѣдъ делегирахъ правата си за назначаване на горските стражари на горските инспектори, защото нѣмамъ фактическа възможностъ да познавамъ ония, които трѣбва да пазятъ горитѣ. И мене ми се струва, че въ това отношение направихъ възможното, което трѣбваше да се направи.

Говори се въ питането на г. Братановъ за назначението на Торомановъ. Отъ м. октомврий м. г., откако Торомановъ е назначенъ за стражаръ, презъ всичкото време е билъ въ участъка на държавната гора „Ардашилъ“, която отстои на 50 км. отъ гората „Персенка“, въ която търговецътъ Торомановъ неговъ роднина, е ималъ предприятието. Тѣй че фактически този стражаръ, който е прекаралъ стражарски курсъ, за да бѣде стражаръ, не е могълъ да бѣде въ услуга на г. Торомановъ, въ което го обвинява г. Братановъ.

Дълга да направя още една бележка. По закона за трудовата поземелна собственостъ предвижда се въ Дирекцията на трудовата поземелна собственостъ единъ лесовѣдъ. Такъвъ тамъ е г. Кольовски, за когото г. Братановъ ме пита, защото съмъ го използвалъ въ отдѣленieto за горитѣ. Г. Кольовски, като специалистъ, твърде естествено трѣбваше да бѣде използванъ тамъ, където има работа. Понеже въ Дирекцията за трудовата поземелна собственостъ фактически не можеше да бѣде използванъ, той бѣше използванъ като лесовѣдъ отъ отдѣленieto за горитѣ. Той е отдавна известенъ като инспекторъ по горитѣ; той бѣше приведенъ на служба въ отдѣленieto на горитѣ и биваше командированъ навсякъде, където ставаше нужда.

Най-сетне г. Братановъ ме обвинява въ това — много сж обвиненiята — че съмъ назначилъ за началникъ на горитѣ г. Марковъ, който се е проявилъ презъ дружбашко време като дружбашъ, като гороломчикъ. Г. Марковъ е билъ уволненъ, като началникъ на горитѣ, отъ дружбашитѣ и презъ дружбашко време си е изкарвалъ прехраната отъ горитѣ като частно лице. Г. Марковъ не е могълъ да се прояви като дружбашъ. Тѣкмо обратното.

Ц. Братановъ (с. д.): Азъ не съмъ казалъ, че е дружбашъ.

Министъръ Я. Молловъ: Моля Ви се, Вие говорите въ питането си за дружбашина. Ще Ви прочета какво сте казали. Вие казвате: „той се е проявилъ като голѣмъ сторонникъ на дружбашката гороломщина“. Азъ не зная г. Марковъ до денъ днешенъ да се е проявилъ като гороломчикъ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Какво е гороломчикъ?

Министъръ Я. Молловъ: Човѣкъ, който сече горитѣ.

Въ всѣки случай азъ казахъ, и сега пакъ бихъ молилъ, да се назначи отъ Народното събрание една парламентарна анкетна комисиия, която да провѣри всички нарушения, извършени презъ дружбашко време по закона за горитѣ. Мене ми се струва, че азъ, като министъръ на земледѣлието, съмъ направилъ всичко онова, което можеше да се направи, за да се ликвидира действително съ единъ ужасенъ хаосъ, който съществуваше. И вмѣсто да ме питате за такива работи, мене ми се струва, че трѣбваше да ме запитате за всички ония усилia, които сж употребени, за да се спасятъ не само държавнитѣ гори, но изобщо горското стопанство въ страната отъ разхищение, отъ разграбване. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателъ: Имате думата г. Братановъ, за да кажете доволни ли сте отъ отговора на г. министъра.

Ц. Братановъ (с. д.): Следъ тия обяснения на г. министъра, азъ смѣтамъ, че моето питане постигна целта си. Дълга да направя една поправка, че азъ не съмъ обвинилъ г. Марковъ въ дружбашина. Казвамъ, че е билъ единъ отъ сторонникитѣ на дружбашината. А всички ония чиновници, които нѣмаха смелостта да се противопоставятъ на дружбашката политика, нмамъ пълно право да ги нарека гороломчици.

Поддържамъ предложението на г. министъра, да се назначи парламентарна анкета и заявявамъ, че съмъ доволенъ отъ отговора му.

Председателъ: Председателството взема бележка отъ предложението на г. министъра за назначаване на парламентарна анкетна комисиия и ще постави този въпросъ на дневенъ редъ.

Г. г. народни представители! Преминуваме къмъ първа точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за горбовия налогъ.

Както знаете остана да се даде една по-сполучлива редакция на чл. 38.

Моля, г. докладчикътъ да направи своя докладъ по чл. 38 отъ законопроекта за горбовия налогъ.

Докладчикъ Г. Семерджиевъ (д. сг.): Г. г. народни представители! Финансовата комисиия разгледа предложението на г. професоръ Молловъ по измѣненieto на чл. 38 отъ законопроекта за горбовия налогъ и следъ разисквания комисиията прие следната редакция на предложението на г. Молловъ. Чл. 38, точка 2, алинея I — предметъ на предложението — се измѣня така: (Чете) „Полученитѣ суми отъ търговци, индустриалци, занаятчии, предприемачи, аптекари, хотелиери, съдържатели на кръчми, бирарии, ресторанти, кафенета, сладкарници и разни увеселителни заведения, за които суми, съгласно съ следващата точка 3, не е задължително да се издаватъ фактури или смѣтки“. Значи, за тия професии ще има карнети.

Забележката къмъ сжия пунтъ става забележка I и следъ нея се прибавя забележка II съ следното съдържание: (Чете) „Забележка II. Лицата отъ следнитѣ свободни професии: архитекти, инженери, адвокати, лекари и жбоилѣари се освобождаватъ отъ задължението по настоящата точка, като вмѣсто това внасятъ горбовъ налогъ въ размѣръ 10% отъ следующия се данѣкъ върху общия доходъ само отъ професията имъ при изплащането му“.

Председателъ: Понеже никой не иска думата по направенитѣ предложения, ще ги поставя на гласуване.

Ония отъ васъ, които приематъ алинея първа на точка 2 отъ чл. 38 да се измѣни тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието прима.

Ония отъ васъ, които приематъ следъ забележка I къмъ точка 2 отъ сжия членъ да се прибави забележка II въ смисълъ, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Т. Думановъ (д. сг.): По-напредъ трѣбваше да се гласува предложението на г. Молловъ.

Докладчикъ Г. Семерджиевъ (д. сг.): Г. Молловъ е съгласенъ съ гласуваното предложение.

В. Молловъ (д. сг.): Моето предложение бѣше друго. Маркаръ че не съмъ противъ размѣра на налога, но за менъ представлява нѣщо необикновено: горбовъ налогъ въ форма на върхнина върху данѣка върху общия доходъ.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг.): То е глоба за закъснело плащане на данѣка.

Председателъ: Ще поставя на гласуване цѣлия законопроектъ за горбовия налогъ. Ония отъ васъ, които приематъ на трето четене законопроекта за горбовия налогъ, заедно съ приетитѣ измѣнения и допълнения, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

(Вж. приложение № 83, Т. II)

Минаваме къмъ следующата точка отъ дневния редъ: трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на законитѣ за окръжнитѣ съвети, за градскитѣ и селскитѣ общини.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ П. Найденовъ: (Прочита изцѣло законопроекта, заедно съ поправкитѣ и прибавкитѣ, приети на второ четене)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Хинекъ Майеръ.

Х. Майеръ (д. сг.): Г. г. народни представители! Искамъ да направя едно предложение относително редакцията. Въ всѣки законъ трѣбва да има известна система. Съ настоящиятъ законопроектъ се ревизиратъ три закона. При една ревизия се предполага, че измѣненията ще бждатъ подъ редъ така, както сж членовѣ въ самия законъ. Обаче, какво виждамъ тукъ? Алинея първа на чл. 1 отъ законопроекта.

се тнася до чл. 30 отъ закона за окръжните съвети, а алинея четвърта отъ този чл. 1 се отнася до чл. 22. Тази алинея четвърта, която се отнася до свършено друга материя отъ тази, която е въ чл. 30, би тръбвало вмѣсто да бѣде къмъ чл. 1, да бѣде самата тя чл. 1, защото съ нея се ревизира чл. 22, който предхожда чл. 30. И така тая четвърта алинея, като стане чл. 1, следующитѣ членове ще получатъ последующитѣ номера. Погрѣшката е станала поради туй, че въ предложението на г. министра не се предвижда измѣнение на чл. 22, а комисията, е намѣрила, че трѣбва да се измѣни чл. 22 и го е вмѣкнула тамъ, дѣто не му е мѣстото.

Председателъ: Г. г. народни представители! Г. Майеръ не прави никакво съществено предложение — Той предлага алинея четвърта отъ чл. 1 да се отдѣли като отдѣленъ чл. 1, и следъ това да се измѣни номерацията на следующитѣ членове въ цѣлия законопроектъ. Които сж съгласни съ това предложение на г. Майеръ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. г. народни представители! По отдѣлитѣ членове на законопроекта сж направени следующитѣ предложения.

Отъ г. Асенъ Господиновъ има направено предложение къмъ чл. 6 да се прибави нова точка 24 въ смисълъ: „Общинитѣ, въ землищата на които има държавни бани, събиратъ по единъ левъ налогъ върху всѣки продаденъ билетъ за право къпане. Общинитѣ, въ които нѣма бани, но се посещаватъ съ здравни цѣли, събиратъ отъ пребиваващитѣ по-дълго отъ една седмица гости по 30 л. отъ пълнолѣтнитѣ и 10 л. отъ непълнолѣтнитѣ. Тия налози се събиратъ отъ общинитѣ направо, безъ предприемачъ. Събранитѣ суми служатъ само за благоустрояване и разхубавяване на здравнитѣ мѣста, като се образува за цѣлѣта специаленъ фондъ“.

Председателъ: Има думата народниятъ представител г. Асенъ Господиновъ.

А. Господиновъ (с. д): Г. г. народни представители! Дори днесъ нуждата, гражданитѣ да намѣри презъ лѣтнитѣ дни мѣсто за действителна почивка, е станала една наскѣпна нужда. Ние имаме курорти, въ които до денъ днешенъ почти нищо не е направено, за да бждатъ разхубавени и благоустроени, за да може човѣкъ, отишълъ тамъ, да намѣри поне къде да се подслони на сѣнка. Вземете Горна-Баня, отъ 30 години съществува като курортно мѣсто; Вземете Банки, отъ 15—16 години съществува като курортно мѣсто, но нѣма едно дърво тамъ, където човѣкъ да се подслони подъ сѣнка. Впрочемъ нуждата отъ разхубавяване и благоустрояване на тия мѣста е вѣнъ отъ всѣко съмнение. Подиръ 10 години всѣки български гражданинъ, независимо отъ своето благосъстояние и социално положение, ще почувствува, че има нужда да си почине, макаръ 10 дни презъ годината.

В. Величковъ (д. сг): Само ще почувствува ли тая нужда?

А. Господиновъ (с. д): И ще удовлетвори тази нужда съ своитѣ скромни средства. — А общинитѣ между това нѣматъ никакви средства, за да предприематъ разхубавянето и благоустрояването на тия мѣста. Ето защо предлагамъ: къмъ чл. 6 да се прибави новъ пунктъ 24 съ следующия текстъ: (Чете) „Общинитѣ, въ землищата на които има държавни бани“ — г. министърътъ казва да се тури не само държавни, но еднакво и общински и окръжни; азъ нѣмамъ нищо противъ това; целта е една и съща — „събиратъ по 1 л. налогъ върху всѣки продаденъ билетъ за право къпане“.

„Общинитѣ въ които нѣма бани, но се посещаватъ съ здравни цели, събиратъ отъ пребиваващитѣ по-дълго отъ една седмица гости по 30 л. отъ пълнолѣтнитѣ и 10 л. отъ непълнолѣтнитѣ“.

„Тия налози се събиратъ отъ общинитѣ направо безъ предприемачъ и събранитѣ суми“ — азъ обръщамъ вашето внимание върху това положение — „служатъ само за благоустрояване и разхубавяване на здравнитѣ мѣста, като се образува за целта специаленъ фондъ“. Ако не се образува фондъ, има се опасностъ, сумата, събрана презъ една година и не похарчена презъ сѣщата година, до година да отиде за общитѣ нужди на общината. Като се образува фондъ, това значи да не може нито една стотинка да се похарчи отъ този доходъ за други нужди на общината, а да отива само за разхубавяване и благоустрояване на здравнитѣ мѣста. Г. министърътъ е съгласенъ съ моето предложение, което е подписано отъ представители почти

на всички групи, и моля да бѣде прието. Г. министърътъ е съгласенъ, на и всички сж съгласни да кажемъ не само държавни бани, а „дето има бани“.

Председателъ: Г. г. народни представители! Чухте предложението на г. Господиновъ. Къмъ чл. 6 той предлага да се прибави нова точка 24 въ смисълъ: (Чете) „Общинитѣ, въ землищата на които има държавни и окръжни минерални бани“ . . .

С. Костурковъ (д. сг): Има и общински бани.

А. Господиновъ (с. д): Общинитѣ си експлоатиратъ сами своитѣ бани, тѣ отъ тѣхъ иматъ редовенъ доходъ. Тукъ думата е за ония общини, въ които банитѣ сж държавни и окръжни, защото тѣ нѣматъ петъ сантима приходъ отъ тѣхъ.

Г. Нешковъ (д. сг): Г. председателю! Това предложение е ново. То не е разисквано на второ четене, и ние, народнитѣ представители, не сме имали възможностъ да се изкажемъ.

Председателъ: Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве.

Министъръ И. Русевъ: Г. г. народни представители! У нашитѣ граждани отъ денъ на денъ, както и на други мѣста, се явява все по-големо желание да прибѣгватъ до курорти и здравни мѣста, за да си починатъ презъ лѣтото. обаче нашитѣ курорти сж много неустроени и често пати вмѣсто човѣкъ да си почине тамъ, се измѣчва. Предъ видъ на туй, необходимо е да приемемъ съ една благосклонностъ това предложение, за да дадемъ възможностъ на нашитѣ курорти да се устроятъ, за да могатъ да привличатъ не само нашитѣ граждани, но да могатъ постепенно да привличатъ и чужденци. Въ България, както знаете, има твърде много бани, има роскошни кътове, които ако бждатъ устроени и свързани съ съобщителни средства, ние можемъ да привлечемъ толкова много чужденци, че да гонимъ Швейцария, дето чужденцитѣ оставатъ милиони. Това ще стане въ далечно бъдеще, но добре е да се тури начало, макаръ и твърде скромно. За това, моля да се приеме предложението на г. Господиновъ.

Председателъ: Значи ще се прибавятъ къмъ „държавнитѣ и окръжни бани“ още и „общинскитѣ“. И тѣй предложението на г. Господиновъ гласи: (Чете) „Общинитѣ, въ землищата на които има държавни, окръжни и общински минерални бани, събиратъ по единъ левъ налогъ върху всѣки продаденъ билетъ за право къпане“.

Общинитѣ, въ които нѣма бани, но се посещаватъ съ здравни цели, събиратъ отъ пребиваващитѣ по-дълго отъ една седмица гости по 30 л. отъ пълнолѣтнитѣ и 10 л. отъ непълнолѣтнитѣ“ . . .

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Да се каже „за сезона“.

Председателъ: Разбира се, че е за цѣлия сезонъ.

Министъръ И. Русевъ: Отъ 1 май до 1 септемврий.

Председателъ: Добре. Ще се каже изрично. — . . . „презъ времето отъ 1 май до 1 септемврий на годината“.

Тия налози се събиратъ отъ общинитѣ направо, безъ предприемачъ, и събранитѣ суми служатъ само за благоустрояване и разхубавяване на здравнитѣ мѣста, като се образува за целта специаленъ фондъ“.

Ще поставя на гласуване предложението на г. Господиновъ, което чухте. Моля ония отъ васъ, които приематъ това предложение, съ което е съгласенъ г. министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

М. Маджаровъ (д. сг): Не е болшинство.

А. Додовъ (д. сг): Ние отказваме да го гласуваме.

Председателъ: Моля всички ония, които сж съгласни съ това предложение, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

А. Цаневъ (д. сг): Софийската баня трѣбва да се изключи.

П. Стайновъ (д. сг): Да не се разбере, че се визиратъ и хамамитѣ.

Председателъ: Г. г. народни представители! Къмъ чл. 6 отъ законопроекта има предложение отъ г. Христо Господиновъ, редакцията на точка в да се измѣни така: (Чете) „Такси за ползуване отъ общински мѣрки и теглилки, каквито общината е длъжна да има на опредѣлени и достъпни за всѣкого мѣста. За всѣко ползуване общинитѣ могатъ да събиратъ такситѣ въ следния размѣръ: кантарина (за теглене) до 50 кгр. и на всѣки 50 кгр., отъ 50 кгр. на горе, до 1 л., и кринина (за мѣрене) на всѣки двоенъ декалитъръ сѣщо до 1 л.“ Значи, размѣрътъ на такситѣ остава сѣщиятъ само се внася едно пояснение.

П. Петровицъ (д. сг): Има едно голѣмо различие. Това е факултативно вече.

Председателъ: Въ предложението на г. Христо Господиновъ има тази разлика, че както се разбира отъ смисъла на законопроекта, до 50 кгр. не се събира нищо, а тукъ и до 50 кгр. се плаща 1 л.

Министъръ И. Русевъ: До 50 кгр. не се събира.

Председателъ: Г. г. народни представители! Ще гласуваме. Ония отъ Васъ, които прематъ предложението на г. Христо Господиновъ, моля, да вдигнатъ ржка. Меншество, Събранието не приема.

По сжщата буква в на чл. 6 се прави предложение отъ Савва Йордановъ, подписано отъ нужното число народни представители, въ смисълъ последната алинея да се измѣни така: (Чете) „Кантарината и кринината се взема отъ всички стоки, които се продаватъ на панаиритѣ, пазаритѣ, сериитѣ, а така сѣщо и на гаритѣ или пристанищата, дето се товарятъ за първи пътъ“.

Председателъ: Искате ли да развиете предложението си г. Йордановъ?

Министъръ И. Русевъ: Азъ съмъ съгласенъ.

А. К. Минковъ (д. сг): Комисията съгласна ли е?

Докладчикъ П. Найденовъ (д. сг): И комисията е съгласна.

Председателъ: Г. министърътъ е съгласенъ съ това предложение. Ония отъ васъ, които приематъ предложението на г. Савва Йордановъ, щото последната алинея на буква в къмъ чл. 6 да се измѣни въ току-що прочетенния смисълъ, моля да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Къмъ чл. 6, буква д народниятъ представителъ г. Борисъ Волевъ, прави следното предложение, подписано отъ нужното число народни представители, а именно: въ първата алинея думата „обработванъ“ да се замѣни съ думата „внесенъ“, а въ алинея трета на края думитѣ „за обработване“ да се заличатъ. Има думата г. Волевъ.

Б. Волевъ (д. сг): Г. г. народни представители! За да осигуримъ по-лесното и по-правилното събиране на такситѣ, които сме предвидѣли по точка д на чл. 6, предлагамъ въ алинея първа думата „обработванъ“ да се замѣни съ думата „внесенъ“, а въ алинея трета да се заличатъ думитѣ „за обработване“, моля да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Министъръ И. Русевъ: Съгласенъ съмъ.

Председателъ: Г. г. народни представители! Г. Волевъ предлага една корекция, която придава по-точенъ смисълъ на съответната наредба на закона. Съ тази корекция е съгласенъ и г. министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве. Ония отъ васъ, които сѣ съгласни съ предложението на г. Волевъ, въ чл. 6, буква д, алинея първа думата „обработванъ“ да се замѣни съ думата „внесенъ“, а въ алинея трета да се заличатъ думитѣ „за обработване“, моля да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Къмъ сжщия чл. 6 се прави предложение отъ народния представителъ г. Петко Стайновъ въ смисълъ, въ чл. 88 отъ закона за градскитѣ общини, точка 21, а сѣга точка 20, да се премахне алинеята: (Чете) „Този налогъ не се плаща отъ собственицитѣ на дворни мѣста, които не надминаватъ оценката 50.000 л.“ Има думата народниятъ представителъ г. Петко Стайновъ, за да развие предложението си.

П. Стайновъ (д. сг): Г. г. народни представители! Въ текста на комисията бѣ предвидено да се събира върху непавиранитѣ тротоари една такса отъ 5 до 30 л. на квадратенъ метъръ. Мнозина отъ г. г. народнитѣ представители помислиха, че това е нѣкакъвъ новъ налогъ, който искаме да се сложи на гърба на данъкоплатеца и въ поминалото заседание се гласува противъ този данѣкъ отъ 5 до 30 л. на квадратенъ метъръ върху непавиранитѣ тротоари. Въ сжщностъ, г-да, касае се за единъ налогъ, който съществува отъ 1922 г. и който е въ размѣръ отъ 5 до 30 л. на квадратенъ метъръ върху непавиранитѣ тротоари. Въ сжщностъ, г-да, касае се за единъ налогъ, дѣние за ония, които макаръ да сѣ построи голѣми къщи, сѣ не сѣ си построи тротоари предъ къщитѣ. Обаче, въ 1922 г. е била предвидена една алинея, този налогъ да не се плаща отъ собственицитѣ на дворни мѣста и сгради, които не надминаватъ оценката 50.000 л. Понѣже оценката въ София е още старата оценка, и по-голѣмата частъ, грамадната частъ отъ зданията въ София сѣ оценени подъ 50.000 л. — дори много здния, които сѣ на три и четири етажа, сѣ 10—20 стаи, днесъ сѣ оценени подъ 50.000 л. — този налогъ отъ 1 до 10 л. почти не може да се приложи въ София. Ето защо, азъ моля, тази втора алинея да се премахне, за да може този налогъ, който вече съществува, да намѣри приложение. Софийската община, г-да, би могла да построи сама тротоаритѣ, обаче тя се намира въ пълна невъзможностъ да построи на свои средства тротоаритѣ и после да събира отъ собственицитѣ стойността на построенитѣ тротоари, защото при цена 110—120 л. квадратния метъръ ще ѣ сѣ нужни нѣколко стотинѣ хиляди лева оборотенъ капиталъ, съ който тя не разполага. Освенъ това, събирането става съ голѣми мъчнотии, съ голѣми неприятности, понеже всѣки собственикъ казва: „Азъ не съмъ искалъ да ми строите тротоаръ, азъ не съмъ искалъ такъвъ тротоаръ, азъ съмъ искалъ другъ тротоаръ“. За да нѣма такива разправии общината, предпочитателно е да остане този налогъ, като въ пункта, който го предвижда, се премахне само втората алинея. При съществуването на тази алинея сега и голѣмитѣ къщи сѣ освободени отъ този налогъ. Съ това предложение е съгласенъ г. министърътъ. Ето защо азъ моля, да се премахне.

Докладчикъ П. Найденовъ (д. сг): И комисията е съгласна.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Асенъ Господиновъ.

А. Господиновъ (с. д): Г-да! Въ основата на общинскитѣ налози стои и началото да се плати една услуга. Това е принципътъ. Налогъ за каналъ, за вода, налогъ върху паважата и т. н. — това значи плаща се една услуга. Защото общината е дала на единъ граждани едно по-голѣмо удобство, едно удобство въ повече, ще плати налогъ. Но налогъ върху непавиранитѣ тротоари, това е една безсмислица,...

П. Стайновъ (д. сг): Той съществува.

А. Господиновъ (с. д): ... освенъ ако подчертаемъ характера му на глоба, на пресия. Добре, съгласенъ съмъ, г-да, че е нужно да постановимъ нѣщо, което ще бѣде ефектно, да натисне, да принуди единъ видъ. Но този налогъ, така установенъ въ закона, не постига тази целъ. Азъ моля, да обърнете внимание върху следното: не е правъ г. Стайновъ като казва, че общината не може да изпълни предписанието на чл. 72 отъ закона за благоустройството. Съ 50.000 л. оборотенъ капиталъ Софийската община, както вчера се съгласи съ мене кмета г. Паскалевъ, може за 1—2 години всички тротоари да построи. Защото 100 л. струва да речемъ квадратния метъръ. Вие имате 10 м. лице и 4 м. ширина на тротоара — 40 м., по 100 л. = 4.000 л. Викамъ майстора и той ви направи тротоара. На втория денъ ви връчвамъ червения известие по силата на закона. Искамъ да кажа, че въ закона за благоустройството и безъ това се предвиждатъ репресивни мѣрки, за да нѣма нужда да употребяваме единъ налогъ за репресия.

Ето защо, азъ се обявявамъ не само противъ предложението на г. Стайновъ — моля и г. министърътъ да не се съгласи — но дори и срещу съществуващото законоположение, което установява този налогъ. Но понеже то съществува, да си остане такава каквото си е, а да се внуши на общинитѣ, че ако иматъ желание, могатъ да направятъ

много по силата на съществуващата пресия въ закона за благоустройството. Съ 50.000 л. оборотен кредит, ако кметът на София се заинтересува, ще може въ 2 години да се павират всички тротоари, но никой не се интересува.

Председателът: Има думата народният представител г. Кръстю Пастуховъ.

И. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ мисля, че въобще е дошло време да се измѣни съответниятъ текстъ отъ закона за благоустройството, споредъ който бордюритъ се правятъ на общинска смѣтка. Време е вече не само тротоаритъ, но и бордюритъ да се правятъ за частна смѣтка. Ако нуждитъ на благоустройството повлияватъ да има известна височина и еднаквост на бордюритъ, то туй може да стане, но пакъ за смѣтка на частното лице.

П. Стайновъ (д. сг): (Казва нѣщо)

И. Пастуховъ (с. д): Може, защото ще се направятъ бордюритъ по цѣлата улица и комуто каквото се следва, ще трѣбва да се плати; както ще се правятъ тротоаритъ, така ще се правятъ и бордюритъ. Нѣма защо частнитъ лица, които ще строятъ къщата, да бждатъ облагодетелствувани и общината да поема една тежестъ, да направи бордюритъ на всички градски улици. Защото въ сжщностъ какво се получава? Въ една улица нѣма нищо построено, а катератъ общината, която не разполага съ никакви средства, да строи бордюри. Ето защо азъ моля г. министра на вътрешнитъ работи да се съгласи съ това наше предложение.

П. Стайновъ (д. сг): Кое е то? Не е ясно кое е вашето предложение.

И. Пастуховъ (с. д): Предлагамъ да се отхвърли онова предложение, което се направи, и да се вмѣкне съответно постановление за бордюритъ, за да се отнеме отъ общинитъ единъ товаръ, който сж поелъ по закона за благоустройството. Требвало да измѣняваме закона за благоустройството. Защо да измѣняме закона за благоустройството, когато туй въ разгледания законъ нищо не ни пречи да го измѣнимъ и да освободимъ общинитъ отъ този товаръ? Тъ и безъ туй иматъ много други нужди. Частнитъ лица задължително трѣбва да си направятъ бордюритъ.

Председателът: Има думата народниятъ представител г. Стоянъ Костурковъ.

С. Костурковъ (д. сг): Г. г. народни представители! Мена ми се вижда, че ние много прибрзваме и съ туй прибрзване можемъ да направимъ грѣшки. Чухте сега предложението, което се прави. Ако това предложение на г. Стайнова бжде прието, то ще предизвика да се плаща единъ видъ такса или данѣкъ, както щете го наречете,...

П. Стайновъ (д. сг): То съществува.

С. Костурковъ (д. сг): ...за тротоари, каквито въ сжщностъ нѣма. Стопанитъ ще плащатъ за несжществуващи тротоари.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Именно затуй ще трѣбва да плащатъ. То е глоба.

С. Костурковъ (д. сг): Моля, не бързайте. А тия стопани не си правятъ тротоаритъ между другото не, ами най-вече затуй, защото общината по закона, който е въ сила сега, трѣбва да постави бордюритъ, а тя не ги е поставила.

П. Стайновъ (д. сг): (Възразява нѣщо)

С. Костурковъ (д. сг): Моля, почакайте. И сега ще искате отъ хората да плащатъ и за тротоари.

Онова, което предлага г. Пастуховъ, то е пѣкъ друга една прибрзана работа, която тоже ще натовари беднитъ домопритежатели, а не богатитъ. Защото обикновено богатитъ домопритежатели иматъ постройките си въ улици, които сж най-добре благоустроени. Тамъ има отдавна бордюри, павирани тротоари и т. д. Предъ кои къщи нѣма още тротоари? Това сж къщитъ на по-беднитъ хора. Тамъ нѣма поставени бордюри, тамъ нѣма и тротоари.

П. Стайновъ (д. сг): На ул. „Шипка“ напирмѣръ.

Нѣкой отъ сговориститъ: Държавнитъ здания нѣматъ тротоари.

С. Костурковъ (д. сг): Вѣрно е, и тѣ нѣматъ. Елате, г-да, въ Ючъ-Бунаръ, където има едно население най-малко отъ 70 хиляди души, и вие ще видите, че само 2—3 прави дълги улици, които водятъ отъ изтокъ къмъ западъ, сж направени не само съ бордюри, ами и съ тротоари, а всичкитъ други улици, които водятъ отъ северъ къмъ югъ и които сж многобройни, нѣматъ и тротоари, нѣматъ и бордюри. А тъкмо въ тѣзи мѣста, ви казвамъ азъ, живѣе свѣтъ, върху когото ние ще сложимъ новъ товаръ, както предлага г. Пастуховъ. Ако приемемъ неговото предложение, какво ще излѣзе? Общината досега, преди да се павиратъ дадени улици и да се направятъ тротоари, поставя бордюри за своя смѣтка, значи за смѣтка на всички граждани данѣкоплатци. Ако приемемъ предложението на г. Пастухова, за напредъ туй ще става за смѣтка на домопритежателитъ, т. е. за смѣтка на по-беднитъ хора. Очевидно съ това ще извършимъ една неправда. Нали така? Азъ мисля, че не трѣбва да приемемъ такива прибрзани предложения, преди да ги обсъдимъ добре, особено на трето четене. Това е едно процедиране, единъ начинъ на работа, който въ 90% отъ случаетъ ще ни доведе въ едно лошо положение — вмѣсто да изпирнемъ вежди, ние ще извадимъ очи.

Председателът: Има думата г. министърътъ на вътрешнитъ работи и народното здраве.

Министъръ И. Русевъ: Г. г. народни представители! Предложението на г. Пастухова не можемъ да приемемъ.

Председателът: То не е подписано отъ десетъ души.

Министъръ И. Русевъ: Въ всѣки случай, не можемъ да го приемемъ, защото съ него се измѣнява другъ законъ, измѣнява се на който не е внесено. То е просто невъзприемлива работа.

В. Моловъ (д. сг): Новъ парламентаренъ редъ!

Министъръ И. Русевъ: Несжществуващитъ тротоари, както казва г. Костурковъ — не зная дали добре схванахъ — не се облагатъ. Тамъ, дето нѣма бордюри, тамъ нѣма и облагане. Така че тѣзи улици, които посочвате, ако правилно разбрахъ, дѣто нѣма бордюри, нѣма опасностъ, че отъ тѣзи бедни хора ще се взематъ пари; ще се взематъ пари дето има бордюри. А бордюритъ трѣбва да ги постави онзи, който прави пътя, а не онзи, който прави тротоара; защото бордюритъ принадлежи на пътя и затуй той се туря отъ общината.

Азъ съмъ съгласенъ съ предложението на г. Стайнова, да си остане налогътъ отъ 1—10 л., който е сега, и който не изключва мнението на г. Господинова — единъ енергиченъ кметъ да намѣри начинъ да постеле тротоаритъ за смѣтка на тѣзи, които не искатъ да ги постелятъ.

Така че азъ бихъ молилъ предложението на г. Стайнова да се приеме.

А. Господиновъ (с. д): То си съществува, г. министре, по закона.

Министъръ А. Русевъ: Да се изхвърли втората алинея.

А. Господиновъ (с. д): Азъ предлагамъ тогава сумата 50 хиляди лева да се намали на 20 хиляди лева.

Министъръ И. Русевъ: Добре, азъ съмъ съгласенъ.

А. Господиновъ (с. д): Значи, бѣднитъ да не плаща този налогъ. А като се каже бѣденъ човѣкъ, разбира се, този, който има къща за по-малко отъ 20 хиляди лева.

П. Стайновъ (д. сг): И азъ съмъ съгласенъ да стане 20 хиляди лева.

А. Н. Минковъ (д. сг): Да се направи едно тѣкување на този налогъ, че той не отбѣнява задълженията по чл. чл. 72 и 75 отъ закона за благоустройството.

Министъръ И. Русевъ: То се разбира отъ само себе си.

А. К. Минковъ (д. ст): Не се разбира.

Министъръ И. Русевъ: Много добре се разбира.

Председателъ: Г. министре! Приемате съвсемъ да се мѣста и сгради, оценката на които не надминава 20 хиляди лева?

Министъръ И. Русевъ: Приемамъ да се намали сумата на 20 хиляди лева.

Председателъ: Г. министърътъ на вътрешнитъ работи приема предложението на г. Стайнова, съ уговорката сумата 50 хиляди лева да се намали на 20 хиляди. Тогава нѣма да се премахне алинеята, ами ще трѣбва да се каже: „Този налогъ не се плаща отъ собственици на дворни мѣста и сгради, оценката на които не надминава 20 хиляди лева“. Съгласни ли сте, г. Стайновъ?

П. Стайновъ (д. ст): Съгласенъ съмъ.

Председателъ: Ония отъ васъ, които приематъ предложението на г. Стайнова въ тази измѣнена форма, а именно въ алинея втора къмъ точка 21 на чл. 88 да се каже: „Този налогъ не се плаща отъ собственици на дворни мѣста и сгради, оценката на които не надминава 20 хиляди лева“, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Председателъ: Къмъ чл. 7 на законопроекта се прави предложение отъ г. Табаковъ.

Нѣкой отъ сговориститъ: Подписано ли е отъ 10 души народни представители?

Председателъ: Подписано е отъ 10 души народни представители, колкото се искатъ споредъ правилника. — (Чете) „Къмъ чл. 7 отъ законопроекта за измѣнение и допълнение на законитъ за окръжнитъ съвети, за градскитъ и селскитъ общини, къмъ точка 6 на чл. 89 да се прибави забележка: Отъ този налогъ се освобождаватъ всички видове коли, които прихождаатъ въ града отъ други общини“.

Д. Табаковъ (д. ст): Нова буква в.

Председателъ: Защо нова буква? Това ще бѣде забележка къмъ съответната наредба въ смисълъ: (Чете) „Отъ този налогъ — значи отъ налога, който плащатъ колитъ, които циркулиратъ въ града, които циркулиратъ въ населеното мѣсто — „се освобождаватъ всички видове коли, които прихождаатъ въ града отъ други общини“. Значи, не онии, които циркулиратъ вътре въ населеното мѣсто, но които сѣ дошли и на сѣмния день или на другия день си отиватъ обратно.

Г. министре! Съгласни ли сте съ това предложение?

Министъръ И. Русевъ: Да, съгласенъ съмъ.

Председателъ: Г. министърътъ е съгласенъ съ туй предложение.

Ония отъ васъ, които приематъ предложението на г. Табакова къмъ точка 6 на чл. 89 да се прибави забележка, а именно: (Чете) „Отъ този налогъ се освобождаватъ всички видове коли, които прихождаатъ въ града отъ други общини“, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Къмъ сѣмния чл. 7 отъ законопроекта, буква б, се прави предложение отъ г. Лѣкарски въ смисълъ думитъ: „частнитъ кариери“ да се замѣнятъ съ думата „кариеритъ“.

Има думата народниятъ представителъ г. Лѣкарски.

Обаждатъ се: Нѣма го.

Председателъ: Ония отъ васъ, които приематъ предложението на г. Лѣкарски, моля, да вдигнатъ рѣка. Меншинство, Събранието не приема.

Къмъ чл. 9 отъ законопроекта има предложение отъ г. Атанасъ Маджаровъ, подписано отъ нужното число народни представители, съ което иска този членъ да се измѣни така: (Чете) „Чл. 9. Договоритъ за отдаденитъ на предприемачи налози отъ интизала, кръвнината, кринината и кантарината, тухларницитъ и керемидарницитъ, варницитъ и кариеритъ, се унищожаватъ, безъ право на обез-

щетение по решение на общинския съветъ, освенъ ако предприемачитъ приематъ да платятъ договорнитъ платежи, съразмѣрно съ такситъ, които съветътъ би поставилъ по този членъ.

„Договоритъ за отдаденитъ на предприемачи, събиране налога за падниси (вивески) и т. н. до края си остава същото.

Г. министре! Съгласни ли сте съ туй предложение на г. Маджарова?

Министъръ И. Русевъ: Не.

А. Маджаровъ (д. ст): Дайте ми думата да развия предложението си, за да се разбере.

Председателъ: Имате думата, г. Маджаровъ.

А. Маджаровъ (д. ст): Г. г. народни представители! Въ чл. 9 отъ законопроекта за измѣнение и допълнение на законитъ за окръжнитъ съвети, градскитъ и селскитъ общини се третира материята за договоритъ, сключени между общинитъ и предприемачитъ. Въ първата алинея на този членъ се говори за договоръ, сключенъ между общината и предприемача по интизала. Както знаете, въ чл. 6 точка а на законопроекта, интизалътъ се измѣни въ следния смисълъ: когато става размѣна на добитъка, ако има разлика при размѣната, общината има право да взема съответна частъ отъ разницата, плюсъ 50 л. още на добиче. Въ сжществуващитъ договори такава клауза досега нѣма поставена. И когато става размѣна на добитъка съ разлика, кой може да контролира, че тая разлика ще бѣде посочена отъ предприемачитъ на общината? Естествено е, че много предприемачи ще правятъ злоупотребления. Въ голѣмитъ общини, както е Варненската, Старозагорската, Софийската и други, където става размѣна на голѣми количества добитъкъ, разлики може да има, и понеже предприемачътъ не се задължава да показва тая разлика, той може да я прикрива и по такъвъ начинъ общината ще губи много пари. По-надолу въ чл. 9 се казва, че договоритъ за кръвнина могатъ да се унищожаватъ — само за кръвнината. Ами че никѣде въ този членъ не се казва, че договоритъ за кантарина, за кринина, за тухларници, керемидарници, варници, кариери и пр., които ние измѣняваме споредъ новия законъ, трѣбва да паднатъ сами по себе си. Щомъ ние измѣняме, макаръ и въ най-малкото, сжществената частъ, би трѣбвало да наредимъ, че всички договори трѣбва да паднатъ и да се възобновятъ съгласно новитъ наредби.

Затуй азъ предлагамъ първото изречение на първата алинея отъ чл. 9: (Чете) „Въ общини, въ които прихождаатъ по т. 3 отъ чл. 88 отъ закона за градскитъ общини и чл. 67 отъ закона за селскитъ общини е отдаденъ при влизането въ сила на настоящия законъ за събиране на закупвачъ, разликата, която при новитъ допълнения ще се получи въ повече отъ поемнитъ условия, се внася въ общинската каса отъ закупвачъ“ да падне само по себе си. А второто изречение на сжщата алинея да се измѣни така: (Чете) „Договоритъ за отдаденитъ на предприемачи налози отъ интизала, кръвнината, кантарината, кринината, тухларницитъ и керемидарницитъ, варницитъ и кариеритъ се унищожаватъ, безъ право на обезщетение, по решение на общинския съветъ, освенъ ако предприемачитъ приематъ да платятъ договорнитъ платежи, съразмѣрно съ такситъ, които съветътъ би поставилъ по този членъ“.

Така както е редактиранъ този членъ, дава се на общинитъ и на предприемачитъ право да сключватъ нови договори, съгласно новия законъ. Отъ единъ договоръ общината може да спечели, отъ другъ предприемачътъ може да печели, или обратното да загубятъ. Напр. въ София, отъ налогъ върху керемидарницитъ Софийската община взема по 120 л. на 1000 керемиди, а сега, споредъ нашето измѣнение, ще трѣбва да вземе по 60 л. Тя ще има една загуба. Разликата е много голѣма. После за кантарината. По стария законъ се вземаше по 10 ст. на 50 кгр. и нагоре; споредъ новия законъ става 1 л., т. е. 10 пѣти повече. Може ли тия договори да стоятъ въ сила и само за кръвнината да се измѣнятъ? Затова, моля, да се прередактира тази частъ отъ първата алинея на чл. 9 въ този смисълъ, както го предложихъ, за да не страдатъ нито интереситъ на общината, нито интереситъ на предприемачитъ. Азъ не дѣржа толкозъ за интереситъ на предприемачитъ, колкото за гарантиране приходитъ на общинитъ. Увѣренъ съмъ, че г. министърътъ ще се съгласи и редакцията на чл. 9, която предлагамъ, ще бѣде приета.

Председателят: Г. министре! Съгласни ли сте с това предложение?

Министър И. Русев: Не съм съгласен.

Председателят: Ще поставя на гласуване предложението на г. Маджаров, което прочетох. Отнася се до алинея първа на чл. 9 от законопроекта. Със това предложение на г. Маджаров, г. министърът не е съгласен. Които приемат предложението на г. Маджаров, моля, да вдигнат ръка. Меншество, Събранието не приема.

От народния представител г. Мишайков има предложение към чл. 6 от законопроекта, а именно, в чл. 88 от закона за градските общини да се прибави нова точка 25 в смисъл: (Чете) „Въ градове, въ които има текстилни фабрики, общинските управления могат да облагат с такса изработените в тия фабрики платове до 2 л. метър“.

Министър И. Русев: Съгласен съм с това предложение, но ако бъде „до 1 л. на метър“.

Председателят: Г. министърът е съгласен с това предложение, ако се каже обаче „до 1 л. на метър“. Г. Мишайков съгласни ли сте?

Д. Мишайков (д. сг): Съгласен съм.

Председателят: Които приемат предложението на г. Мишайков: (Чете) „Въ градове, въ които има текстилни фабрики, общинските управления могат да облагат с такса изработените в тия фабрики платове до 1 л. метър“, съ което е съгласен и г. министърът, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема. Други предложения по разглеждания законопроект няма.

Има думата г. министърът на вътрешните работи.

Министър И. Русев: Г. г. народни представители! Миналия път на второто четене, по въпроса за облагането на слугините се прие една добавка, която не е желателно да остане. Въ съществуващия по-рано закон, кенто имаха слугини, се облагаха с 300 л., а сега ние приемем да се облагат с 100 л. По предложението на г. Бозвелиев се прие облагане на всяка друга слугиня да стане, ако въ семейството, освенъ съпругата, има още единъ членъ отъ женски полъ, годенъ за домашна работа. Отъ направената справка се указа, че поради туй второ условие въ действителност общините нѣма да могатъ да събератъ нищо, защото, както казахъ и по-рано, не е възможно да се опредѣли, дали жената въ една къща е годна за работа или не. Сега данъка се намалява. Излиза, че ако по-рано тукъ-тамъ общината би могла да вземе 300 л., сега, при 100 л., ще направимъ да вземе по-малко, а общата тенденция на законопроекта е, да дадемъ доходи на общините; следователно, намаляването на таксата отива тъкмо противъ тази тенденция на закона. Ако не се съгласите, азъ ще оттегля пѣлния членъ, за да остане общините да събиратъ по 5 и 10 лева и да събиратъ онова, което може да се събере. Азъ моля, ако сте съгласни, годината такса да остане 100 л. така, както бѣше внесенъ законопроекта, като се зачеркне онова условие, което иска да се налага данъкъ за всяка друга слугиня, ако въ семейството, освенъ съпругата, има лишенъ членъ отъ женски полъ, годенъ за домашна работа. Азъ искамъ това да се зачеркне, понеже това е невъзможно да се опредѣли. Така да си остане сѣ 100 л., както бѣше въ проекта. Ако е нужно да се доказва сѣ медицинско свидетелство, то тия 100 л. ще отидатъ за лѣкаръ.

Председателят: Г. г. народни представители! Отъ г. министра на вътрешните работи има предложение, къмъ буква „г“ на чл. 6 отъ законопроекта, тамъ дето се казва, че 500 л. се плаща за всяка друга слугиня, ако въ семейството има работоспособенъ членъ отъ женски полъ, да се зачеркнатъ думите „ако има свободенъ членъ отъ женски полъ, който може да върши домашната работа“. Които приематъ това предложение, моля да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Има думата г. министърът на вътрешните работи.

Министър И. Русев: Г. г. народни представители! Още едно предложение. Миналия път се възприе данъкъ върху тютюна да бъде 1 л. и да се събира отъ общинските управления за смѣтка на окръга. Така както

се редактира тази буква е къмъ чл. 2 излиза, че производителите селяни, когато имъ се вдига тютюна, трѣбва да плащатъ тоя данъкъ. Желанието, обаче, на законопроекта бѣше, да не се засѣгатъ производителите, а да се засѣгнатъ само търговците. На тази съществена частъ азъ ви моля да ми позволите да обърна вашето внимание, защото ние искаме този данъкъ да се събира не отъ производителите, а отъ търговците. Моля ви да се съгласите буква е отъ чл. 2 да добие следната редакция: „Събирането ще става отъ акцизните органи отъ търговските и кооперативни складове и сумите ще се внасятъ въ съответните окръжни съвети, отъ гдето произхождатъ и сѣ закупени тютюните“. Не е желателно по никакъвъ начинъ да се качатъ производителите. Азъ ви моля да бждете така добри, да приемете тази редакция, която предлагамъ.

Председателят: Г. г. народни представители! Къмъ чл. 2 буква е г. министърът предлага буква е да добие редакцията, която той прочете.

Б. Волевъ (с. д): Искамъ думата

Председателят: Имате думата.

Б. Волевъ (с. д): Азъ не разбрахъ много добре предложението на г. министра, но ми се струва, че поддържа това за което г. докладчика въ първия случай настояваше.

Докладчикъ П. Найденовъ (д. сг): По-практично е.

Б. Волевъ (с. д): Не е така.

Докладчикъ П. Найденовъ (д. сг): Чуденъ човѣкъ сте! Искате селяните да го плашатъ.

Б. Волевъ (с. д): Г. г. народни представители! Въпросътъ е тамъ, че доходътъ отъ този налогъ ще отива въ полза на окръзи, които не произвеждатъ тютюнъ. Тамъ е разликата. Моето предложение цели налогътъ, който се взима отъ тютюнъ, да отива въ полза на окръжитъ, въ които е произведенъ тютюнътъ.

Докладчикъ П. Найденовъ (д. сг): Сумата ще се събира отъ акцизните органи и ще се изпраща на онѣзи окръзи, кждето се произвежда тютюна.

Председателят: Има забележка, въ която се казва, че налогътъ ще се събира за смѣтка на окръжитъ, отъ кждето произхожда тютюна.

Има думата народниятъ представител г. Иванъ Петровъ.

И. Петровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Това, което се предложи онзи денъ и което не можа да мине на първо и второ четене, искате да мине сега при третото четене. Онзи денъ ние гласувахме предложението на г. Волева, този налогъ да се събира въ общината, отъ кждето се изнася тютюнътъ. Ние знаемъ, че търговците закупватъ тютюна въ общините и още тогава ставатъ собственици на закупеното количество. Следователно, онова, което трѣбва да се плати, ще трѣбва да се плати на общините. Обаче целта, която се преследва сега е, този налогъ, който търговецътъ заплаща, да постѣпи за смѣтка на окръжния центъръ. Онзи денъ много демонстративно се каза, че се касае за голѣмитъ административни центрове, които искатъ да събиратъ на всяка цена този налогъ.

Председателят: Не сте разбрали предложението.

Министър И. Русев: Г. Петровъ! Извинете, че ще Ви прекъсна. Данъкъ въ полза на общините има. Това е друго.

И. Петровъ (д. сг): Това за кого е?

Председателят: Това е за полза на окръжитъ.

И. Петровъ (д. сг): Къмъ кой членъ?

Докладчикъ П. Найденовъ (д. сг): Чл. 2.

Председателят: Чл. 2 буква е. Това е облогъ за окръжните съвети. Ще го събиратъ акцизните власти и ще го даватъ на окръжията, отъ кждето произхожда тютюна.

И така полагамъ на гласуване предложението на г. министра на вътрешните работи по чл. 2 буква в — да се каже, че данъкът, който се събира отъ търговските и кооперативни складове въ полза на окръжията, ще се събира отъ акцизните власти и ще се продава на окръжията, отъ дето произхожда тютюна. Ония отъ васъ, които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Министъръ И. Русевъ: Къмъ буква д на чл. 6 има една забележка, въ която се споменава за търговските тютюневи складове. Моля да се премахне думата „търговски“, за да се разбиратъ всичките тютюневи складове.

Председателъ: Които приематъ това предложение на г. министра, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Отъ народния представителъ г. Данаиловъ е направено следното предложение, подписано отъ нужното число народни представители, къмъ чл. 6 на законопроекта: (Чете) „Къмъ чл. 88 отъ закона за градските общини се прибавя нова точка 26 въ смисълъ: Градските общини могатъ, съ одобрение на Министерството на вътрешните работи и народното здраве, да образуватъ всѣка за себе си специаленъ фондъ за водоснабдяване, освѣтление и благоустройство, за която целъ тѣ налагатъ градски такси до 2 л. на килограмъ или на метъръ върху всички стоки, сурови материали, спиртни питиета, захарни издѣлия, фабрикати и пр., които се внасятъ въ града.“

„Отъ тѣзи такси се изключватъ само брашното, хлѣбътъ, зърненитъ храни, зеленчукътъ, материалитъ за отопление, строителнитъ материали и чистата захаръ.“

„За същата целъ градските общини могатъ да събиратъ отъ патниците, които престояватъ въ града до петъ дни — до 10 л. дневно, а за повече отъ 5 дни по 20 л. дневно.“

Има думата народниятъ представителъ г. Георги Данаиловъ, за да обоснове предложението си.

Г. Данаиловъ (д. ст.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Знаемъ, че сте уморени отъ многото поправки, които се предлагаха, но ще ми позволите да привлеча вниманието ви върху тази поправка, която азъ сега си позволявамъ да предложа.

Бюджетитъ на градските общини, не само отъ сега, но открай време, сѣ само консомативни. Ако може тази дума да се употреби нѣкъде, то тъкмо за градските общини би трѣбвало да се употреби тѣ най-вече, защото окръжнитъ съвети, напр., като обществени учреждения, все се напругатъ да създадатъ нѣщо. При голѣмитъ мащабни, при малките средства въ окръжнитъ съвети, ние все виждаме, колкото и да критикуваме, единъ наметнитъ на творчество. Въ общинитъ, за голѣмо съжаление, средствата, които се извличатъ тѣй или иначе, отиватъ само за издрѣжка на текущите работи, на чиновничеството, на централното нѣмъ управление. За една съществена, творческа работа тамъ като-че-ли не се създаватъ средства, а тия, които сѣ били създадени, не могатъ да отидатъ по назначението си. Много малко градове отъ нашата страна сѣ получили видъ на благоустроени градове. Както знаете, повечето отъ тѣхъ нѣматъ вода, а тия, които иматъ вода, тѣ сѣ не здрава и недостатъчна; нѣматъ освѣтление, а тия, които иматъ, сѣ тѣй сѣщо недостатъчно; нѣматъ — което е най-важно — канализация. Добре е, че още въ страната ни има здравъ народъ, но въ случай на епидемия ние ще бѣдемъ тѣзи, които най-много ще пострадаме, защото не сме готови хигиенически да посрещнемъ една борба съ една епидемична болестъ, която би нагазила цѣла Европа и цѣлата ни страна. И понеже сега законодателствуваме, за да създадемъ повече средства за общинитъ, трѣбва да помислимъ за едни благоустроителни фондове. Моето предложение е насочено къмъ туй именно — да се създаде фондъ за благоустройство, за водоснабдяване и освѣтление на общинитъ; ще рече, да се отдѣли една сума, която да не може да се употреби за друго, освенъ за тая целъ. Естествено е, че за да се създаде фондъ, трѣбва да се потърсятъ средства отъ населението, което живѣе въ дадена община.

Трѣбва да прибавя, г. г. народни представители, че за да се реша да направя това предложение, азъ съмъ принуденъ отъ единъ фактъ, който вие не знаете, и на който не знамъ какъ ще погледнете. Въ приетия на първо четене законопроектъ за измѣнение на закона за общинските на-

лози бѣше представено отъ г. министра на финанситъ особено едно постановление, споредъ което 20% отъ общинските налози, които постѣпватъ, се отдѣлятъ за образуването на такъвъ единъ фондъ, и то съ условие да се отстъпва последователно на отдѣлни градове, като най-напредъ се зачете София, като най-голѣмъ отъ нашитъ градове. Това постановление пропадна тѣй или иначе въ комисията; по тоя въпросъ ще се разправимъ тогава, когато дойде законопроектътъ на второ четене. Нѣкои отъ народнитъ представители казаха мотиви, за мене доста несериозни, че не може провинцията да работи за София и не може приходитъ отъ другаде да се събиратъ за софийскитъ граждани. То бѣше мотивъ на Стамболийски, най-и състоятелниятъ, защото той прѣвъ — Богъ да го прости — се пренесе въ София, създаде своя чифликъ тукъ и поиска да живѣе по-сгодно на земното кѣлбо и специално въ София. Но тѣзи хора трѣгнаха по единъ пътъ, по известни свои съображения. Ние, които искаме да гледаме на нѣщата, изхождайки отъ по-високи културни съображения, не трѣбва да възприемаме такъвъ принципъ. Това пропадна въ комисията. По поводъ на това пропадне азъ внасямъ туй предложение: да се създаде единъ фондъ, който да бѣде недосегаемъ за други цели, а да служи за водоснабдяване, за освѣтление, за канализация и други нужди на градоветъ. Нѣма да имаме благоустроени градове, ако не се създаде нѣщо непркосовено въ финансово отношение. Този фондъ, както е нагласена поправката, може да бѣде факултативенъ за дадена община: не желае общинскиятъ съветъ да гласува тѣзи доходи — може да не ги гласува; намира, че е необходимо да подири средства, за да пристѣпни къмъ благоустройството — може да гласува.

П. Аленковъ (д. ст.): Казано е до 2 л.

Г. Данаиловъ (д. ст.): Казано е до 2 л., но то не значи, че непременно трѣбва да бѣде 2 л., може да бѣде и 50 ст., може да бѣде и 1 л., може да бѣдатъ и нѣколко стотинки, споредъ прихода на населението въ дадена община. София, би могла да понесе 2 л. И като се спирамъ на София, искамъ да обърна внимание на следното. Ето, днесъ въ София се чувствува липса на вода; следъ две седмици ще се почувствува недостатъкъ на вода, а следъ 4 седмици нѣма да има вода, каквото и да правите — нѣма изходъ. Оная държавна, онова управление, което е събрало въ такива центрове стотици хиляди и повече жители, длѣжно е да помисли да създаде средства за тѣхното съществуване. Не може безъ вода, не може и безъ канализация да живѣе никой градъ въ България, а още повече такива градове, където сѣ събрали повече хора. Трѣбва въ туй отношение да се проникнемъ отъ благоразумие. Бележката, която правя като поправка на законопроекта, нѣма да повреди на никого. Това е единъ данъкъ, който ще има непосредствено реално значение затуй, защото ще се образува единъ фондъ неприкосновенъ, който или прѣко може да се употреби, ако е достатъчно силенъ — какъвто могатъ да иматъ по-голѣмитъ градове — за да се благоустроятъ, или може да послужи за основа на единъ заемъ отъ Българската народна банка или даже да се плащатъ лихвитъ на такъвъ заемъ за едно по-скорошно реализиране на тия благоустроителни цели.

Г. Чернсковъ (с. д.): Какъ ще се образува този фондъ?

Г. Данаиловъ (д. ст.): Г. Чернсковъ ме пита: какъ ще се образува този фондъ? Азъ казвамъ: той ще се образува, когато суровитъ материали, стокитъ, спиртниятъ питиета, които се внасятъ въ града за консомация, се облагатъ до 2 л. на килограмъ или на литъръ. Изключватъ се: брашно, хлѣбъ, зърнени храни, захаръ и строителни материали.

Д. Яневъ (д. ст.): Гориво?

Г. Данаиловъ (д. ст.): Казано е и гориво.

Нѣкой отъ представителитъ: Зеленчукъ.

Г. Данаиловъ (д. ст.): И зеленчукъ.

П. Петровичъ (д. ст.): Дрехи.

Нѣкой отъ сговориститъ: Соль.

Г. Данаиловъ (д. ст.): Ако щете, г-да, да прибавимъ и соль, азъ съмъ съгласенъ.

П. Петрович (д. сг): И солъ, и газъ, и брашно, и дървено масло, и сапунъ. Всичко това не значи поевтиняване, г. Данаиловъ, а значи поскъпване на живота.

Г. Данаилов (д. сг): Всичко, което гласувахме тукъ, е поскъпване на живота. Както щете го разберете. — И понеже г. Петровичъ ме закача, ще му кажа, че поскъпването не е отъ тия левчета, които туряме върху тия килограми, а отъ ония безобразни печалби, които търговците още не сж отвикнали да налагатъ върху стоките.

П. Петрович (д. сг): Това не е отговоръ, г. Данаиловъ.

Г. Данаилов (д. сг): Така е; нѣма защо да говоримъ. Поскъпването не е отъ единия левъ, който общината ще вземе отъ единъ метъръ коприненъ платъ, а е отъ безобразното повишение на цените произволно, върху което нито държавата, нито администрацията могатъ да упражнятъ влияние, като по единъ реаленъ, релефенъ начинъ се наложатъ.

Вто защо, азъ смѣтамъ, че трѣбва да се съгласите съ мене да се приеме тая забележка, която ще бѣде, споредъ моето разбиране, една благодатъ. По такъвъ начинъ ние създаваме единъ фондъ, който действително ще даде възможностъ на общините да се благоустроятъ. Безъ това ние ще имаме едни консомативни бюджети — заплати на еметове, помощници, общински съветници, общински агенти — но реална работа нѣма да има.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Петровъ.

И. Петровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Въпросътъ, който г. Данаиловъ повдига съ тази забележка, е единъ голѣмъ и сериозенъ въпросъ. Азъ мисля, че нѣма защо въ този законъ, въ формата на такава забележка, да внасяме една голѣма, така да кажа, бъркотия въ общинските работи. Мисля, че тая инициатива за единъ фондъ трѣбваше да излѣзе отъ министерско мѣсто. Може би г. министърътъ има такава идея, но не е искалъ да я вложи въ този законопроектъ, въ който се предвиждатъ специални работи. Ако е въпросъ за водоснабдяване — ние знаемъ какво се върши съ кооперативното водоснабдяване въ окръжията. Ако искаме да създадемъ този фондъ на общините, това ще трѣбва да стане съ специаленъ законъ, където да се организира всичко. Когато кажешъ „фондъ“, това значи, че той трѣбва да има своята организация, своята служба. Предлага се да се събиратъ по 2 л. отъ разни артикули, като зеленчукътъ и 4—5 други артикули се изключватъ. Кой ще ги събира, кой ще ги изключва? Трѣбва контрола, трѣбва специална служба за тази работа. Това, г-да, ще допринесе твърде много за поскъпването. То ще има обезателно такъвъ ефектъ — поскъпване.

Азъ мисля, че този въпросъ заслужава внимание, но не трѣбва да се разисква днесъ. Това може да предизвика обширни дебати, които трѣбва да станатъ, защото може би е оправданъ единъ такъвъ фондъ. Така че азъ се противопоставямъ на този начинъ на внасяне предложения и на законодателстване. Въ този законъ това си нѣма мѣстото. Азъ не зная какъ ще погледне на тая забележка г. министърътъ. Ако той би се съгласилъ съ първата алинея, азъ решително се противопоставямъ на втората алинея. Какво се иска съ втората алинея? Да се даде право на градските общини да събиратъ отъ едно лице, което е дошло да престой петъ дни въ града, по 10 л. дневно, а ако престой повече отъ петъ дни — по 20 л. Г-да! Азъ не зная това на какво мяза. То значи днесъ българскиятъ гражданинъ да не е свободенъ да отиде отъ едно мѣсто на друго и да престой известно време тамъ, защото ще му искатъ да плати за престояването въ града. Ако при такива кризи се изисква да се плащатъ известни такси за туй, че си дошълъ въ София и ако това се оправдава съ известна социална нужда, ...

Министъръ И. Русевъ: Това се отмѣни.

И. Петровъ (д. сг): Днесъ въ Горна-Баня ми събраха таксата.

Министъръ И. Русевъ: Законътъ не е публикуванъ още.

Г. Данаиловъ (д. сг): Въ цѣла Европа, въ всички културни градове се турятъ такива такси на пътниците — за престояване.

И. Петровъ (д. сг): Преди две години азъ бѣхъ въ Германия. Действително, тамъ взематъ такса за право на престояване, droit de sejour, но само на чужденците. Но азъ искамъ да зная кой германски градъ ще иска такса за право на престояване отъ нѣкой германецъ отъ другъ градъ; напр. кой градъ въ Бавария би поискалъ такава такса отъ нѣкой прусакъ?

Г. Данаиловъ (д. сг): Въ Виена се събира такса отъ всѣки австриецъ, който идва въ Виена.

И. Петровъ (д. сг): Не трѣбва да желаете да дойдемъ до положението на една Виена. Недейте уподобява България на тази нещастна страна, каквато е Австрия. Ще ви кажа следния случай — каквито случаи всѣки денъ виждаме въ София. Единъ селянинъ, беденъ човѣкъ, довежда жена си въ София да я лѣкува; той ще плати ли тая такса? Или майка, която довежда болното си дете, ще плати ли?

Г. Данаиловъ (д. сг): Да. Въ финансовата комисиия ми се каза: „Какъ така, като дойда въ София ще ми вземете тѣзи такси?“ Разбира се, като идвате тукъ да се къпете, ще си платите водата — иначе не може да бѣде.

И. Петровъ (д. сг): Какво сж Ви казали други, азъ не знамъ, но ще Ви кажа, че който провинциалистъ е дошълъ въ София, скъпо си е платилъ и водата, и спането, и всичко.

Г. Чернооковъ (с. д): Тукъ и за въздуха се плаща.

И. Петровъ (д. сг): Да, въ София и за въздуха се плаща. — Недейте обвинява провинциалистите, защото тѣ сж създали София.

Азъ не знамъ какъ ще погледне г. министърътъ на цѣлата тази забележка, но азъ се противопоставямъ решително на нея, защото казахъ, че бедни селяни, едва продали житото си, ще дойдатъ да търсятъ тукъ лѣкарска помощ, да лѣкуватъ жените си, и освенъ че тѣ ще трѣбва да плащатъ по клиники, където ще оставятъ жените си на лѣкуване, но ще трѣбва да плащатъ и такса за престояването си въ София. Считаю, че това решително трѣбва да бѣде отхвърлено, защото ще се създаде единъ антагонизъмъ между селата и градовете. Днесъ съ всичко се демагогствува, но азъ не изхождамъ отъ демагогски съображения. Това, ако щете, е една сръдновѣковна такса за правоживѣние и преминаване. Най-после, трѣбва да ликвидираме съ този начинъ на законодателстване — съ предлагането на такива забележки ние само губимъ времето и не вършимъ полезна работа.

Моля да бѣде отхвърлена тази забележка.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стоянъ Костурковъ.

С. Костурковъ (д. сг): Г. г. народни представители! Продължаваме да вървимъ по погрѣшенъ пътъ и съ предложението на г. Данаиловъ. Съ това предложение ние не само продължаваме да вървимъ по погрѣшенъ пътъ, но и затъваме по-дълбоко и — подчертавамъ го дебело — ако продължаваме така да законодателствуваме, ние ще създадемъ едно невъзможно положение въ нашите градове и села. Това трѣбва да го разберете. Какво искаме ние, г. г. народни представители? Ние искаме да увеличимъ доходите на общините, въ дадения случай на градските общини. Това ли сж средствата и съ такива ли случайни средства ние ще разрешимъ такъвъ голѣмъ въпросъ, какъвто е този за доходите на общините? За Бога, ако вървимъ по този пътъ, ние ще докараме живота до такава скъпостъ, че не ще може да се живѣе въ тази страна. Вънъ отъ това, ние ще докараме положението действително до живота на народите въ сръдните вѣкове — всѣки градъ да представлява отъ себе си държава и всѣки, който поиска да влезе въ единъ градъ, да минава презъ специални бариири, да плаща такси за туй и за оуй. Тогава къде ще отидемъ? Какъвъ е този сепаратизъмъ? Ние една държава ли сме, или всѣки градъ и всѣко село си е отделна държава? Това азъ не го разбирамъ, г. г. народни представители, това не може да бѣде, това е невъзможно. Повтарямъ: ще отидемъ дотамъ, че ще оплетемъ една мрежа, при която всичко, що живѣе въ тая страна, не ще може не само да мърда, но дори и да диша. Затова азъ моля г. Данаиловъ да оттегли предложението си. Тази работа е свършено прибрзана. Какъ така отъ тѣзи такси

ние ще събираме фондъ, отъ средствата на които да се канализира града, да му се достави вода и т. н.?

И. Кънчевъ (д. сг): Предвиждатъ се извънредни бюджети за тая целъ.

С. Костурковъ (д. сг): Не може по този начинъ, г-да. Така ние ще копаемъ съ игла кладенецъ, и съ тази игла, като копаемъ кладенецъ, какъвто не ще можемъ да изкопаемъ, ние ще прободемъ рацетъ и гърдитъ на хората. Нека по въпроса за благоустройството, за хигиената на градоветъ и селата ни се даде специално време да помислимъ, нека се приготви и специаленъ законопроектъ, но така, случайно, не може да се решава този въпросъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): За менъ този въпросъ не е случанъ — азъ съмъ го обмислялъ дълго.

С. Костурковъ (д. сг): Такситъ, които ще се взематъ по този необмисленъ начинъ, ясно е, че нѣма да лѣгнатъ върху гърба на случайнитъ посетители на града — както основателно се каза преди малко — защото въ града ще отиде не само онзи, който има материялна възможност да плаща 10 л. за това, че престоялъ два или десетъ дни, а ще отиде и онзи, който най-много има нужда: ще отиде бедниятъ да се лѣкува, ще отиде да си посрещне нуждитъ тамъ — напр. да си поднови полицата предъ Земледѣлската банка и пр. Какво ще правимъ тѣзи хора? Ще имъ вземаме ли такива такси? Тогава за всѣко преминаване отъ едно населено мѣсто въ друго ще трѣбва да се плаща такса! Повтарямъ: това сѣ срѣдновековни работи. Ние ще поставимъ движението на населението въ желѣзни клещи. Ако се приеме, което предлага г. Данаиловъ, то значи, ние и азъ, когато ходимъ по агитация изъ градоветъ, ще трѣбва да плащаме такси. Не стига дѣто си губимъ живота и нервитъ, здравето и времето, но отгоре и такса ще ни се взема! Къде ще отидемъ тогава? Ако нѣкой отиде изъ градоветъ да чете сказки въ образователни курсове или въ читалищата и престоява по 5 дена, той ще трѣбва да плаща такса! Човѣкътъ е повиканъ нарочно да помогне за издигане културата въ дадено мѣсто, а ние ще го обременяваме съ такси! Въ тази работа нѣма целесъобразностъ, нѣма разумъ, г-да. Не може така. Пакъ повтарямъ: да престанемъ съ вънасянето на такива предложения, защото съ това вмѣсто да изпиемъ вежди, ще извадимъ очи. Разрушаваме онова малко добро, което го има въ закона. Г-да! Не трѣбва да законодательствуваме случайно. Има отговорно правителство, има ч. право на свободна частна инициатива за народното представителство — нека се изработи законопроектъ и се внесе тукъ, да имаме време да го обмислимъ и това, което е добро и разумно, да го приемемъ. Ако вървимъ така, ще затънемъ въ грѣшки, които ще костватъ много неприяности на страната и ще възбудятъ недоволство. Недоволството и безъ туй е голѣмо — да не правимъ работи, които ще го увеличатъ.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Хинекъ Майеръ.

Х. Майеръ (д. сг): Предлагамъ прекращение на дебатитъ. Чини ми се, че говоря отъ душата на всички. Права е тази идея, но чини ми се, че ще ни биятъ, когато се върнемъ въ селата или въ градоветъ, отдето сме дошли, че поскъпваме живота.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петъръ Алековъ.

П. Алековъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ се убедихъ отъ това, което се каза по въпроса, че предложението на г. Данаиловъ, макаръ и да го поддържамъ отъ начало, е една прибързана работа, и ако взехъ думата, то е за да кажа, туй, което не се каза. Все пакъ трѣбва Народно събрание — дали това ще бѣде при разглеждането на законопроекта за общинскитъ налози, дали по другъ нѣкакъвъ начинъ, дали съ специално предложение — да направи нѣщо, за да може да се помогне на Софийската община да снабди града съ вода. Недейте забравя, г. г. народни представители, че София се увеличава ежегодно съ по нѣколко хиляди души; че голѣма частъ отъ това, което е разходвано досега, тежи като задължение на Софийската община; че отъ всичко това се ползватъ нови хора, които принадлежатъ отъ села и градове отъ цѣла

България, че София е единъ привлекателенъ центъръ; недейте забравя, че повечето отъ хората, дошли отъ вънъ, забравяха мерата на София и че Софийската община е въ невъзможностъ да се справи съ онова положение, което се създаде вследствие бързото развитие на града, и да реализира онзи планъ, който отъ нѣколко години се проучва и по който се смѣташе, че ние сме, така да кажа, готови да пристѣпимъ къмъ неговото реализиране — за докарване вода отъ Рила. Съ измѣненния, които се направиха въ комисията по законопроекта за общинскитъ налози, и съ отхвърлянето на всѣко едно предложение, което цели да даде единъ специални ресурси за тази целъ, ние отдалечаваме възможността да може София да бѣде снабдена съ вода.

И. Кънчевъ (д. сг): То може да стане само съ извънредни средства, г. Алековъ, съ заемъ; съ редовни приходни средства не може да стане никога.

П. Алековъ (с. д): Г. Кънчевъ! Заемъ не може днесъ държавата да сключи, а вие карате Софийската община да сключи заемъ. Тя е готова да сключи заемъ; предлагатъ ѝ условия единъ американци, но тия условия сѣ намѣрени за тежки. Не можемъ ние, които живѣемъ въ София, да бждемъ заробени заради това, защото всѣка година тя поглъща по 5.000—6.000 души нови хора, които идатъ отъ цѣла България. Правете разлика между единъ градъ провинциаленъ и столицата.

И. Кънчевъ (д. сг): Касае се за 300—400 милиона лева за водоснабдяване. Кога ще ги съберете отъ такива източници?

П. Алековъ (с. д): Вие живѣте въ Русе. На мене ще ми се отдаде случай на петъ години единъ път да дойда въ Русе, но вие всѣка година дохождате по петъ пъти най-малко въ София; всѣки единъ отъ васъ пие водата на София и използва всички онѣй блага, които ние, софийскитъ граждани, сме създали. (Възражения отъ сговориститъ).

Председателътъ: Моля, тишина, г-да!

П. Алековъ (с. д): Констатирамъ, г-да, че въ финансовата комисия на тоя въпросъ се погледна много леко: всѣки единъ погледна на него отъ гледището на своитъ интереси, като провинциалистъ или като софиянецъ, и се раздѣлиха отъ една страна софиянци, отъ друга страна провинциалисти. И тукъ, въ пленума, ще има да разрезимъ въпроса така, дали болшинството сѣ отъ провинцията, или отъ София. Това е истината. Не бива да се поставя така въпросътъ.

И. Петровъ (д. сг): Кой го е поставилъ така?

П. Алековъ (с. д): И азъ отсега още моля г. г. народнитъ представители да бждатъ готови, когато ще се разглежда този въпросъ, да помислятъ повече за това, което ще трѣбва да се направи, за да се подпомогне Софийската община да реализира своя планъ за докарването на вода. София безъ вода не може да остане и за насъ, които живѣемъ въ София, и за васъ, които всѣка година дохождате по нѣколко пъти тукъ.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Каранджуловъ.

И. Каранджуловъ (д. сг): Искамъ да кажа, че г. Костурковъ много трагично подвзе въпроса. Тукъ се касае за подпомагането на столицата на България. И понеже София е столицата на България, и понеже хората отъ провинцията, когато дохождатъ въ София, се наслаждаватъ, че виждатъ нѣщо уредено, а пъкъ София, има нужда отъ средства, за да може да напредва, азъ мисля, че всѣки съ готовностъ, съ радостъ трѣбва да ѝ помогне. И това не само тукъ се иска; това е общо правило по цѣлия свѣтъ: въ Виена, въ Лондонъ, въ Парижъ — навсѣкѣ провинцията внася една малка частъ градско право за столицата. А тукъ не се иска Богъ знае каква работа, а една дребна помощъ.

Азъ мисля, че предложението на г. Данаиловъ е много умѣстно и ще трѣбва да се подкрѣпи и приеме.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Чернооковъ.

Г. Чернооковъ (с. д.): Г. г. народни представители! Ако вземамъ думата, то е защото колеги като г. Кранджуловъ и като г. Данаиловъ могат да поддържатъ сериозно едно подобно предложение. Даже нашиятъ другаръ Алековъ и той го е подписалъ. Въпросътъ трѣбва да се сложи не заради това, дали София има нужда отъ канализация или отъ водоснабдяване. По това ние, провинциалистѣтѣ, които временно пребиваваме тукъ, трѣбва да ви кажемъ, че бихме желали да има една изобилна и хубава вода. Ние не ви завиждаме, че имате по-хубава и по-изобилна вода отъ пловдивската; ние искаме да имате още по-хубава и по-изобилна вода; ние искаме вие, туземцитѣ, да имате единъ благоустроенъ градъ, защото ние, провинциалистѣтѣ, се гордѣемъ съ хубавата столица. Но ние искаме да ви кажемъ: недейте, когато 99% отъ приходитѣ на градскитѣ общини сж изключително косвени данѣци, които падатъ само на широкитѣ маси, само на населението, и то на населението еднакво — макаръ да имъ туряте разни имена — да го облагате още, защото въ края на крайщата това не е друго нищо, освенъ облагане по калпакъ. Вие облагате съ водно право населението. Ами че водата нѣма никаква стойност. Никой не плаща водата на този свѣтъ, тая божия вода. Ние плащаме водната инсталация, а вие искате тази водна инсталация да я турите общо върху всички. Всички милионери тукъ, въ София, плащатъ еднакво водно право съ едно семейство отъ Ютъ-Бунаръ; даже ако то е многочленно, и понеже харчи повече вода, ще плаща повече отъ Кочо х. Калчевъ. Къде е социалната справедливостъ? Та кринината, кантарината, кръвнината — всичко това е облагане на килограмъ месо и пр., а сега искате да обложите и човѣкътъ, който присѣствува тукъ, по 2 л. на день. Денгълъ единъ службонецъ отъ Новоселци и виси около Народното събрание по десетина дни, докато му дадатъ служба, и на него ще му вземате по 2 л. на день!

И. Петровъ (д. сг): Не по 2 л., а по 20 л.

Г. Чернооковъ (с. д.): По 20 л. на день! Това показва едно — че когато искате да турите единъ данѣкъ на калпакъ, който ще освободи имотното състояние и който ще се насочи срещу личността, тогава веднага разправяте за благоустройство и за водоснабдяване. Това сж два различни въпроса: единиятъ въпросъ е въпросъ на благоустройствена политика, а другиятъ — на финансова политика. Ние, безъ да сме противъ благоустройството на столицата, сме противъ една такава безчовѣчна финансова политика, която, като прави диверсия чрезъ хубавитѣ работи, освобождава отъ плащане данѣкъ голѣмитѣ имотни състояния, а туря данѣкъ на калпакъ, безъ разлика богатъ или сиромахъ. Ние сме решително противъ този данѣкъ. И ако има нѣкаква добавка да се направи, то е да се разредятъ на общинитѣ да си налагатъ прогресивно данѣка, не зависимо отъ това, че иматъ водно право или че иматъ думанъ парасж; напр. думанъ парасж плащатъ тухларницитѣ — така се казва отъ старо време. За да хванешъ тоя думанъ парасж, то значи да гонишъ Михала. Какво ще облагашъ? Така си е измислено туй име, а въ края на крайщата, не е нищо друго, освенъ една такава върху тухлата, върху строежа.

Та, казвамъ, водата е необходима за общежитието и, следователно, несправедливо е консомацията да се облага — не е въпросъ да се консумира вода — а трѣбва да се облага водната инсталация, която е необходима срещу пожаръ. А вие знаете кои ги е страхъ отъ пожари — тия, които иматъ. Онзи, който нѣма, онзи, който има само едно латло или единъ баскетъ, него не го е страхъ; той ще гледа пожара като Нерона, като картина, петъ пари нѣма да дава, защото нищо не може да му изгори, защото нищо нѣма и нищо нѣма да изгуби, а този, който има — той е заинтересованъ да има изобилна вода. Тази вода е необходима за поливане на улицитѣ, тази вода е необходима за обществената хигиена, за здравето на цѣлото общежитие. И всичко това трѣбва да го понесатъ еднакво и бедни, и богати! Имате смѣтъ парасж — който прави боклукъ, той да плати. Като че-ли ако азъ не правя боклукъ, а компанията до мене прави боклукъ, азъ нѣма да закона и да се появятъ епидемии? Та всичко това сж обществени нужди, следствие на което тѣ трѣбва да се понесатъ отъ цѣлото общежитие, и то справедливо и съобразно имотното състояние на хората.

Ето защо ние сме решително противъ този данѣкъ. И азъ бихъ желалъ, не да не се утвърждаватъ бюджетитѣ на градскитѣ общини, когато се облагатъ гражданитѣ про-

гресивно съ имотното имъ състояние съ водно право, съ смѣтъ парасж и пр., а, напротивъ, г. министърътъ да поопрыва таквъ начинъ на облагане, който нѣма да засегне много тѣзи, на които и безъ това животътъ е тежъкъ.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Данаиловъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): Ще кажа две думи, за да не излѣзе недоразумѣние. Въ моето предложение не е казано, че всички общини трѣбва задължително да приематъ туй облагане; казано е, ако желаятъ, могатъ да го създадатъ. Това едно. Второ. Никъде не е казано, че максималниятъ данѣкъ трѣбва да се наложи; казано е до 2 л., до 10 л. Значи, зависенъ отъ общинскитѣ съвети — ако желаятъ, може и 50 ст. да турятъ, може и 2 л. да турятъ, може и 10 л. да турятъ.

Ето защо, азъ искамъ да обърна вниманието на народнитѣ представители на следното. Азъ съмъ съгласенъ съ идеята, която каза г. Чернооковъ — преди много години още азъ съмъ писалъ по нея — че градското облагане трѣбва да бѣде върху принципа на прогресивността. Писалъ съмъ това много пъти; дайте възможностъ да се направи. Това е една трудна работа. Азъ нѣмамъ нищо противъ. Това, което предлагамъ, е една временна организация, за да може да се създадатъ фондове за общинитѣ. Не значи, обаче, че тя трѣбва да остане вѣчно така. Азъ съмъ за прогресивното облагане на градскитѣ жители въ пълния смисълъ на думата, и нищо нѣма да кажа противъ туй. Ако нѣкой може да покаже другъ пътъ, нека го покаже; на момента азъ намѣрихъ този, и чрезъ него искамъ да създадемъ нѣщо като фондъ за общинитѣ.

Председателъ: Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи.

Министъръ И. Русевъ: Г. г. народни представители! Грижата на г. Данаиловъ произхожда отъ острата необходимостъ на София за вода. Грижата на градското управление да снабди София съ вода е твърде голѣма. Къмъ тази грижа се присъединява и грижата на Министерството на вътрешнитѣ работи. Водата въ София е станала толкова необходима, че за да се има за нея горе-долу предствление, достатъчно е да се знае, че ако въ едно кѣсо време София не се снабди съ вода, страшна напасть иде за града. Канализацията на града започва вече да се задрѣства. Можемъ да си представимъ горе-долу какво ще стане съ града, съ живота, съ здравето на хората, ако, не дай Боже, не се снабди градътъ съ вода и канализацията спре да действа. Независимо отъ това, вода е необходима за чистотата на по-големата частъ отъ гражданитѣ въ София, които не могатъ да иматъ въ жилищитѣ си бани. Много се хвалимъ съ градскитѣ бани въ София, но тѣ, както сж създадени, не обслужватъ широкитѣ маси, които не могатъ да се поддържатъ въ необходимата горе-долу чистота. Въ единъ градъ като София би трѣбвало да има повече отъ двадесетина така наречени народни евтини бани, където съ една минимална такса всѣки единъ софийски гражданинъ поне единъ пътъ въ недѣлята да може да се изкъпе. Това го нѣмаме.

Поради това Министерството на вътрешнитѣ работи помоли финансовия министъръ и той се съгласи да отлѣти 20% отъ общинскитѣ налози за образуване фондъ за водоснабдяване на общинитѣ, отъ който фондъ да могатъ на първо време София и други нѣкои градове да се снабдятъ съ вода. Явиха се нѣкои чуждестранни финансови групи, които бѣха готови да финансиратъ и сами да извършатъ работата по прокарването на Рилския проектъ, но условията имъ бѣха така тежки, че Софийското общинско управление не можеше да се съгласи на тѣхнитѣ условия. Две предложения имаше въ времето на г. Плошакотъ, едно предложение има и сега. Дойде се до заключението, че ако общината нѣма свои средства, за да направи сама водоснабдяването, било да послужатъ тѣ за службата на единъ заемъ, съ който да се осъществи водоснабдяването на града, не ще може да се снабди градътъ съ вода. Трѣбва да се съжалева, че г. г. народнитѣ представители въ комисията по Финансовото министерство, дали по егистични причини, като такива не отъ София, дали по други причини, отхвърлили сж създаването на таквъ фондъ, който се предвиждаше въ законопроекта за изменение и допълнение на закона за общинския налогъ, който г. финансовиятъ министъръ е внесълъ. При тази остра нужда на града София отъ вода, азъ бихъ ви помолилъ твърде много, когато ще се разглежда тоя законопроектъ на г. ми-

нистра на финансите, да възстановите този фонд, за да се даде възможност на София да се снабди с вода. От гледна точка на падане здравето на софийското население, и ако шете от чело̀в̀ко̀любива гледна точка, вие ще трѣ̀ба да обърнете го̀лѣ̀мо внимание на този въпрос. От тази нужда на София произхожда и предложението на г. Данаилов. Аз по идеи не съм далеч от г. Данаилов, но въ мене има страх; боя се от забележки, съ които се създават налози. Налозитѣ ще станат твърде много и ще внесат смут. Хората всѣ̀ко̀га съ въображение въ такива случаи ще кажат: тамъ 50 ст., тамъ 1 л. — стават много! Въображението на хората въ такива случаи расте. Трѣ̀ба да се съобразяваме съ онова настроение, което ще се създаде у хората, и съ онова заключение, което хората ще правят, макаръ от невѣ̀рни сведения. Ако се възприеме това предложение, което по цели е хубаво и привлекливо, мъчно мога да си представя какъ ще се събере този налогъ, де ще се хване стоката за облагане.

Нѣ̀кой отъ представителитѣ: На митницата.

Министъръ И. Русевъ: Стоката не минава само през митницата, не иде само отъ чужбина — де ще я уловите? Пътникътъ не отива всѣ̀ки път на хотелъ, отива и въ частна къща — де ще го уловите? Ще трѣ̀ба една го̀лѣ̀ма администрация, и ще има едно го̀лѣ̀мо затруднение, не преодолимо.

П. Деневъ (д. сг): Всѣ̀ки домакинъ ще трѣ̀ба да бѣ̀де бирникъ.

Министъръ И. Русевъ: Затуй, безъ да се обявявамъ по начало противъ предложението на г. Данаиловъ, принуденъ съмъ да се откажа отъ него, защото страхъ ме е, че ако се възприеме, ще внесе едно нежелателно настроение, смутъ у хората, ще се създаде една грамадна администрация за събиране данѣ̀ка и въ края на краищата ще се събере една минимална частъ отъ това, което се предполага, че ще се събере.

Тѣ̀й като въпросътъ е твърде сериозенъ, твърде важенъ, аз пакъ ще помоля да бѣ̀дете така добри, когато ще се внесе за разглеждане законопроектъ на г. министъра на финансите за измѣ̀нение и допълнение закона за общинския налогъ, тамъ да го разгледате. Г. Данаиловъ казва, че тоя данѣ̀къ не е задължителенъ и че министърътъ на вътрешнитѣ работи може да не се съгласи. Азъ на своитѣ права гледамъ много сериозно. Условността по-скоро я отнасямъ къмъ общинитѣ, които ще определятъ данѣ̀ка. Тѣ̀ трѣ̀ба да решатъ дали да наложатъ и събератъ тоя данѣ̀къ или не. И когато дойде азъ да утвърждавамъ такова решение, трѣ̀ба да бѣ̀да много предпазливъ; когато кажа „не“, трѣ̀ба да имамъ твърде сериозни мотиви, за да не утвърдя едно решение на едно градско управление, защото ако се възползувамъ отъ правото си, че мога да кажа „не“, азъ мога на всѣ̀китѣ да откажа и тогава съ това право азъ ще унищожа закона, който ще гласувате. Страхъ ме е, че общинитѣ, отъ желание да почнатъ творческа, благоустройствена работа, да не почнатъ да налагатъ тоя данѣ̀къ и то въ го̀лѣ̀мъ размѣ̀ръ и да не дойдемъ до онова, отъ което азъ се боя — да внесемъ смутъ у хората. Поради тия причини азъ моля засега да не приемате предложението на г. Данаиловъ, колкото то да е съблазнително. Азъ за себе си отказвамъ да го приема.

Председателътъ: Г. г. народни представители! Ще поставя на гласуване предложението на г. Данаилова. Ония отъ васъ, които приематъ предложението на г. Данаилова, съ което г. министърътъ на вътрешнитѣ работи не е съгласенъ, моля, да вдигнатъ рѣ̀ка. Мѣ̀ншество, Събранието не приема.

Понеже се свършиха предложенията, направени по законопроекта, ще поставя на гласуване цѣ̀лия законопроектъ.

Ония отъ васъ, които приематъ законопроекта за измѣ̀нение и допълнение законитѣ за окръжнитѣ съвети, за градскитѣ и селскитѣ общини на трето четене, заедно съ приетитѣ отъ васъ измѣ̀нения и допълнения, моля, да вдигнатъ рѣ̀ка. Болшинство, Събранието приема.

(Вж. приложение № 84, Т. II)

Минаваме къмъ следующата точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за сѣ̀дене министритѣ.

Моля, г. докладчикътъ да го прочете.

Докладчикъ В. Георгиевъ (д. сг): (Прочита изцѣ̀ло законопроекта, заедно съ поправкитѣ и прибавкитѣ приети на второ четене)

Председателътъ: Г. г. народни представители! Къмъ чл. 8 отъ закона за сѣ̀дене министритѣ, отъ страна на г. министъра на правосѣ̀дието е направено предложение въ смисълъ: вмѣ̀сто думитѣ „за предаване министъра полъ сѣ̀дъ“ да се каже „за възбуждане углавно преслѣ̀дание срещу министъра“. Ония отъ васъ, които приематъ това предложение на г. министъра, моля, да вдигнатъ рѣ̀ка. Болшинство, Събранието приема.

Сѣ̀що отъ г. министъра на правосѣ̀дието по чл. 15 има предложение въ смисълъ да се прибави нова трета алинея (Чете) „При приената не могатъ да бѣ̀датъ формулирани нови обвинения, непредвидени въ заключителното постановление на следствената комисия“.

Министъръ Р. Маджаровъ: Това е решено снощи.

Председателътъ: Да, снощи се реши и сега се дава нужната формулировка.

Ония отъ васъ, които приематъ това предложение на г. министъра, моля, да вдигнатъ рѣ̀ка. Болшинство, Събранието приема.

Понеже нѣ̀ма други предложения по законопроекта, ще го поставя на гласуване изцѣ̀ло.

Ония отъ васъ, които приематъ на трето четене законопроекта за сѣ̀дене на министритѣ, заедно съ приетитѣ отъ васъ измѣ̀нения и допълнения, моля, да вдигнатъ рѣ̀ка. Болшинство, Събранието приема.

(Вж. приложение № 85, Т. II)

Пристъпваме къмъ следующата точка отъ дневния редъ — второ четене на законопроекта за наказанията, които се налагатъ по чл. 155 отъ конституцията. Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ В. Георгиевъ (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ

за наказанията, които се налагатъ за престѣ̀пления, предвидени въ чл. 155 отъ конституцията.“

Председателътъ: Ония отъ васъ, които приематъ заглавното на законопроекта, както съ прочете, моля, да вдигнатъ рѣ̀ка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ В. Георгиевъ (д. сг): (Чете чл. 1 — вж. приложение № 70, Т. I)

Комисията въ края на този членъ прие вмѣ̀сто „отъ 5—10 години да стане „отъ 1—10 години“.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Атанасъ Минковъ.

А. Н. Минковъ (д. сг): Г-да! Въ това деяние „измѣ̀на на отечеството или на царя“ влизатъ съставни елементи, които сѣ̀ по-широки отколкото съставнитѣ елементи въ наказателния законъ за това деяние. Ето защо азъ съмъ тамъ, че наказанието, което се предвижда за министритѣ не може да бѣ̀де по-леко отъ това, което се предвижда за обикновенитѣ граждани за измѣ̀на на отечеството или на царя. Признавамъ, че това е едно специфично престѣ̀пно деяние, но въ всѣ̀ки случай то обема и престѣ̀пното деяние, предвидено въ наказателния законъ. Азъ съмъ тамъ, че наказанието отъ 1 до 10 години е много малко и трѣ̀ба да се тури онова наказание, което е било въ първоначалния проектъ, отъ 5 до 10 години. Защото иначе може да дойдемъ до такъвъ скандалъ, както стана съ Радославова, който, следъ като извърши маса разбойничества, на които азъ съмъ свидетелъ, осѣ̀ди го държавниятъ сѣ̀дъ на 8 месеци затворъ и при туй съ ходатайство предъ Народното събрание. Както сме строги и вѣ̀зискателни къмъ обикновенитѣ граждани, ще трѣ̀ба да бѣ̀демъ строги и вѣ̀зискателни и къмъ министритѣ. Министритѣ когато извършатъ измѣ̀на въ такъвъ видъ, какъвто се предвижда въ нашата конституция, трѣ̀ба да бѣ̀датъ наказани по-строго отколкото обикновенитѣ граждани. Азъ съмъ тамъ, че наказанието трѣ̀ба да бѣ̀де минимумъ отъ 5 до 10 години.

Председателътъ: Г. г. народни представители! Г. Минковъ предлага въ чл. 1 наказанието да остане както е било въ първоначалния проектъ — отъ 5 до 10 години. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣ̀ка. Мѣ̀ншество, Събранието не приема.

Ония отъ васъ, които приематъ чл. 1 както се докладва, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ В. Георгиевъ (д. сг): (Чете чл. 2 — вж. приложение № 70, Т. I)

Комисията прие този членъ безъ измѣнение.

Председателъ: Които приематъ чл. 2 както се прочете, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ В. Георгиевъ (д. сг): (Чете чл. 3 — вж. приложение № 70, Т. I)

Комисията прие този членъ безъ измѣнение.

Председателъ: Ония отъ васъ, които приематъ чл. 3 както се прочете, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ В. Георгиевъ (д. сг): (Чете чл. 4 — вж. приложение № 70, Т. I)

Комисията замѣни думитъ „за вреда, причинена“ съ „за вреди, причинени“ и премахна забележка б отъ този членъ.

Председателъ: Ония отъ васъ, които приематъ чл. 4, както се прочете, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Минаваме къмъ следната точка отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за измѣнение и допълнение закона за заселване бѣжанцитъ и обезпечаване поминъка имъ.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): (Чете)

ЗАКОНЪ

за измѣнение и допълнение на закона за заселване на бѣжанцитъ и обезпечаване поминъка имъ.

Председателъ: Има думата народниятъ представи- тель г. Сребренъ и Петровъ.

С. п. Петровъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въпросътъ за бѣжанцитъ, нека се изрази и азъ като много оратори, е единъ отъ много важнитъ въпроси. Въпросътъ за бѣжанцитъ може да се разгледа отъ много страни. Той е въпросъ не само хуманитаренъ, не само народностенъ, националенъ, не само социаленъ, не само политически, но и стопанско-икономически. Законопроектътъ, който иска да уреди материята за настаняване и създаване поминъка на бѣжанцитъ, ги окачествява на бѣжанци и изселници. Но, г. г. народни представители, покрай бѣжанцитъ и изселниците трѣбва да имате предъ видъ и прокуденицитъ. Бѣжанци сж тѣзи лица отъ заробенитъ земи — Македония, Тракия, Добруджа, Босилградско, Цариградско и пр. — които по доброволенъ начинъ — не както е казано въ законопроекта по принудителенъ начинъ — дохождатъ въ България и се заселватъ. Това сж лица, които се ръководятъ отъ много възвишени чувства, като не желаятъ да останатъ въ роднитъ си мѣста — нѣщо, което въ цѣлъ свѣтъ вие не можете да намѣрите. Безъ възвишени чувства, безъ възвишени побуждения никой нѣма да си остави родното огнище, никой нѣма да се раздѣли отъ своитъ родители, никой нѣма да остави своя имотецъ, събранъ отъ бащи, дѣди, прадѣди и т. н., никой нѣма да напусне своята родина. Законопроектътъ се отнася само за бѣжанцитъ българи, защото другитъ бѣжанци отъ заробенитъ страни, които попаднаха въ други рѣце, си отидоха. Напр. бѣжанцитъ турци си отидоха въ Турция, бѣжанцитъ романи заминаха за Ромѣния, само бѣжанцитъ българи отъ тия заробени земи сж въ България. Едно нѣщо трѣбва да имъ се признае — че тѣ сж се ръководили отъ възвишени чувства. Защото, за да се решатъ да дойдатъ въ България да бѣдятъ за приказка, да бѣдятъ товаръ, да измѣчватъ и правителство, и общество, и политически фактори, това значи, че трѣбва да има нѣщо по-възвишено, което да ги кара да преглѣватъ всички тия неприятности. Трагическа душевна борба се е разиграла въ тѣхъ преди да решатъ въпроса кое да предпочетатъ: родното огнище, родината, имота или народността. Ако бѣха решили за минута да се откажатъ отъ народността, нѣмаше да има абсолютно никакви причини да бѣдатъ бѣжанци, прокуденици, изселници. Напротивъ, тѣ не само ще бѣдатъ търѣжни, но ще бѣдатъ

галени, ще бѣдатъ възнаграждавани, ще бѣдатъ привилегировани, ако решатъ да се откажатъ отъ своето народностно име. Причината, за да бѣдатъ бѣжанци, е народността. А братската страна България отъ социална гледна точка трѣбва да се погрижи да ги настави и да имъ осигури поминъка. Тѣ сж едно грамадно число, нека се изрази съ езика на другитъ. Маса хора сж изселени отъ заробенитъ земи и желаятъ масово да се настанятъ нѣкъде въ България.

Политическата страна на бѣжанския въпросъ се засегна въ други случаи, при други въпроси, повдигнати въ свръзка съ заробенитъ земи.

Какъ казвамъ, че висши народостни чувства сж накарали тия бѣжанци да напуснатъ всичко мило и скъпо и да дойдатъ тукъ. А България отъ социална гледна точка не трѣбва да остави на улицата маса хора безъ подслонъ, безъ имотъ, безъ поминъкъ, а трѣбва да ги настави, за да бѣде и тѣ спокойна.

Нѣма да ви рисувамъ картинитъ въ момента, когато бѣжанцитъ се отдѣлятъ отъ своитъ родни мѣста и когато нѣкои отъ тѣхъ гледатъ какъ се опожараватъ тѣхнитъ имоти. Нѣма да ви рисувамъ картинитъ — мнозина отъ васъ сж били офицери и войници и сж ги виждали — какъ тѣ бѣгатъ и оставятъ мило и драго, за да избѣгнатъ палачеството на гонителитъ и заробителитъ. Нѣма да ви рисувамъ какво стана съ бѣжанцитъ, когато дойдоха въ България презъ 1918 г., когато българскитъ народъ, политическиятъ партии и правителството бѣха залесени съ други въпроси, съ други грижи и не можаха въ първия моментъ да посрѣщатъ както трѣбва тия, които бѣха се простили съ скръпи и мими за тѣхъ сномени, за да дойдатъ въ една съседна страна. Въ първитъ моменти следъ войната, когато тия маси се движеха насамъ, никой не имъ обърна внимание, за да види какво вършатъ, къде отиватъ и какво става съ тѣхъ — тѣ бѣха изоставени. Има бѣжанци изселници на малки групи въ България отъ 1902 г., но тѣ сж увеличиха до голѣма степенъ въ 1918 г. Може да се каже, че бѣжанцитъ и изселниците отъ 1903 г. и тия отъ 1918 г. предъ видъ великата общоевропейска война, която сѣ откри, трѣбваше да преживѣятъ всички бури по тия земи и фронтонетъ да бѣдатъ тѣхни заселници. Бѣжанството и изселничеството масово се очерта въ 1918 г., защото следъ обявяването на войната въ 1915 г., всички бѣжанци въ България, съ малки изключения, като офицери, войници и чиновници, се бѣха повърнали въ своитъ къщи съ надеждата, че ще останатъ въ роднитъ си мѣста въ Тракия, въ Македония и другаде. Никого не се е предпадало въ 1915 г., че ще има бѣжанци и изселници отъ Цариградско и Босилградско. Въ 1918 г. се откачаха земи отъ царство България и се предадоха на грци и сѣрби и отъ този моментъ почнаха да прииждатъ масово бѣжанци съ цѣлитъ си семейства. Бѣжанцитъ, които сж изселени тукъ съ цѣлитъ си семейства, и тия, които сж изселени на части, и тия, които сж били войници и сж отишли тамъ, въ своята съвкупностъ представляватъ една грамадна маса. Нѣкои казватъ, че има само македонци бѣжанци 300 хиляди души, и нѣма да се излъже Народното събрание, ако смѣта, че само отъ Македония преселници бѣжанци и прокуденици, има 300 хиляди души. А като вземете предъ видъ и бѣжанцитъ отъ Тракия и Добруджа, ще видите, че има повече отъ половина милионъ души, които не сж настанени, не сж осигурени, не сж успокоени, не сж турили колъ въ България и да живѣятъ като хора.

Какъ се отнесе обществото, какъ се отнесе политическиятъ партии, какъ се отнесе държавата въ лицето на правителството въ 1918 г. къмъ бѣжанцитъ? Моитъ най-искрени уважения и почитания къмъ тия хора, които представляваха България въ този критически моментъ презъ 1918 г., но нека ми се позволи да кажа, че тѣ направиха една крупна грѣшка по отношение на тия стотици и хиляди бѣжанци, които се стичаха отъ всички страни да намерятъ подслонъ и приемъ въ България. Една грѣшка бѣ извършена отъ името на България съ официалната телеграма, съ заповѣдта: „Всички, които идватъ отъ ония земи, които се изправятъ, които се зарабатъ, да се върнатъ назадъ, нито единъ да не влѣзе въ България.“ Това бѣ една прибрзана, една фатална мѣрка, която коштува живота на десетки хиляди бѣжанци-изселници и прокуденици отъ роднитъ имъ мѣста. Може-би това не се направи съ целъ да се напакости на тия хора; може-би то се направи съ нѣкаква висша целъ, но азъ не мога да намеря тая висша целъ. Може-би хората, които извършиха това, сж си въобразявали, че гонятъ нѣкаква висша целъ, но тѣ причиниха голѣми страдания, голѣми лишения и голѣми унижения на налитъ бѣжанци-изселници съ тая фатална телеграма, съ която имъ се заповѣдаше да се

върнатъ въ роднитѣ си мѣста. Къде можеха тѣ да се върнатъ? Предъ тѣхъ стоеха бунтовниците срещу България и срещу София — измѣнниците отъ Добро-поле; задъ тѣхъ стоеха сръбски и гръцки войски и занзипарци. Всички бѣжанци бѣха претърсени по голо, за да се види дали носятъ съ себе си пари, а дрехитѣ имъ, постелжитѣ имъ, и всичко каквото можеха да носятъ на гърба си, както и добитъка и стадата имъ — овце и кози — съ които тѣ искаха да избѣгатъ, за да могатъ после да се препитаватъ, всичко това отиде въ ръцетѣ на неприятеля. А колко отъ тия хора, които бѣгаха, паднаха подъ ножа и куршума на преследвачитѣ, и колко други, които сполучиха да избѣгатъ, попаднаха на грабежитѣ на тия, които стояха въ Владай. Тая картина е най-ужасна, най-покрътителна. Въмѣсто братски приемъ, казаха имъ да се върнатъ.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): На Владай ограбиха ли ги?

С. п. Петровъ (д. сг): Само единъ и двама ли? Чакъ сега ли узнавате?

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Нали тѣ претендираха, че сж революционери и идѣха да донесатъ свобода на България?

С. п. Петровъ (д. сг): Да, тѣ искаха да взематъ София и българскитѣ фондове за себе си, а България — за другитѣ.

Г. г. народни представители! Съ туй не се свършиха страданията на нашитѣ бѣжанци-изселници. Останалитѣ живи се валиха въ открити вагони по гаритѣ и бѣха осакатявани и ограбвани. Една частъ отъ ония, които се завърнаха по своитѣ мѣста, огорчени и наскърбени, намѣриха гробоветѣ си по пътината, убивани отъ сръбски и занзипарски войски, преди още да усѣятъ да се върнатъ. Но и съ това страданията на бѣжанцитѣ не се свършватъ. Следъ 1918 г. се почватъ междо-особини и партийни гонения въ България, които не позволиха да се обърне малко внимание на бѣжанцитѣ, или ако се обърщаше внимание, то бѣше изключително партизанско внимание, особено презъ земеделския режимъ. Бѣжанцитѣ, които трѣбваше да се заселятъ въ вътрешността на България, да се прѣселятъ по малко въ всички краища на България, бѣха принудени да останатъ само покрай граничитѣ кѣтове, които се оставиха на България. Но какво стана после съ тѣхъ? Нена изповѣдамъ, че между бѣжанцитѣ-изселници имаше богати, по-силни духомъ, които бързаха да се настанятъ и да взематъ нѣщо държавно или нѣщо отъ турските изпразнени села. Но голѣма частъ отъ бѣжанцитѣ, убити отъ чувството, че сж изпуснали своитѣ родни мѣста, осакърбени отъ недобрия приемъ, чакаха или своята смъртъ или нѣкъмъ братска ръка. И по-голѣмата частъ останаха ненастанени. А вие знаете, че новитѣ земи и покрайнинитѣ на България сж повечето планински мѣста, въ които хората бѣха изпладени преди 500 години по чукитѣ, а сега всички по-будни хора слизаха отъ чукитѣ въ долините да заграбватъ. Ще ви кажа нѣколко примѣра. Въ Петричко има едно село Гюргово, чисто турско, цѣлото изселено, въ което отъ околнитѣ планински села слизатъ набърза ръка и заграбватъ имоти, а за бѣжанцитѣ нищо не остава. Изрвенцитѣ и по-сѣбуденитѣ отъ селата, които предничиата да бѣдатъ граждани, присвояваха имотитѣ въ градоветѣ и за бѣжанцитѣ нищо не остана. Какво направи държавата? Въ село Гюргово, въ село Бѣлица, Мелнишко, въ селата Крушникъ и Симитли, Джумайско, които бѣха изцѣло изпразнени отъ турцитѣ, както и въ други села и голѣми паланки, държавата не взема мѣрки да тури въ известностъ напуснатитѣ имоти и да опредѣли, кои трѣбва да се настанятъ въ изпразненитѣ къщи, останали неопожарени, кои трѣбва да стопанисватъ нивитѣ и ливадитѣ, дали тѣзи, които сж напуснали селницата си, които сж били изтезавани, ограбвани, измъчвани, и нѣматъ нищо, или тия, които иматъ кошари, иматъ имотъ, иматъ ниви по чукитѣ и слизатъ долу въ долините. Никой не се заинтересува да реши този въпросъ. Настаниха се по-силнитѣ хора отъ селата, по-сѣбуденитѣ, по-имотнитѣ отъ бѣжанцитѣ-изселници, а голѣмата маса истинско нуждающи се, истинско страдащи, се оставиха безъ подслонъ. Какво направиха българскитѣ правителства, особено по-дълготрайното правителство на дружбанитѣ, правителството на Стамболийски? Издадоха се нѣколко закони. Г-да! Да ви кажа, тѣзи закони сж гавра съ бѣжанцитѣ, тѣ сж позоръ за една властъ, защото държавата,

която ги издава, ги смѣта за парцалъ. Имоти, които трѣбва да принадлежатъ на бѣжанцитѣ, властта ги давахе на свои приближени, и свои силни на деня, на агитаторитѣ. Който приемаше да бѣде земеделецъ, той можеше да получи земи, кой не приемаше да бѣде земеделецъ — нека умира, нека отива по дяволитѣ. Нѣмамъ време тукъ да ви прочета документи. Има документи за 1918 г., когато правителството постапи тѣй неблагоприятно, за да връща бѣжанцитѣ, за да ги разбърква, за да ги унищожаватъ. Има документи до министъръ-председателя за положението на бѣжанцитѣ, има и документи, които свидетелствуватъ, че и цензурата не позволяваше да се кажатъ две думи за нещастнитѣ бѣжанци тогава. Абсолютно никаква политика тогава нѣмаше по отношение на бѣжанцитѣ; абсолютно ниско не се занимаваше съ това, какво ще направи България съ бѣжанцитѣ въ първитѣ дни, нѣкъмъ и цензурата не позволяваше. И, за голѣма жалъ, цензори бѣха дългогодишни чиновници отъ Екзархията, какъвто е Доросевъ и дългогодишниятъ македонистуващъ ужъ Петко Пенчевъ, който е сега депутатъ, който написа името си надъ статии, въ които се говорѣше за бѣжанцитѣ, че заирецава печатането имъ.

Председателъ: Свършете, г. Петровъ, понеже времето Ви изтече.

С. п. Петровъ (д. сг): Казахте, че на второ четене ще се говори като на първо.

Нѣма да споря по въпроса, но ако не мога да кажа, че цѣлото народно представителство не се е занимало и не се е освѣтило съ въпроса, мога да кажа, че има народни представители, които не сж се занимавали и които не сж освѣтлени съ въпроса.

Тукъ имамъ едно дълго изложение, което пакъ нѣма да ви чета (Показва документъ) — който обича да дойде да го прочете — въ който на първия тогава министъръ на България, Стамболийски, се описваше туй положение и всички престѣпления вършени съ закона за бѣжанцитѣ и съ настаняването на тия бѣжанци. Описваше се гаврата и търговията вършена съ тѣхъ за партизанство.

Е добре, г-да! Издадоха се нѣколко закони. Всичкитѣ закони предвиждаха настаняването на бѣжанцитѣ на безстопанствени земи. Въ кой моментъ въ България може да се каже, че сж описани, че сж фиксирани и окончателно прогласени безстопанственитѣ земи? Само който е отивалъ по новитѣ земи, само той може да знае, колко бѣжанци, следъ като биватъ настанявани, следъ като биватъ обзавеждани, следъ като правятъ своитѣ разходи за да се обзаведатъ добре, биватъ изпжждани отъ дошли отъ незнайни мѣста нѣлноправни стопани, турци или гръци, които си взиматъ имотитѣ. И ако за тия работи искате факти, азъ мога да ви посоча цѣлия градъ Неврокотъ, голѣма частъ отъ Джумайта, цѣлия градъ Петричъ и всички ония села, които по-напредъ споменахъ, и много други села, отъ които сж излѣзли турци и гъркомани.

Е добре, съ такава голѣма сериозностъ, съ толкова много трудъ, съ толкова много усилия, жертви и разходи сж гласуватъ закони, а съ години наредъ, отъ кога ви казвамъ, че бѣжанскитѣ въпросъ се е повдигналъ като полѣмъ социаленъ, икономически и хуманитаренъ въпросъ — отъ 1918 г. 6 години, отъ 1913 г. 10 години, а отъ 1903 г. почти 20 години — стои неразрешенъ. Вие виждате, че и днесъ Камарата се занима съ измѣнението на закона, за да намѣри начинъ какъ да реши този въпросъ, защото бѣжанцитѣ отъ всички страни бомбардиратъ председателството на Народното събрание, министерствата и депутатитѣ съ телеграми, писма, изложения, плачове и т. н. Днесъ се получаха известия, какъ бѣжанцитѣ въ Месемврия сж гурени и поджравани и гонени отъ гърцитѣ кметове. Не може да се продължава безконечно това положение на бѣжанцитѣ; то трѣбва да се уреди. Но, споредъ менъ, то трѣбва да се уреди не по книга, не по законъ и члѣно само, но трѣбва да се уреди въ същностъ, въ действителностъ да заговори утре действителността, че той се нареджа.

Г. г. народни представители! Азъ виждамъ, че къмъ края на сесията, колкото и важни да бѣдатъ нашитѣ въпроси, спокоействие, хладнокръвие за да се изслушатъ малкото мнения и освѣтления по тѣхъ нѣма, време нѣма и съвършено не нѣма, не е останала нѣрвна енергия, за да може да се позволи на ума хладнокръвие да разсмислява, но все трѣбва да направимъ туй, което дължимъ и което трѣбва да направи Народното събрание на България за повече отъ единъ милионъ души изселници-бѣжанци и прокуденици.

Вие знаете, г. г. народни представители, че и отъ про- словутата конвенция между България и Гърция, имаме прокуденции „доброволно изселници“. Доброволно абсо- лютно никой не е изселенъ. Доброволно сж се изселили само тия, които по висши народни идеи и влечения се из- селватъ и жертвуватъ всичко, но не и тия, на които гръц- ката власт казва: „срочътъ дойде, трѣбва да ликвидирате“, а тукъ е казано „доброволно изселване“. Къде ви е доброволното изселване? И защото хората не се изсел- ватъ, трѣбва да се преследватъ, трѣбва да имъ се пра- вятъ фокуси и затруднения, за да бѣгатъ, както бѣгатъ, и за да затрудняватъ затрудненото положение на прити- снатата сега България. Тия хора па вълни дохождатъ отъ всички граници на царството: и отъ македонскитѣ граници, и отъ кѣмъ турскитѣ граници, па макаръ да нѣма „доброволно изселване“, и отъ други части по други подбуди, постоянно принждатъ. Този въпросъ трѣбва да се реши така, щото, колкото сж и колкото могатъ да бѣдатъ утре и всѣкога, трѣбва да бѣде урегулирано тѣх- ното положение. Всѣки трѣбва да знае своето мѣсто, своя начинъ на настаняване, своето мѣсто за животъ, което България дава. Защото, споредъ мене, или всички трѣбва да знаятъ къде ще бѣдатъ, какво ще бѣдатъ или какво ще работятъ, или на всички трѣбва да се каже: „където искате отивайте, България е малка, България е бедна, България е притисната, правете каквото искате, махнете се отъ главата ни“. Другъ изходъ нѣма. Да се продъл- жава досегашната занемара, досегашното осжървление, досегашното отлагане, досегашното търгуване и парти- занствувание, както правѣха това въ дружбашко време, за да иматъ бѣжанцитѣ като плячка за търговия; както поли- тичитѣ иматъ своитѣ балкански държави като плячка за размѣна, а ние да имаме тия части отъ българския на- родъ като части за размѣна, за игра, за партизанство — това положение не може да се търпи.

М. Дилиановъ (з): Вие сѣхте въ дружбашко време окръ- женъ управителъ.

С. п. Петровъ (д. ср): Да.

М. Дилиановъ (з): Дайте вашитѣ докладни. На бѣжан- цитѣ безплатенъ материялъ за строежъ дадохме.

С. п. Петровъ (д. ср): На тия, които подписаха декла- рация и дохождаха тукъ да работятъ по чифлицитѣ.

М. Дилиановъ (з): Стига сте партизанствували!

Председателъ: Моля, г. Дилиановъ, стига сте пре- кжсвали!

С. п. Петровъ (д. ср): Г. Дилиановъ! Азъ преди всичко...

М. Дилиановъ (з): Азъ бихъ желалъ всѣко правителство да облагодетелствува бѣжанцитѣ тѣй, както ги облагоде- телствува земледѣлското правителство.

Председателъ: Моля, г. Дилиановъ, седнете си на мѣ- стото и не прекжсвайте.

С. п. Петровъ (д. ср): Азъ най-малко партизанствувамъ.

М. Дилиановъ (х) (Възразява нѣщо)

С. п. Петровъ (д. ср): Недейте се нервирате толкова много. Вие сами осжждате този режимъ и тоя начинъ на третиране бѣжанцитѣ, по понеже сега нѣма кого да гоните, искате вие да стонте начело на такъвъ режимъ. Вие сега се противопоставяте, по бждете спокойни. Не само за партизанство, а и отъ користъ българинъ на бѣ- гаринъ очи ватѣше, българинъ съ българинъ търгуваше.

Г. г. народни представители! Намѣсто едни да се убеж- даватъ, други да се докачатъ, най-добре ще бѣде, по- неже този въпросъ е толкова крупенъ и може да се раз- глежда отъ много страни, да се избере една парламен- тарна комисия, която да изследва историтата на бѣжан- ския въпросъ и на прилагането на законъ за бѣжанцитѣ, и тя да ви каже не това, което азъ накратко и бѣгло — съзнавайки, че не трѣбва да стоя много на тази грибуна — ви кажахъ, но да ви докладва какво се е работило, какво се е извършило съ тия бѣжанци — че и за 10 го- дини това положение не е уредено. И сегашното прави- телство, което дойде съетъ 9 юний, макаръ да има да разрешава най-крупни задачи отъ висшъ отечественъ характеръ, намира за добре да уреди този въпросъ. За-

щото въ програмата на правителството стои и омиротво- рението на страната. А азъ разбирамъ това омиротворение така, щото никой да нѣма причини да бѣде недоволенъ, никой да не бѣде лѣганъ, никой да не бѣде увлеченъ, както по-напредъ въ партизанство, така сега — въ ме- тежи. Налага се на народното представителство да из- бере една парламентарна анкетна комисиия, която да отиде по всички тѣзи мѣста, където сж групово, масово заселени напнитѣ бѣжанци изселници и да види какъ нѣкон отъ тѣхъ сж облагодетелствувани, привилегиро- вани и защо, и какъ едни отъ тѣхъ сж терзани, преслед- вани, гонени, затваряни, убивани, както и защо толкова голѣми маси бѣжанци стоятъ още ненастанени, защо още има отъ тѣхъ по вагони, защо още има на открито поле и защо сега има една такава междусобица между мѣст- ното население и бѣжанцитѣ, че ако не се уреди този въ- просъ по единъ правиленъ редъ, ние ще бждемъ зрители на сцени още по-скръбни отъ тѣзи, които станаха досега. Защото има мѣстни хора на алчностъ — навикнали, има мѣстни хора опартизанени докрай и не искатъ да от- стѣпятъ туй, което имъ иде като добре дошло, а другитѣ, онеправдани, искатъ най-малкото право — да сжще- ствуватъ.

Освенъ една анкета, азъ бихъ рекълъ, следъ като за- конопроектътъ, въ който има голѣми подобрения, стане законъ, другъ законъ да каже какви още подобрения трѣбва да се внесатъ. Азъ и отъ тѣзи подобрения, които сж внесени, съмъ девятъ по признанието мое, да се внесатъ още малко подобрения и да се удовлетвориатъ всички видове бѣжанци. Азъ бихъ мислилъ, че то се при- лага този законъ въ бждеще, освенъ отъ предвиденитѣ институти: студѣнието на социалнитѣ грижи, общин- скитѣ и окръжни съвети, отъ които ще бждатъ членове въ комиситѣ, освенъ отъ администрацията, да има и чле- нове на комиситѣ, които ще се избиратъ отъ самата срѣда на тѣзи бѣжанци, поне наравно число съ другитѣ, като се гледа да се избераатъ най-безкористнитѣ, най-без- пристрастнитѣ, най-честнитѣ и най-доброжелателнитѣ, за да внесатъ усложнение вѣредъ тѣзи хора. Да има доста- тчно число членове, казвамъ, за да даватъ по-всестранни освѣтления, за да даватъ нареджания, за по-рационално обзавеждане на бѣжанцитѣ — тѣ знаятъ хаха имъ, тѣ знаятъ нуждитѣ имъ, тѣ знаятъ и професитѣ имъ. За- щото, г. г. народни представители, ние имаме бѣжанци отъ цѣлия Доиранъ, както и отъ всичката Доиранска околия, все рибари; за тѣхъ трѣбване на времето още морско и езерно настаняване. Ние имаме отъ Гевгели и Воденъ маса бѣжанци, които се занимаватъ само съ копринарство и овошарство; на тѣхъ никъде не е дадено мѣсто споредъ тѣхното занятие. Ние имаме изселенъ цѣлъ Кукушъ, населението на който е изцѣло занаят- чийско и търговско и може да конкурира съ най-префи- нениитѣ евреи търговци. Имаме бѣжанци отъ Кукушка околия, която цѣлата е земледѣлка; въ нея напоследкъ нѣмше да се въведе и машинното земледѣлие. На тѣзи бѣ- жанци трѣбва да се дадатъ плантации за разрабгване, а на другитѣ трѣбва да се дадатъ средства да се обу- ведатъ като занаятчий. А кой може да знае какви про- фесии сж имали бѣжанцитѣ, които идватъ тукъ? Нѣмамъ време, г-да, да ви описвамъ какви сж бѣжанцитѣ. Между тѣхъ има десетки владичи, десетки архимандрити, хи- ляди учители, хиляди чиповници, стотици офицери и т. н. На тия хора трѣбва да се даде възможностъ всѣки споредъ професията си, споредъ знанията си, споредъ си- литѣ и способноститѣ си да си осигури поминѣка. Ако се приеме това, което азъ предлагамъ, вѣрвамъ, че въ бждеще ще може да се уреди тѣхното положение. Сжщо така на тия бѣжанци, които сж земледѣлци, на които до- сега земя не е дадено, трѣбва да имъ се даде земя по законъ за трудовата поземелна собственостъ: предимно на тѣхъ би трѣбвало да се даде земя, а не на ония, които сж занаятчий. Отъ анкетата вие ще узнаете, че на тър- говци и занаятчий, които сж по-състоятелни, сж дадени дюкани безстопанствени или други; на тѣзи, които сж безъ капиталъ, които не умѣятъ, които нѣматъ сржчностъ, не сж дадени. На тия бедни търговци и занаятчий трѣбва да се даде поминѣкъ: срада или средства да обзаведатъ своето занятие. Народното събрание съ това ще направи едно благодеяние. Ако вие покровителствувате руси, ар- менци, до известна степенъ и евреи, на които, ако не друго, давате привилегията да останатъ по градоветѣ — и тѣ кой знае въ последствие каква ли вреда ще причи- нятъ на нашитѣ еснафи, на нашитѣ занаятчий — толкозъ повече вие дължите грижи къмъ тая голѣма маса бѣ- гарци, които сж преследвани само заради българското си име, което не искатъ да жертвуватъ. Ако го жертвуватъ,

тѣ ще отидатъ да си намѣрятъ своитѣ палати, или по-полищата отъ своитѣ палати, или ако не намѣрятъ своитѣ къщи тамъ, ще намѣрятъ своитѣ ливади, своитѣ ниви, своитѣ поля, или чѣкъ ще намѣрятъ своята бѣлѣ да си уловятъ риба и да си направятъ хлѣба.

Ето защо, Народното събрание трѣбва да погледне много сериозно на този въпросъ. То трѣбва да го разреши така, щото непременно да се излѣкува раната, която се отвори на гръбоветѣ на тѣзи бѣжанци отъ лошия приемъ въ 1918 г., отъ лошото настаняване презъ времето на дружбашкия режимъ, отъ пристрастисте и търгашеството съ тѣхъ. Тия грѣшки трѣбва да се поправятъ. Нито единъ бѣжанецъ, който е въ българска земя, не трѣбва да остане непастанецъ. Трѣбва да се предвиди отъ кои граници колко бѣжанци идватъ, които идватъ по формули, по заповѣди, и да бждатъ настанявани. Другъ е въпросъ, че България по-нататъкъ, или сега, ако намѣри за удобно, може да предвидне въпроса за ануширане на тая „добро-волна“ конвенция, сключена между Стамболийски и Венизелосъ. Нито Стамболийски пита България, нито Венизелосъ пита Гърция, нито македонцитѣ сѫ питани за това изселване. Това не е „доброволно“ изселване, а е едно принудително прокуждане на хората отъ тѣхнитѣ огнища въ България да правятъ каквото щатъ. България трѣбва да вземе мѣрки за тѣзи, които се прокуждатъ, и най-сетне да каже: „Никаква конвенция не признавамъ, за никаква конвенция съгласие не съмъ дала“.

Ако ние не погледнемъ на въпроса сериозно, ако не приемемъ този законопроектъ, който донѣкъде облекчава положението на бѣжанцитѣ, ако не вземемъ мѣрки да бжде той приложенъ, следъ като бжде подобренъ съ предложеніята, които ще се направятъ по различнитѣ му членове, ако по-нататъкъ не се следи, не се контролира прилагането му, следъ като се направи анкета, това Народно събрание и това правителство ще трѣбва да се вишнатъ въ досегашнитѣ тефтери, за да напълнимъ тия черни тефтери, въ които е изписано чернилото на македонца, на тракиеца, на добруджанеца и пр. Ако Народното събрание вземе подъ вниманието това, което се казва, и което има да се каже, смѣтамъ, че ще направимъ това, което е добро, което е полезно, което е въ честъ на България, въ честъ на Народното събрание, въ честъ на правителството: да поправа, да изправа, да излѣкува, да настанява да посрѣтна, да признава, да обича братя си. Не направимъ за това, ние ще стигнемъ въ много по-лоши тефтери, отколкото тефтеритѣ, които сѫ излин досега съ злоупотребления съ бѣжанцитѣ. (Ръкоплескания отъ говориститѣ и други)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димовъ.

Д. х. Димовъ (к): (Отъ трибуната) Г. г. представители! Тежка е изпаническата сѣдба. Тежка е сѣдбата на снии хиляди човѣшки маси, които се стекоха особено гудѣ, у насъ въ България, отъ много страни, преди войнитѣ, презъ време на войнитѣ и главно следъ тѣхъ. Когато говоримъ за сѣдбата на бѣжанцитѣ, ние не бива да забравяме и сѣдбата на тукашнитѣ българи, на трудящия се български народъ, на сная маса отъ народа, която изнесе на плещитѣ си войнитѣ, и която изнесе сѣщо така грамаднитѣ тежести отъ тия войни. Но въ сѣдбата на бѣжанцитѣ има единъ особенъ трагизъмъ. Тоя трагизъмъ се състои въ това, че вънъ отъ онова, което изгубиха работнитѣ маси въ България, бѣжанцитѣ изгубиха и още една ценностъ: тѣ изгубиха своето родно отечество, своето отечество, единъ отъ тѣхъ следъ като го имаха независимо национално, каквито сѫ българи отъ южна Добруджа, отъ Цариградско и отъ Босилеградско, други — които наистина, и преди това не бѣха свободни национално, но които бѣха водили редица години героически революционни борби, съ бѣра и надежда, че ще осмислятъ единъ денъ да видятъ роднитѣ си огнища, роднитѣ си непелища свободни, независими — нѣщо, което не можа да се осъществи.

Трагична е сѣдбата на бѣжанцитѣ още и по едно друго обстоятелство — то е, че тѣ, идвайки тукъ, констатираше, че не се посрѣщатъ братски, съ отворени обятия, отъ страна на ония, които сѫ управлявали и управляватъ България и които носятъ всичката отговорностъ за войнитѣ и за тѣхния катастрофаленъ край. Наистина фактъ исторически е, че на тѣзи нещастници, дошли отъ Македония, Тракия, Добруджа, отвсякъде се е гледало тукъ като на гости, и то като на не твърде желани гости, които по-добре да не сѫ дохождали тукъ, каквото и да се е случило съ тѣхъ — като на гости, казвамъ, на които съгласно

несохотно се протѣга ръка за помощъ; смѣтало се е, че тия хора сѣкашъ сами сѫ виновни за своята сѣдба и идватъ тукъ, въ България, не за друго, а да отегчаватъ живота на мѣстнитѣ българи. Това е, за нещастие, сачата истина. Така сѫ се отнасяли всички правителства, така, за нещастие, се отнасятъ къмъ тѣхъ и днесъ, при управлението на настоящето правителство.

Като македонецъ и като българинъ, обичамъ еднакво и България, и Македония, азъ смѣтамъ, че съмъ длъженъ въ този моментъ тукъ да издигна гласъ за защита човѣшкото достоинство на тия нещастници; тѣ не бива да се третиратъ като просени, тѣ не бива да се третиратъ като хора, които сѫ дошли по своя вина тукъ; напротивъ — трѣбва да се направи всичко възможно, за да бжде облекчена тѣхната сѣдба, и не само да бжде облекчена тѣхната сѣдба, но и да се трасиратъ вече ония пътеца, по които бѣжанскиятъ въпросъ ще се разреши веднажъ завинаги.

Следъ тия нѣколко уводни думи азъ ще се спра на внесенъ законопроектъ, както и на съществувалитѣ закони, като обърна вниманието ви върху нѣкои пунктове, които, споредъ мене, трѣбва да бждатъ сериозно разглеждани тукъ, и най-подрѣ ще завърша съ нѣколко заключителни думи относително това, кой създаде бѣжанския въпросъ и какъ най-сетне той трѣбва да бжде разрешенъ окончателно.

Председателъ: Г. х. Димовъ! Моля, бждете по-кратки, защото ще имате възможностъ да се изкажете и по всѣки членъ отдѣлно.

Д. х. Димовъ (к): Азъ ще направя предложения по отделнитѣ членове, а сега ще кажа само нѣколко общи думи, и то много накратко.

Г. г. народни представители! Искамъ да обърна вниманието ви преди всичко върху това, че е всеобщъ повикътъ въ бѣжанскитѣ ерѣди, какво откакъ съществува законътъ за бѣжанцитѣ, отъ обанитѣ, които се предвиждатъ въ него, както тукъ, въ София, така и навсякъде въ есраната, сѫ успѣли да се възползуватъ хора, на които е много стѣнително качеството на бѣжанци и за които може да се каже изобщо, че не сѫ имали никаква нужда да бждатъ закриляни. Това обстоятелство се дължи между другото и на органитѣ, които споредъ закона сѫ поставени да се грижатъ за настаняване на бѣжанцитѣ.

Освенъ намѣснената, които се правятъ тукъ, азъ мисля, че трѣбва да се обърне внимание на първо мѣсто и върху състава, както на централното бюро за бѣжанцитѣ при Министерството на вътрешнитѣ работи, така сѣщо и върху състава на околийскитѣ комисии. Изборниятъ елементъ обязательно трѣбва да се приеме и прокара по широко, защото само по тоя пътъ ще може да се контролира действителността както на централното бюро, така сѣщо и на околийскитѣ комисии. Отъ състава на околийскитѣ комисии трѣбва да бждатъ извадени лица, които по своето произхождение, по своето назначение изобщо не могатъ да бждатъ безпристрастни. Искамъ да кажа най-примѣрно, че околийскитѣ началници, които се явява като представители на административната власт, трѣбва обязательно да не влиза въ околийската комисия по настаняването на бѣжанцитѣ, защото неговото естество не е никаква гаранция за прилагането на закона, а напротивъ — е едно оръдие, единъ начинъ само и само да се изкористватъ обанитѣ на закона по нежелателни пътища. Околийскитѣ началници е лица, което представлява администрацията, което въ всѣко време и при всички случаи ще се грижи само за чѣсно партийни интереси на правителството, което го е назначилъ. Въ околийскитѣ комисии, както казахъ, трѣбва да има хора, избрани отъ бѣжанцитѣ, а сѣщо така и въ централната комисия.

Извънъ всичко това, азъ смѣтамъ, че когато ще се разрешаватъ важни въпроси, засѣгащи заселването на голѣми маси бѣжанци, обязательно трѣбва да се иска по някъ на закона и участието, макаръ съ съвѣтателенъ гласъ, на представители отъ съществуващитѣ легални емигрантски организации — македонската, тракийската, добруджанската и др. Това по отношение на състава и по него азъ ще направя своитѣ предложения подрѣ, когато ще гласуваме членъ по членъ.

Настоящиятъ законопроектъ видимо внесе известни подобрения въ сравнение съ закона, който той измѣнява. Обаче, г. г. народни представители, времето изпреваря тѣзи подобрения: онова, което днесъ се вижда тукъ като нѣкакво подобрение, въ сѣщностъ не е никакво подобрение. Това се касае особено за кредититѣ, които най-много

интересуват бължаниците. Кредитът 50,000 л. и ипотечният вземъ 60,000 л. сега, въ тоя моментъ, сѣ много по-малко ценни, откогато 20-тѣхъ хиляди лева, които се предвиждаха по закона преди 2—3 години. Азъ искамъ да подчертая тукъ моята мисль, казана въ началото, че винаги на бължаниците се протѣга ръка, винаги се правятъ опити да имъ се помогне тогава, когато стави вече много късно, и то може би затова, защото се явява известна опасностъ отъ нѣкакви нежелателни вълнения и т. н.

По въпроса за кредитътъ азъ смятамъ, че ще трѣбва да се спремъ на една по-висока цифра отъ тая, която е отбелязана въ внесеного измѣненіе на закона. Сжко така и по въпроса за лихвитѣ. Лихвитѣ, плащани досега отъ бължаниците, сѣ високи, а тъй като сега предстои едно покачване на лихвитѣ по законодателенъ редъ, г. г. банкеритѣ, които така добре се чувствуватъ при днешния режимъ, сж се погрижили да прѣкрятъ и това повишеніе на лихвитѣ. Ако туй повишеніе засегне бължаниците, тоза ще каже, че вие имъ отнемате съ единъ ръка това, което имъ давате съ друга! Азъ мисля, че ако ще трѣбва да се помогне на бължаниците, да се помогне тъй, че тѣ да не почувствуватъ тази голѣма, непоносима лихвена тежестъ, да не се обременяватъ още въ началото съ задължения, които ще осуетятъ въ същностъ облагитѣ, които този законъ по начало имъ дава.

Азъ бихъ искалъ да обърна вниманието на г. министра на вътрешнитѣ работи и върху едно печално обстоятелство, че до тоя моментъ въ нито едно отъ държавнитѣ учреждения нѣма пълна изчерпателна статистика за броя на бължаниците, за броя на бължанскитѣ семейства, за разпредѣленіето имъ въ България и за тѣхното разграничение по произхождение, по социално положение, по занятие и т. н. Недейте мисли, г-да, че може да се помогне на истински нуждающитѣ се бължаници, безъ да имаме тия предварителни данни. Това е една необходимостъ. Първата работа на органитѣ, които ще започнатъ отъ тукъ нататъкъ да прилагатъ закона за бължаниците, трѣбва да бѣде именно въ най-скоро време да приведатъ въ известностъ всичко, което трѣбва да се знае за бължаниците. Ето вече 4—5 години откажъ сме при режима на единъ подобенъ законъ и ние още нѣмаме таква подробна, пълна и изчерпателна статистика, която да даде всички данни, за да може подпомагането на истински нуждаещитѣ се бължаници да става правилно и редовно. Това трѣбва да се избегне. Но само да се гласува законътъ, безъ да има необходимитѣ кредити, които сж нужни за бължаниците, това би било пакъ хвърляне прахъ въ очитѣ на тия бължаници. Веднага следъ гласуването на закона за бължаниците, тия последнитѣ сж изтѣрпение очакватъ да добиятъ кредититѣ, които сж предвидени въ тоя законъ. И ако, както досега е ставало, следъ като се гласува законътъ за бължаниците, тѣ се явятъ предъ банкитѣ и оттамъ имъ отговарятъ, че нѣма достатъчно средства, тогава нѣма защо да казваме, че внасяме подбобрения, тогава нѣма защо да казваме, че ние наистина се занимаваме съ сѣдбата на бължаниците. По този въпросъ трѣбва да бѣдемъ на ясно: законътъ трѣбва да се гласува, кредититѣ трѣбва да бѣдатъ готови и на разположение на нуждающитѣ се бължаници.

Останалитѣ нѣколко подробности ще кажа, когато преминемъ къмъ разглеждането на проекта членъ по членъ. Сега има да добавя следното: каквото и да правимъ, каквито и облекчения да се правятъ и даватъ на бължаниците, бължанскиятъ въпросъ нѣма да се разреши тъй, че тѣ да бѣдатъ доволни отъ своята сѣдба. Тѣ мечтаятъ за нѣщо друго. И сега ще ми позволите да довърша речта си, като засегна общо бължанския въпросъ — какъ сме стигнали до него, по чия вина и какъ ще може да се отървемъ отъ него еднажъ за винаги и окончателно.

Истинското пълно и окончателно разрешаване на бължанския въпросъ ще настѣпи, когато нѣма да има вече бължаници, когато всички, или най-големата частъ отъ тѣхъ, ще иматъ възможностъ да се завърнатъ свободно въ собствената си родина, когато престанатъ да бѣдатъ изгнаници и се отърватъ еднажъ за винаги отъ трагизма на своята изгнаническа сѣдба. Трѣбва тукъ високо да се заяви и подчертае, че бължаниците въ България, колкото и да иматъ нужда отъ по-годе обезпечаване на свол поминѣкъ, отъ жилище, отъ земя и средства за упражняване своя занаятъ, у тѣхъ, у тѣхнитѣ души и сърца никога не угасва и не ще угасне пламенното въжелание да се върнатъ отново подъ родна стрѣха, при бащино огнище. Тоя тѣхенъ идеалъ си остана надъ всички други изгнанически грижи, а това ще рече, че надеждата и вѣрата утре или други денъ да изгрѣе

свободата въ поробенния роденъ край, съставляватъ най-съкровеното въ тѣхната страдалческа душа. Недейте си правити илюзии да мислите, че като подхвърляте трохи и правите нищожни подаяния на нещастници, които всичко сж изгубили, тѣ ще паднатъ на колѣне предъ васъ и да ви пълзуватъ skutovetѣ, за дѣто сте ги „настанили“. Никакво настаниване, никакви подаяния не могатъ да стоплятъ тѣхнитѣ сърца. Обидно е даже за тѣхъ да сѣятъ като благодарение ония мизерни грижи, които българскитѣ правителства отдѣлятъ за тѣхъ и то въ дванадесетия часъ, когато изгнаническата певолѣ е станала неоправдана.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя д-ръ г. Вазовъ)

Нѣкой отъ сговориститѣ: Значи нищо да не правимъ.

Д. х. Димовъ (к): Не. — Бължаниците мечтаятъ денонощно за връщане въ своята родина. За нея тѣ блѣнватъ и нея тѣ искатъ отъ всички, които иматъ куража тукъ да се наричатъ благодетели, доброжелатели и покровители.

Единъ голѣмъ въпросъ въ това отношение стои и тежи надъ главитѣ надъ всички бължаници, както и надъ всички останали народни маси въ България, които понесоха и носятъ на плещитѣ си непоносимо тежкия товаръ отъ епохата на войнитѣ. Тоя въпросъ е: кой доведе бължаниците тукъ, коя бѣ тая тъмна сила, която опрости и разори не само малката България, но която подхвърли на огънь, разорение и пълна катастрофа всички земи, сѣдени на България, като застави голѣма частъ отъ българското население, което ги обитаваше, да напусне бащини огнища и имоти и да влечи днесъ тежкия изгнанически кръстъ?

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Свърши Вие сега времето, г. Димовъ.

Д. х. Димовъ (к): Още малко търпение! — Патриотитѣ отъ българската буржоазия и цѣлата тя сж всичкитѣ си учени идеолози има единъ типиченъ стговоръ на тоя въпросъ, който отговоръ е само прикриване и маска на нейната голѣма и тежка отговорностъ. Тѣ казватъ: нашата беда е тамъ, че балканскитѣ на съперници бѣха по-нащастливи въ войната и ни биха, но... живъ е българскиятъ Богъ!

Българскиятъ трудищъ се народъ, обаче, съвсемъ не мисли така. Емиграцията и бължаниците, сж изключение на македонската, тракийската и добруджанската буржоазия, сжко не мислятъ така. Тѣ знаятъ истината, виждатъ я ясно сж сѣтитъ си и презъ ужаситѣ на преживитѣ презъ войнитѣ страдания и на днешнитѣ си мъки и терзания искатъ да се каже тази истина високо и смѣло, защото не само за миналото смѣтка трѣбва да се държи, но и за бъдещето, което би било насочено отново къмъ нови разорения и катастрофи, ако се следватъ статитѣ пътища. А истината, сжжикската истина за трагедията на цѣлокупния български народъ е, че българската буржоазия чрезъ всичкитѣ свои правителства се е ръководила въ своята външна политика — а въ сѣщата посока е вървѣла и вътрешната — отъ следнитѣ положения: 1) националистически, завоевателни аспирации по всички направления, сж огледъ да се осъществятъ една могъща българска империя на Балканите; 2) систематическо противопоставяне чрезъ всички средства на самозарождатитѣ се националреволюционни движения, особено въ Македония и Тракия, за да се осуети идеалътъ на тия движения, който бѣше: въздигането на горнитѣ земи въ автономни провинции сж еднаква привързаностъ и въ тѣхни връзки съ всички сѣседни балкански държави; 3) абсолютно отхвърляне на всѣка идея за мирно разбирателство и сътрудничество по национални въпросъ съ балканскитѣ държави и всѣка идея за една балканска федерация, която би отбила пристѣпнитѣ на европейския империализъмъ и би спасила Балканите отъ страшитѣ ужаси и разорения, които еднажъ душатъ днесъ и победители, и победени.

Хиляди факти могатъ да се посочатъ за потвърждение на горното. Но ще се задоволя да кажа само следното. Българската буржоазия, алчна за завладяване на чужди земи и пазари, некадърна да се издигне до по-високи пресмѣтания, както бѣше кадърна да нареди своето обогатяване презъ трайно на войнитѣ, имѣ отгоре на всичко и претѣжното безумие да мисли, заедно съ единъ лудъ монархъ, който най-добре отговаряше на нейния манта-

литетъ, че като се хвърли цялия български народъ на заклетие, ще достигнемъ до създаването на една велика България, мита отъ три морета и съ граници, които може да имъ само една империя. Не се намърри нито една глава отъ многоглавата буржоазия, обхваната само отъ общото желание да се трупатъ богатства...

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Какво общо има това съ законопроекта, г. х. Димовъ?

Д. х. Димовъ (к): ... и да се краде хлѣба на воюващия народъ, да пресмѣтне, че тѣма и не ще се намърри нито една велика сила отъ ония, които въковно се строятъ къмъ Цариградъ, която да не види въ създаването на една българска империя тъкмо предъ Цариградъ, съ перническа сила за себе си, ...

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Каква смисълъ има да четете една написана статия, които може да напечатате въ нѣкой вестникъ?

Д. х. Димовъ (к): Азъ я написахъ за да не Ви отнемемъ повече време.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Изтече Ви времето.

Д. х. Димовъ (к): Не ми е изтекло времето още.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Говорите вече 5 минути повече.

Д. х. Димовъ (к): Имамъ да прочета още нѣколко листчета.

А. Христовъ (д. ср): Нека си ги дочете.

Д. х. Димовъ (к): ... че нѣма и не ще се намърри нито една балканска държава, която да не вижда въ лицето на една голѣма България истинска опасностъ за своето независимо съществуване. И събитията се развиватъ тъй, че България и българскиятъ народъ не можеше да намърри искрена поддръжка дори въ своите съюзници и презъ двѣтъ войни. Поражението и разорението и бѣха неминуеми, независимо отъ това въ кой отъ воюващите лагери бѣше хвърлена или можеше да бѣде хвърлена. Искамъ да спомена тука за балканския договоръ презъ 1912 г., съ който народияцитѣ — сърдието на днешната съговорителска власт — първи пристѣпиха къмъ приложението на завоевателната политика на българската буржоазия. Той не бѣше договоръ за съюзъ, а договоръ за взаимна помама. Всѣки отъ съюзниците още съ подписването на договора си бѣше направилъ смѣтката. И кой къмъ можеше да се съмнява, че следъ разгромяването на турската армия, България ще остане изолирана и че враждебната коалиция на останалитѣ балкански държави противъ нея бѣше неминуема и фатална?

Но балканскиятъ договоръ е актъ за отбелзване главно на това, че той турн кръстъ на македонското освободително движение, че нанесе първиятъ и най-тежъкъ ударъ на идеята за независимото съществуване на Македония, като освети началото на нейното разпокъсване, оскъпяване и поробване. Като македонецъ и българинъ, сбичащъ еднакво и България и Македония, и българския и македонския народи, заклеймявамъ тая противонародна и противомакедонска политика, която бѣде възприета и продължена отъ всички други правителства на буржоазията и която завърши, и не можеше да не завърши, съ катастрофа и разорение и да разпръсне, опрощаща и разони половината отъ ония поробени населения — на първо мѣсто македонското — които всички толкова героически революционни борби и обивахахъ релница и родни въоръжени въстания за своята собствена свобода и независимостъ.

Но не е само той грѣхътъ на буржоазията, не е само това нейното престѣпление, че хвърли лудо и безумно въ пропастьта на войнитѣ собствения си народъ и собствената си страна, като въ същото време проигра сѣко така лудо и безумно така нареченитѣ и всѣкога възвеличавани отъ нея национални български идеали.

Българската буржоазия, обаче, има и единъ особенъ роль грѣхове по отношение на жертвитѣ на своята политика дошли отъ вънъ, а именно по отношение на българцитѣ. Тука му е мѣстото да констатирамъ, че между емиграцията въ България, и особено и на първо мѣсто македонската и известни недостатъчно проникнати отъ

истинското положение на цялата, ала за жалостъ многобройни народни маси по села и градове, е създадена и съгласена една атмосфера на неприязненостъ, на антипатия, дори и на омраза, която избива до открита македонофобия. Македонската емиграция въ България въ най-многолюдната си частъ — работници, бездомници, малоимотници, сѣнафи, служачи и чиновници — е смутена отъ съществуващата македонофобия и търси всички възможни начини и средства да се разбере съ българския народъ, защото е убедена, че враждата между него и тѣхъ е изкуствено раздухвана, че тя нѣма истински основания да съществува, и че за нея носи искрата вина и вината отговорностъ именно управляващата българска буржоазия, която за свои вътрешни потерии и за свои класови политически цели съзнателно и преднамѣрено, както това е ставало и въ миналото, е използвала известни срѣди отъ емиграцията, като въ същото време е насочвала лукаво и коварно обществената съвестъ да търси отдушникъ въ ненавистята си къмъ цялата емиграция изобщо. Македонофобията е особено развита днесъ при режима отъ 9 юний насамъ. Днешното правителство и цялата буржоазия, която стои задъ гърба му, замѣсна презъ паметнитѣ и незабравими за българския народъ юнски и септемврийски дни името на македонската емиграция, името на македонскитѣ организации и името на македонцитѣ въобще. Въ паметта на трудящия се български народъ отъ градове и села горнитѣ събития останали свързани съ участието на всички македонци въ тѣхното джалатско потушаване и това заблуждение бѣде създадено отъ самата власт и нейнитѣ органи, които направиха всичко, за да създадатъ въ цялата страна впечатлението, че македонскитѣ емигранти, че македонскитѣ организации, легални и нелегални, че всичко македонско изобщо е съюзникъ на деветоюнскитѣ съзаклятници, че всичко македонско въ България е смъртенъ врагъ на работницитѣ и селенитѣ, съставляващи грамадното болшинство отъ българския народъ. Тая заблуда, това впечатление бѣше потребно на новата власт, за да представи бойнитѣ си позиции здрави и сигурни и за да внуши на борящия се народъ, че разполага съ голѣми и непобедими резерви. Но това не бѣше фактически тъй. Това не бѣше самата истина. Правителството успѣ, наистина и за неистинство, да турне въ своя услуга не малко емигранти, принадлежащи и непринадлежащи на емигранскитѣ легални и нелегални организации; то успѣ да си послужи съ мнозина македонци и дори съ македонски дѣцци, по това то можѣ да стори само затуй, защото, подпомогнато най-активно отъ продажната македонска буржоазия, която десетъ Македонии ще презрѣтъ предъ интереситѣ на своята кесия, днешното правителство си нахлузи маската на голѣмъ пазителъ на интереситѣ на Македония и ангелъ-хранителъ на освободителната македонска кауза, и като свърза по тая начинъ своята кауза съ каузата на Македония, подведе не малко нейни синове да мислятъ, че ще извършатъ единъ роденъ дългъ, ако станатъ палачи на работницитѣ и селанитѣ въ България. И докато бѣхме до най-големия трагизъмъ на една епоха, въ която еволюцията имѣ „автономистъ“ да стане синонимъ на народенъ убиецъ. Ние бихме сторили, обаче, голѣмо удвоение на буржоазията, ако се нахвърлимъ съ чувства на яростъ и мѣстъ къмъ тия наши брати, които тя е заблудила и отровила, за да използва силитѣ и смѣлоститѣ имъ за своитѣ властнически и спекулантски цели. Но дори и доказанитѣ убийци отъ тѣхъ, на които рѣцетѣ още не сѣ измисти отъ пролѣтѣта кръвъ, стоятъ въ нашитѣ очи неизказано по-високо отъ тѣхнитѣ заблудители и вдъхновители. Предъ честната дума и чистата съвестъ, обаче, на най-многобройнитѣ кадри отъ македонската емиграция всички лични деяния на македонци презъ днитѣ на гражданската война въ България се осаждаатъ и смѣло мога да заявя предъ цялия български народъ, че въ лицето на тая именно македонска емиграция той не бива и не трѣбва да вижда свой политически и класовъ врагъ.

Азъ вдигамъ гласъ на защита на македонцитѣ, нахождащи се въ България, и заявявамъ, че тѣ не сѣ и не могатъ да бѣдатъ палачи и убийци на трудящитѣ се работници и селяни. Това е буржоазията, която търси и намира съзнателно свои оръдия измежду емиграцията, а тя е тѣй нещастна и въ такава разплатица, че всѣкога ще се намърри такива нещастници отъ нейнитѣ срѣди, и следъ като тая буржоазия ги използва, както изискватъ нейнитѣ котирийни интереси, пуска въ обществото добилата вече гражданственостъ фраза „и това е работа на македонцитѣ“ и си омива ръцетѣ, като Пилата Понтийски. Не стана ли същото и съ най-прѣсното злодеяние

— убийството на Петко Петковъ. Убийцътъ е македонецъ — значи и това е македонска работа. Така се кази и така си остава.

Н. Сребърниковъ (д. сг): Никой не е казалъ туй.

Д. х. Димовъ (к): Е добре, азъ високо протестирамъ противъ страшната злоупотреба съ името и честта на македонската емиграция и македонското население и, като слагамъ единъ мостъ за връщане братскиятъ чувствъ и пълното доверие между тѣхъ и българскиятъ народъ, заявявамъ, че както емиграцията, така и всички пейни организации иматъ и една друга голѣма причина, за да не бждатъ въ враждебни отношения съ тоя братски български народъ, а именно, че за македонцитѣ, както и за всички други прокудени бѣжанци предстоятъ нови и голѣми борби за свобода и независимостъ и че за успешното завършване на тия борби, тѣ иматъ съществена нужда отъ искрената и братска поддрѣпка именно на широкитѣ работни маси въ България и въ другитѣ балкански страни. (Възражения отъ сговориститѣ) Емигрантитѣ и всички емигрантски организации също така знаятъ, че дълото на освобождението на тѣхната родина...

Обаждатъ се: Хайде, стига!

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни)

Д. х. Димовъ (к): ... изисква да се следва отъ България една политика диаметрално противоположна на досегашната, и че днешното правителство, което възстанови насила властта на старитѣ партии, следъ като бѣха презрени отъ народа, че дава ни сѣпка отъ гаранции, че ще води една нова политика. То тѣмъ по стария пътъ, то трагична картина на циви тайни договори съ единъ противъ други, то дори манифестира готовностъ да ликвидира съ македонския въпросъ засади Егейския налезъ, но съ всичко това се отива право къмъ нови войни и нови още по-страшни катастрофи. (Възражение отъ сговориститѣ).

Вмѣсто тази политика на ставане оръдие днесъ на една велика сила, утре на друга, днесъ съ Сърбия, утре съ Румелия, България има нужда отъ политика на миръ и федерация съ всички балкански държави, отъ пълна и искрена поддрѣжка на революционнитѣ движения на балканитѣ за свобода и автономия, и отъ миръ, търговски и дипломатически връзки съ съветска Русия, които въ всички балкански и европейски събития има да играе една първостепенна роль...

Отъ сговориститѣ: Ей-й-й!

Д. х. Димовъ (к): ... и за която, въпрѣки голѣма омраза, що храните къмъ нея, все пакъ трѣбва да се каже, че на нея единствено дължимъ това, че България не биде окончателно унищожена и превърната на руски царски или английски цариградски хитерландъ и че пакъ въпрѣки всичко отъ нея ще очакваме и ще постигнемъ, както възстановяването на България и спасението ѝ отъ икономическа смъртъ, така също и освобождението и федерирането на свободнитѣ автономни държави: Македония, Тракия и Добруджа, при което ще се разрешатъ най-нашастливо и еднакво износно за всички балкански народи всички национални, политически и икономически въпроси и спорове, защото цѣлата Балкано-дунавска областъ, ще образува една държава, ползуваща се еднакво отъ всички рѣки, морета, пристанища и т. н.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Стига, г. х. Димовъ!

Д. х. Димовъ (к): Така и само тогава ще се свърши и бѣжанския въпросъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Нѣмате повече думата. Свършете!

Д. х. Димовъ (к): Но такава политка българската буржоазия не е способна да я води. И не ще я поведе.

Това ще го стори само властта на работнитѣ и селскитѣ. Само една такава властъ ще донесе вътрешенъ миръ и ще премахне външната опасностъ, а въ същото време ще способствува за пълно омиротворяване на Балканитѣ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Нѣмате повече думата, г. х. Димовъ

Д. х. Димовъ (к): Свършвамъ. — Напразно се вънхувате, г-да, когато се казватъ тукъ истини. И за съществуването на туй голѣмо зло — бѣжанскитѣ въпросъ — нѣмате търпение да слушате, защото съзнавате, че всичката отговорностъ носите на плещитѣ си.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Виждате, колко голѣмо е нашето търпение. Говорихте четвъртъ часъ излишни работи.

Д. х. Димовъ (к): Съвсемъ не излишни.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Часътъ е 8. Почитаемото правителство предлага да се продължи заседанието следъ 8 ч., докато се свърши днешниятъ редъ.

Стъ лѣницата: А-а-а!

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве.

Министъръ И. Русевъ: Г. г. народни представители! Необходимостта да се помогне на българскитѣ бѣжанци, които съдбата е захвърлила тукъ у насъ, е дотогкова дълбоко проникнала въ съзнанието на всѣки българинъ, въ неговата душа и въ неговата съвестъ, че азъ ще си позволя да кажа, какво и wie ще се съгласите, че не само е излишно да се говори върху тая необходимостъ, но още казватъ, че това би било въ насъ недоумение — защо е нужно да се апелира за необходимостта отъ тая помощъ. Заради това, г. г. народни представители, азъ бихъ моля съ силъ, които съ заличава да говорятъ по начално то този законопроектъ, да бждатъ така добри да се откажатъ отъ това си желание и да изкажатъ своето мнѣние тогава, когато ще се разглежда по отдѣлно всѣки единъ членъ отъ законопроекта. Съ туй ние ще спечеламъ време и по-скоро ще дадемъ животъ на закона. Защото, който и да говори отъ тукъ, не говори още и само нищо, въ което сме дълбоко убедени. Единъ само може да направи изключение — и той го направи — светотатствува съ нещастieto на тия хора, които идатъ при насъ. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) Азъ съмъ убеденъ, че речта, произнесена отъ г. димовъ, произлиза не отъ чувство на човѣколюбие, не отъ желание да се помогне на бѣжанцитѣ, но да се направи къмъ тѣхъ жестокъ позивъ, да ги привлече въ мрежата на комуниститѣ и да ги подготви за нови беди и нови нещастия — а и безъ нови нещастия тѣхнитѣ сж твърде много; да ги хвърли срещу другитѣ тѣхни брата за цели, които нѣматъ нищо общо съ добруването на България, за цели, които произлизатъ отъ една страшна, необяснимо жестока, човѣшка душа, която нагажда своитѣ цели споредъ блѣска на златото, което иде отъвнѣ. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Д. х. Димовъ (к): Г. министре! Протестирамъ!

Нѣкой отъ сговориститѣ: Мълчи бе, продължа тваръ!

Министъръ И. Русевъ: Да се говори, г. г. народни представители, ...

Д. х. Димовъ (к): Вие нищо не смѣте да говорите за мене.

Министъръ И. Русевъ: ... че ниско правителство до днесъ, включително и днешното, не е направило и не е желало да направи нѣщо за бѣжанцитѣ, е една подигравка съ съвестта на цѣлия български народъ. Ами, г-да, тия рѣки отъ кърви, които българскиятъ народъ пролѣ, дали тѣ бѣха за откриване на нови пазари, дали тѣ бѣха за бѣжанскъ империализмъ? Азъ не вѣрвамъ никой отъ васъ да неговѣдъ туй нѣщо, освенъ ако си е продалъ съвестта. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Х. Стояновъ (к): Питайте народняцитѣ.

Министъръ И. Русевъ: И днесъ България, изнемогваща отъ тежеститѣ, последица отъ борбитѣ за свобода и обединение, които предприе, въпрѣки всичкитѣ тежки условия на живота, днесъ прави всичко, което е възможно и невъзможно, за да облакае своитѣ прокудени брата, да имъ даде подслонъ дотогкова, доколкото може и има най-

доброто желание да го даде. Малко ли даваме, много ли даваме — даваме всичко онова, което можем да дадем. Повече не можем да дадем. Нима въ свѣта страна, която да има у себе си толкова много бѣжанци, и нѣма въ свѣта страна, която всичко, което дава на нещастнитѣ бѣжанци, да го дава съ най-добра воля, да го дава най-охотно и съ любовь къмъ своитѣ си братя, както България. И позивътъ отъ страна на г. х. Димовъ, не повторил, отправенъ къмъ бѣжанцитѣ, е единъ позивъ жестокостъ, е единъ позивъ безчовѣчностъ. Г. Димовъ съ спокойствие си е написалъ речта и дойде тукъ да я прочете и — какво имахъ случай другъ пътъ да кажа — съ жестокостъ си душа да отиде да джирова тая речъ на друго мѣсто. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) Г. Димовъ е метеж-никъ, . . .

Х. Стояновъ (к): Хайде де!

Министъръ И. Русевъ: . . . иска кърви, иска нещастия. Въ тѣхъ ще намѣри той удовлетворение на своята съвестъ.

Д. х. Димовъ (к): Протестирамъ отъ дѣното на душата си противъ тая клевета!

Отъ сговориститѣ: Стига бе!

Министъръ И. Русевъ: Той се радва на нещастията на хората, той се радва на нещастieto и отъ тукъ търси нѣкакво добро въ нещастията човѣшки животъ и въ пепелищата, които той иска. Оплаква се, че ние не сме приели бѣжанцитѣ добродушно! Вие, г. Димовъ, който сте македонецъ и българинъ, както се наричате, днесъ у насъ сте добри дончихъ, обаче Вашето послѣдствие — уреджайки метежи въ България — у насъ поражда само мажа, но не още омраза къмъ Васъ. Вие поменахте за родни огнища, поменахте за отечество. Азъ Ви благодаря, че понѣкога у Васъ се появява чувство за отечество и чувство за народностъ.

Д. х. Димовъ (к): Ние винаги го имаме.

Министъръ И. Русевъ: Вие, който не признавате отечество, вие, който не признавате народностъ, идете тукъ да говорите за тѣхъ. Позволете ми да Ви кажа, че вие търговувате и сега, когато говорите за родно огнище.

Д. х. Димовъ (к): Търговцитѣ сж известни. Знае се къде сж тѣ.

Министъръ И. Русевъ: България се чувствува оскърбена да слуша отъ хора като Васъ мисли, идеи и чувства за отечеството, за което нищо не давате въ действителностъ.

Г-да! Мисля, че съмъ тѣкувателъ на вашитѣ чувства, чувства на огорчение — да не кажа нѣщо повече — отъ думитѣ, както каза г. Димовъ. Не само вие, г. х. Димовъ, не можете да предизвикате съ Вашитѣ думи чувство на човѣколюбие, но вие предизвикате омерзение съ това, което говорите. Защото вие, ще повторя, светотатствувате съ нещастieto на хората, къмъ които вие никакви добри чувства нѣмате. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Д. х. Димовъ (к): (Възражая)

Министъръ И. Русевъ: Азъ зная, г. Димовъ — и нека да се знае — че вие употребихте твърде голѣми усилия да повлѣчете и други организации къмъ Вашата адска кауза.

С. Чакровъ (д. сг): Това му е старъ занаятъ.

Министъръ И. Русевъ: Вие не можете да откажете това нѣщо, ако имате малко-много съвестъ.

Д. х. Димовъ (к): Ние боравимъ съ идеи. (Възражения отъ сговориститѣ)

К. Кънчевъ (д. сг): Съ куршуми.

Министъръ И. Русевъ: И, когато говорите за Балканска федерация, и тамъ не сте добросъвестни, защото вие се радвате, вие ржкоплѣскате, вие сте въ възторгъ отъ всичко онова, което внесе раздоръ, умраза между балканскитѣ държавици. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) Вие очаквате съ голѣмо нетърпение да видите да се заловятъ гуша за гуша балканскитѣ народи. Вие не само го очак-

вате — вие го поощрявате, вие му съдействувате и морално и материялно.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Позоръ!

Д. х. Димовъ (к): Които сж правили това, тѣ го правятъ и сега.

Министъръ И. Русевъ: Вие усвоявате една единствена тактика: „Ще лъжемъ, ще мнечвираме безсъвестно, ще извъртаме всичко, което цели успокоение“. Вие плете тукъ всичко не отъ желание да творите, а отъ желание да лъжете. И Вашата речъ тукъ е нѣгласна, за да се чуе и да се чуе вашиятъ зовъ за умраза, за злоба, за метежъ, за възстание.

В. Домузчиевъ (н. л): И за ново възнаграждение.

Министъръ И. Русевъ: Азъ съмъ убеденъ, че нѣма бѣжанецъ въ нашата земя, който е голѣтъ, именно тукъ въ България, а не на друго мѣсто, който да нѣма съзнанието — защото иначе трѣбва да допуснемъ, че нѣма съвестъ въ човѣка — че идва тукъ въ една земя, която е дала много и драго за него, която е живѣла съ мисълта за свобода и обединение, която е дала кръвта си за доброто на този бѣжанецъ. И ако днесъ той е прокуденъ, не е виновенъ онзи, който е проливалъ кръвта си и който се е билъ. Въ борбата единъ трѣбва да падне — паднахме ние. Това може би е било едно решение на съдбата — ние да изгубимъ. И азъ не мога да допусна, че който и да билъ бѣжанецъ, който идва тукъ, мисли, че идва въ една земя, дето ще срещне хладнина и умраза. Тогава той не би дошълъ тукъ, той би търсилъ на друго мѣсто ласка. Той иде тукъ съ чувството, че идва при своитѣ си. Така ги посрѣщаме ние, така ще ги посрѣщаме въвсѣкога.

Г. Димовъ, вие говорите за нѣкаква македonoфобия. Вие жестоко предизвиквате, вие и съ това пакъ насажда-те злоба и ненавистъ, вие търсите да създадете умраза между различнитѣ класи въ страната, за да постигнете вашитѣ адски намѣрения. У кой българинъ, отъ коя и срѣда да е, съ каквито и политически убѣждения да е, може да има умраза къмъ Македония? Азъ се отказвамъ, г-да, да говоря на тая тема, защото смѣтамъ, че ще оскърбя всѣка българска съвестъ, само ако бихъ допусналъ възможността да съществува чувство на македonoфобия у българина. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Нека ми бъде позволено, г-да, да заявя, че съмъ дълбоко огорченъ, че можахме да бъдемъ така търпеливи да слушаме отъ тая трибуна да се оскърбяватъ най-интимнитѣ чувства, каквито всѣки българинъ има. Азъ съжалявамъ, г. Димовъ, че вие се даде възможностъ да оскърбите хората, които сж тукъ.

Г. Теодоровъ (д. сг): И трѣбва да имъ се отнеме тая възможностъ.

Д. х. Димовъ (к): Елате да разправяте вънъ тия работи.

Г. Теодоровъ (д. сг): Който вика: „Да живѣе светската република“ — вънъ.

Министъръ И. Русевъ: Ето защо азъ пакъ ще помозъ на г. народнитѣ представители, които ще говорятъ въ полза на законопроектъ и които никога нѣма да откажатъ умѣстността на това, което тукъ се предлага за облекчение участъта на бѣжанцитѣ, да се откажатъ отъ думата и да пристъпимъ веднага къмъ приемане на законопроектъ членъ по членъ. Нека създадемъ нѣщо хубаво и съ това на дълбо да опровергаемъ всѣки ония клевети, които така жестоко и безчовѣчно се изписиха отъ тази трибуна отъ единъ човѣкъ, който даже има смѣлостта да се нарича българинъ. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Записани сж да говорятъ г. г. Колушевъ, Донсузовъ и Каранджуловъ. Азъ ги моля да се откажатъ отъ думата си.

И. Каранджуловъ (д. сг): Азъ си залазвамъ правото да говоря при чл. 1.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Нѣмамъ нищо противъ това, ще Ви дамъ думата, но общото желание е да се свърши по-скоро съ законопроектъ.

Д-ръ Н. Колушевъ (д. сг): Като имамъ предъ видъ апела на г. министра, азъ се отказвамъ отъ думата, съгѣтайки.

че ще мога да се изкажа при разглеждането на отделните членове.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Има думата на редният представител г. Михаил Донсузов.

М. Донсузов (с. д.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! При първото четене на законопроекта не говорихме нищо, затова сега, при второто му четене, ще трябва да си кажем думата. Азъ цения апела на г. министъра, обаче, все пакъ ще трябва да кажемъ нашето мнение по такъв единъ важенъ въпросъ.

Г. г. народни представители! Венчки признаваме, че бългаскиятъ въпросъ е единъ важенъ въпросъ у насъ. Правителството, съ своя законопроектъ идва да задоволи една крещяща пужда, да разреши горе-долу този въпросъ, както то мисли, че трябва да се разреши. Бългаскиятъ въпросъ отъ 10—12 години на няколко пъти у насъ се слага на разрешение. Но фактътъ, че той не е могълъ да се разреши, показва, че той е единъ толкова важенъ въпросъ, че не можемъ да мислимъ, че съ приемането на единъ законъ той ще бъде разрешенъ. Ние можемъ да гласуваме единъ законъ, г-да, но той ще остане законъ на книга, няма да даде резултати, ако няма кой да го приложи правилно. Много е важно какъ и отъ кой органъ ще се прилага законъ. И протестътъ на бългаските въ България сж имено поради това, че комитетътъ, които прилагатъ досега разпореденията на правителствата — бившето и настоящето — не сътворяха на предначертането си. Много е важно сегашното правителство да вземе мърки за създаването на такива комитети, които ще гарантиратъ правилното прилагане на закона и които да спечелятъ доверието тъкмо на оная маса, на която ще се помага.

Азъ, обаче, ни най-малко не мисля, че съ този законопроектъ ние разрешаваме бългаския въпросъ. Бългаскиятъ въпросъ е свързанъ съ въпроса за малцинствата, който е единъ въпросъ много по-голямъ и много по-широкъ, и който е сложенъ на разглеждане и въ Германия, и въ Франция, и въ Ромъния, и въ Сърбия, и въ други държави, т. е. той е станалъ единъ международенъ въпросъ. Нека да не си затваряме очите предъ този фактъ. За разрешението на бългаския въпросъ не трябва само национални мърки, не трябва само национални законоположения, а сж необходими международни мърки, международни законоположения. И тъкмо тамъ трябва да бъде обърната мисълта на нашето правителство, на нашия Парламентъ, на нашата държава: да се помисли чрезъ голъмитъ мърки на международната политика да постави този въпросъ на правилна насока и да го разреши гай-правилно. Ще дадемъ на бългаските по една помощ отъ 50,000 л., безспорно задоволителна за тия тежки дни, ще имъ помогнемъ да си построятъ къщици, обаче съ това тѣзи бългаски не се задоволяватъ, тѣ искатъ да се върнатъ по своите огнища, пъкъ и българскиятъ народъ трябва да желае тѣ да се върнатъ по своите огнища, защото България, като малка държава, не може да погълне толкова стотини хиляди бългаски и да ги задоволи морално и материално. И ако тукъ-тамъ се явяватъ общини, села, групи бългаски, които неприяноно посрещатъ бългаските, то е заради това, защото въ нашата страна няма толкова благоприятни условия за материалното съществуване на бългаските и че за тѣхното съществуване трябва да се вземе отъ хляба на българското население, а не отъ умръзъкътъ българина-македонецъ. Затова се налага на българското правителство да направи въпроса за бългаските у насъ международенъ въпросъ.

Колко бългаски има у насъ, ние не знаемъ. Когато социалистите въ Сърбия казаха, че въ България има 600,000 бългаски отъ Македония, сръбското правителство очрогерга това твърдение на нашите другари, като казваше, че то не е вѣрно. Ние нямаме данни, за да можемъ да кажемъ дали сж толкова, а това е една чужда слабостъ. Ако ние нямаме една статистика относително това, колко бългаски имаме отъ Македония, отъ Добруджа, отъ Гърция и отъ Турция, ние ще можемъ да поставимъ бългаския въпросъ на международната маса за разрешение.

Обаче, българските дипломатически представители — нека се каже това — не могатъ да помогнатъ за разрешаването на тоя държавенъ, на тоя националенъ въпросъ. Много отъ нашите дипломатически представители сж хора съ стари понятия и разбирания, и тѣ не вдъхватъ доверие на демокрацията въ Европа, която трябва да разбере, че тукъ се върши не една национална политика, а една чужбина политика. Изобщо нашите дипломатически представители нѣматъ авторитетъ. Тѣкмо тукъ правителството

е слабо въ своята политика, и на това нѣщо отдавна му се обърнати вниманието. Докато бългаскиятъ въпросъ не бъде сложенъ на международния ареопатъ за разрешение, той ще продължава да тежи на България. Ето защо ние казваме, че българската политика трябва да се насочи къмъ възвръщане на бългаските въ тѣхните родни огнища. България е малка, за да прѣбере 1 милионъ бългаски. Това иска го разбератъ и въ Европа чрезъ нашите искания и изявления. Не трябва да се допусне Сърбия да бъде съ голѣмо пространство и малко население, а България съ малко пространство и голѣмо население, което тя трябва да храни.

Българските социалисти по бългаския въпросъ поддържатъ тая политика на възвръщане на бългаските. Въ конференцията въ Букурещъ ние повдигнахме въпроса за бългаските въ България отъ Македония, Тракия, Гърция и Ромъния и убедили сръбските и ромънските социалисти да повдигнатъ въ своите парламенти въпроса за възвръщането на тѣзи бългаски въ тѣхните родни мѣста, както и за обезпечаване на тѣхната лична и материална сигурностъ. Какво направи българската буржоазия и българското правителство, азъ бихъ искалъ това да чуемъ тукъ отъ г. министъра на вътрешните работи. Ние, социалистите, отъ бългаския въпросъ правимъ голѣмъ международенъ въпросъ. Социализмътъ иска да разреши този въпросъ. Ние отиваме по-далече, и повдигаме този въпросъ и въ голѣмия социалистически интернационалъ. Ние вдигаме знамето на националното усъкопие, на националното възреждане, на националното самоопредѣляне на народите; ние искаме да се даде възможностъ на малцинствата, които ги има навсякъде, да се върнатъ и да живеятъ добре. Това ние го правимъ и желаемъ и българското правителство смѣло и енергично да върви по този пътъ. Само тогава ще можемъ да кажемъ, че сме изчистили своя дългъ къмъ тѣзи нещастни бългаски, които въ България живеятъ дѣрде-жамко. Няма да скрия, че въ изборите имаше буржоазни партии, които спекулираха съ тѣзи нещастници. Въ бургазката община презъ последните избори правителствената партия въ лицето на единъ съветникъ избра всички бългаски гласове, около 600, и прави съ тѣхъ общинска асютка. Това е жалко, това значи, тѣзи нещастници да кажемъ: дръжте да превземемъ Бургазката община. Това е позоръ за българските политици, които нѣматъ съвестъ, не могатъ изразяватъ нещастие на тѣзи бългаски. Срецу обещанието, че ще имъ дадатъ нѣкоя ханка хлябъ или дворно мѣсто, събиратъ тѣхните гласове. Това го правѣха комунистите и дружбашите, това го прави и днешната властующа партия.

И. Хрилепановъ (д. с.): Вие не желаете ли тѣхните гласове?

Г. Пенчевъ (с. д.): Съ обещания — не.

А. Господиновъ (с. д.): Трябва да се привлѣкатъ съ убеждение, а не съ обещания.

Константинъ Георгиевъ (д. с.): Това е единъ въпросъ, който може да мине съ мълчание.

М. Донсузовъ (с. д.): И днесъ се спекулира съ тия нещастници за партийни цели и ще се спекулира, а това трябва да престане. Ние, социалдемократите въ България, гласаме на този законъ като на единъ законъ, който може да допринесе за усъкопие на България и да даде на тия нещастници бългаски една помощ, но ние не казваме тукъ да спремъ, а казваме, че този въпросъ трябва да стане международенъ и чрезъ разбирателство между народите, чрезъ помирение между народите, чрезъ съвещания и конференции, да се дойде до братство между народите. Това, което става въ Англия, Германия и Франция, трябва да стане и тукъ, на Балканите. Демокрацията, която се издига днесъ въ Европа, тя ще внесе тия лозунги. Буржоазията въ Англия отстъпи на работническата класа. Защо? Защото видѣ, че не е въ състояние да внесе помирение между двата голѣми народа, германския и френския. Днесъ и въ Англия, и въ Франция, и въ Германия демокрацията сж на власт и тѣ ще изградятъ мира и братството, между народите, както и ще разрешатъ голѣмитъ въпроси за малцинствата и за националното обединение.

По този пътъ, г. г. министри и г. г. народни представители, трябва да вървите — по пътя на мирното развитие, разбирателство и помирение, по пътя на демократичното разрешаване на голѣмите национални и интернационални въпроси.

Председателстваващ д-ръ Б. Вазов: Има думата на родният представител г. Иванъ Каранджуловъ.

И. Каранджуловъ (д. сг): Г. г. народни представители! Ще си припомним, може би, че още при дебатите по отговора на тронното слово по въпроса за емиграцията или по право за бължанците азъ имахъ честта да изложа, каква трѣбва да бѣде българската политика. И сега ще моля вашето търпение въ нѣколко думи да преповторя тази политика на българското правителство.

Добре е казано въ закона, че онѣзи лица отъ българска народностъ изъ Македония, Тракия, Добруджа и западнитѣ крайща на България които принудено напускатъ тия области, ще се считатъ бължанци, а не емигранти, защото, безъ съмнение, има разлика между бължанци и емигранти. Емигранти сѣ онѣзи, които идватъ съ целъ да образуватъ колонии, да печелятъ, да се установятъ въ земята, където дохождатъ като емигранти. Бължанци сѣ ония, които напускатъ родната си земя не по добра воля, а вследствие гнетъ физически или мораленъ и отиватъ въ друга земя, защото имъ се отнема възможността да живеятъ въ своята; тѣ временно оставатъ въ земята, въ която сѣ забѣгнали, но иматъ тѣхно желание, сериозно намѣрение, душевно желание, да се възвѣрнатъ пакъ назадъ. Ето, отъ тази гледна точка законътъ е правилно названъ законъ за бължанците.

Каква трѣбва да бѣде общата политика на българското правителство по въпроса за бължанците? Трѣбва да бѣде такава, каквато и самитѣ бължанци искатъ да се води. Желанието на бължанците — говоря особено за македонскитѣ бължанци, които сѣ повече отъ 300 хиляди души — е не да останатъ въ България, а да се възвѣрнатъ въ своитѣ огнища. И това тѣхно желание, г. г. народни представители, се манифестира по единъ официаленъ начинъ при прилагането на конвенцията, наречна Венизелска конвенция, която България биде заставена насила, така да се каже, да подпише следъ подписването на Ньойския договоръ. Тази конвенция носи заглавие „Конвенция за доброволното преселване на грѣцитѣ отъ България въ Гърция и на българитѣ отъ Македония въ България“. Казано е „Конвенция за доброволно преселване“, а въ сѣщностъ — както е било намѣрението още при създаването на тази конвенция и сега както се прилага тя — е конвенция за насилствено преследване, заставяне на българското население въ Македония да напусне огнища и мило и драго и да бѣга, както и бѣга голо и босо въ България.

Г. Данаиловъ (д. сг): Тази конвенция е най-отвратителниятъ актъ, който човѣчеството нѣкога е създадо.

И. Каранджуловъ (д. сг): Нека ми бѣде позволено да кажа въ парантезъ, че една македонска комисиия въ този моментъ е при министъръ Калфова, за да го моли да дефинира тази конвенция. Тая комисиия носи маса доказателства, съ които доказва, че грѣцката властъ злоупотрѣблява ужасно, като насилва българитѣ по единъ демонски начинъ; безъ да употребява винаги физическата сила, така ги застрашава съ тероръ, че ги накарва да бѣгатъ голи и боси. Тѣ дохадатъ тукъ. Трѣбва да констатирамъ, че българскитѣ правителства изобщо сѣ не отнасяли доста челолюбиво къмъ бължанците. Българското правителство, щомъ е отворило вратитѣ за дохождането на бължанците тукъ, естествено е, то нѣма да ги остави гладни, боси и безъ приютъ, а ще трѣбва да имъ помогне и изобщо имъ помага. Ето и сега този законъ, който е едно измѣнение на нѣкои членове отъ действующия законъ, и който улучшава положението на бължанците, е още едно доказателство, че българското правителство се отнася челолюбиво, братски къмъ бължанците. Това, мисля, е едно достатъчно доказателство, за да се опровергаватъ онѣзи силни изрази, които единъ македонецъ преди преждеговоривши каза тукъ отъ тази трибуна. Азъ бихъ желалъ този господинъ да отиде въ Народното събрание въ Атина да говори за въ полза на македонцитѣ.

Прочее, щомъ челолюбивото българско правителство отваря вратитѣ на България и помага на тѣзи бължанци, безспорно, съ това то налага една тежестъ на българския бюджетъ, товари съ извънредни разнески българската хазна. И тази бедна България, на която сѣ наложени толкова голѣми и тежки даждии — репарации, окупации, реквизиции и пр. — и която при всичко това се ръководи отъ братски чувства, и желае да помага, тази България има основание да иска нѣщо, което и самитѣ тѣзи бължанци искатъ — да иска отъ Великитѣ сили да се възвѣрнатъ тѣзи хора въ своето отечество.

Какъ македонцитѣ бължанци по единъ официаленъ начинъ доказаха, че желаятъ да се възвѣрнатъ въ родината си? За прилагането на венизелската конвенция биде назначена една комисиия отъ двама сѣдми отъ самото Общество на народитѣ, къмъ които се добавиха и единъ българинъ и единъ грѣкъ. Тогава отъ страна на Министерството на външнитѣ работи въ България имаше едно налегане, едно така да се каже наставление, българитѣ, които сѣ дошли отъ грѣцка Македония да направятъ декларации въ смисълъ, че желаятъ тѣхнитѣ имоти, останали въ Македония, да се ликвидиратъ, да се оценятъ, за да имъ се плати сумата. Помня, тогава единъ чиновникъ, натоваренъ съ прилагането на тази конвенция отъ Министерството на външнитѣ работи, въ едно събрание на македонци, избѣгали отъ грѣцка Македония, държа речъ въ смисълъ да направятъ тѣзи декларации. И той имъ говори съ силни аргументи: че въ тѣхенъ интересъ е да направятъ тѣзи декларации, защото ще имъ се заплати доста разумно за тѣхнитѣ имоти, че друго-яче не може, и ако тѣ не направятъ такива декларации, тѣхнитѣ имоти ще се изгубятъ и безъ това. Е добре, цѣлото това многолюдно събрание едногласно заяви тогава: „Никакви декларации нѣма да подаваме; щомъ сѣ декларациитѣ се иска да кажемъ кои сѣ нашитѣ имоти, за да ги ликвидиратъ и да ни се плати сумата за тѣхъ, ние не щемъ никакви пари; ние си имаме нашитѣ имоти тамъ и имаме желание да се възвѣрнемъ тамъ, и когато и да е ще се възвѣрнемъ; никакви пари за нашитѣ имоти не щемъ“. Така и стана. Имаше бължанци отъ Кукушъ, изгорѣлиятъ Кукушъ, унищожениятъ презъ време на войната Кукушъ, отъ който не останаха никакви следи; дори и тѣ неохотно пожелаха да отидатъ да направятъ декларации, понеже колкото и да имъ се заплати за мѣстото, градътъ имъ не може да имъ се възвѣрне.

Г. Данаиловъ (д. сг): Нѣма министъръ, г. председателю — не можемъ да заседаваме.

Председателстваващ д-ръ Б. Вазов: Сега ще дойде.

К. Пастуховъ (с. д): Съ въпроса за бължанците лѣгаме и ставаме, а министритѣ ги нѣма, когато го разглеждаме! Срамота е!

Председателстваващ д-ръ Б. Вазов: Г. Пастуховъ! Вие знаете правилника.

К. Пастуховъ (с. д): Знамъ го. Правилникътъ не казва да се говори на столове, а повелява да се говори на народни представители. Съ този въпросъ за бължанците лѣгаме и ставаме, а нѣма нито единъ министъръ, когато го разглежда!

Председателстваващ д-ръ Б. Вазов: Съ неумѣтни забележки занимавате Събранието. Говерете, г. Каранджуловъ.

И. Каранджуловъ (д. сг): Г. г. народни представители! Това категорично отричане на бължанците отъ Македония, отъ така наречената грѣцка Македония, да направятъ декларация съ целъ да си ликвидиратъ имотитѣ, и това категорично заявяване, че тѣ когато и да е иматъ желание и намѣрение да се възвѣрнатъ въ своитѣ огнища при своитѣ имоти, е едно доказателство, че македонскитѣ бължанци, всички, съ малки изключения, желаятъ да се възвѣрнатъ въ своето отечество. Нека ми бѣде позволено въ единъ парантезъ да констатирамъ едно психологично явление у македонцитѣ въ това отношение. Не знамъ защо, дали за това, че Македония има въ древната си история великото име на Александъръ Велики, царъ на македонцитѣ, или защото Македония е само съ малки натоварена досега — психологичниятъ елементъ е такъвъ, щото онѣзи, които най-много сѣмъ се мъчили въ живота, най-много го скѣпятъ, много повече го скѣпятъ отколкото онѣзи, които охолно го прекарватъ; онѣзи, за които земята е, тѣй да се каже, неприютна и имъ дава поводъ за много страдания, повече обичатъ, отколкото онѣзи, на които тя дава всичко охолно — но фактъ е, че македонцитѣ се гордеятъ затова, че сѣ македонци. Това може да е една слабостъ, но македонецътъ ви казва гордо: „Азъ съмъ македонецъ“, и като казва „македонецъ“, той иска да каже, че има всесвѣтски патентъ за това. Е добре, може и тази да е причината, дето македонцитѣ желаятъ да се върнатъ въ своето отечество. Пъкъ не само нѣзи, които най-скоро сѣ дошли тукъ, но и онѣзи, които много отдавна сѣ напуснали родината си и сѣ дошли тукъ, желаятъ да се върнатъ.

Ето, азъ лично ви декларирамъ, на тази възраст, на която съмъ, азъ желая да се възвърна въ своето отечество, да бъда тамъ, при праха на моитъ прадѣди, тамъ да почива и моитъ прахъ. Защо е туй наше желание, не знамъ, природно ли е то, не знаямъ. Желанието на всички бълганци е да се възвърнатъ въ своето отечество, Българската държава прави всевъзможни усилия да имъ помогне — ето и чрезъ закона имъ дава земя, дава имъ пособия, дава имъ капитали, за да се обзаведаатъ и пр. — всичко това очевидно е едно доказателство за симпатията, за любовта, която тя има къмъ тѣзи бълганци, и за което всѣки единъ, нека ми бѣда позволено да констатирамъ тукъ, отъ сърце и душа е доволъ и благодаренъ къмъ българската власт, къмъ българското правителство. Но, при все това, желанието на бълганците да се възвърнатъ въ своето отечество не е по никакъ начинъ излъчимо. Обаче, щомъ като България прави толкова жертви и чрезъ това отегчава своя бюджетъ, тя има едно право — да иска да се удовлетвори това желание на македонците да се възвърнатъ въ своето отечество. Това обстоятелство, отегчането бюджета на българската държава, дава основание на българското правителство да иска да освободи своя бюджетъ отъ разходитъ, които трѣбва да прави за бълганците, още повече че бюджетътъ на България е претоваренъ съ репарационни окупационни, реквизиционни и не знамъ още какви задължения, за да ѝ поолекне.

Има право, впрочемъ, България да иска да се освободи отъ този товаръ и да иска, щото всички бълганци да се възвърнатъ въ своето отечество. Какъ обаче? Може нѣкой да каже: отворени сж вратата, могатъ да си отидатъ. Не, г-да! Има причини, поради които тия бълганци сж дошли тукъ. Има причини, поради които тия бълганци не отиватъ въ Атина, не отиватъ въ България, а дохождатъ въ България. Кои сж тѣзи причини? Една отъ тѣзи причини е, че тамъ, въ родината имъ, не имъ се признаватъ най-елементарнитъ, нишожитъ, така да се каже, права: правото да говорятъ на своя езикъ, на матерния си езикъ; правото да си иматъ училища, въ които да пращатъ своитъ деца, да се учатъ на своя матеренъ езикъ; правото да се молятъ на Бога на своя езикъ, като считатъ, че Богъ може да ги разбере само тогава, когато говорятъ на своя езикъ, когато се молятъ на своя езикъ. Това сж нагледъ нишожни нѣща, но това сж права такива, каквото е правото да живѣе човѣкъ, каквото е правото да може да се облича да не бѣде голъ, каквото е правото да може да се храни, за да живѣе, за да не умре отъ гладъ. Сжщото е и правото да може да говори, понеже има езикъ, и да говори на своя езикъ, сжщото е и правото да има училища за наука, да има черкви, където да се моли на Бога на свой езикъ. Така като гледатъ на нѣщата, смѣтамъ, че българското правителство може много основателно да каже на Обществото на народитъ, на Великитъ сили: „Тия бълганци сж товаръ на моя бюджетъ, тѣ трѣбва да се възвърнатъ назадъ, дайте имъ възможностъ да сторятъ това, признайте имъ тия елементарни права“. Независимо отъ Ньойския договоръ, независимо отъ условията, свързани или несвързани, подписани или неподписани, но отъ самото естество на нѣщата, щомъ бълганците искатъ да се възвърнатъ, българското правителство трѣбва да желае тѣ да се възвърнатъ и има право да настоява за да се тѣ възвърнатъ.

Г. г. народни представители! Още единъ въпросъ: какво ще бѣде послѣдствието отъ това? Последствието отъ възвръщането на бълганците въ тѣхното отечество ще бѣде не само едно облекчение на българския бюджетъ, но ще послужатъ още и за друго нѣщо отъ твърде голѣмо значение. Вие знаете, че отъ време на време има оплаквания, има инсинуации чрезъ вестникитъ, има клевети, че българската власт, българската държава изпращала въ съседнитъ държави комитаджии. Независимо отъ това, че въ България има официални представители на всички европейски държави, които могатъ да констатираатъ съ очитъ си, че това не е вѣрно, та дори и да може се допусне, че нѣкои отъ бълганците се възвърнатъ по своитъ домове, пакъ България не отговаря. По какъвъ начинъ дохождатъ тия бълганци? Повечето отъ тѣхъ дохождатъ неофициално, не през шосетата и жпницата, особено отъ Сърбия. Тѣ бѣгатъ — бѣгатъ отъ преследване, отъ гонения и страдания. Е добре, защо да не допуснемъ, че е възможно да се възвърнатъ по сѣшитъ пътища назадъ нѣкои отъ тѣзи хора, преимуществено по-младитъ отъ тѣхъ, по-буйнитъ? Винова ли е властътъ, виновна ли е българското правителство за това, че ги приема тукъ? Щомъ дохождатъ тайно, възможно е да се възвърнатъ нѣкои тайно. Липсватъ доказателства — и не може да се намѣрятъ, защото въ

действителностъ ги нѣма — относително това, че българската власт въоръжава бълганците. Изобщо българската власт не може да въоръжава когото и да било, защото надъ нея има контролъ отъ европейците, по силата на който всѣко оръжие, дори всѣко ножче е известно, а оръжиенепролачница не съществува въ България. Въпрѣки това тия обвинения постоянно се явяватъ по официаленъ редъ и тревожатъ страната. Ето нѣ, миналото лѣто г. министърътъ на вътрешнитъ работи биде заставенъ да разпореди за арестуването на 400—500 души, нѣкакъ за да задоволи, за да парализира тѣзи обвинения. Но тѣзи обвинения ги има още и ще продължаватъ докато има тукъ бълганци и тамъ — въ отечеството имъ — недоволници. Работата ясна: има ли недоволници и бълганци, възможно е да има и комитаджии; нѣма ли бълганци и недоволници, не може да има и комитаджии и нѣма да има и оплаквания, че бълганци отиватъ въ Македония въоръжени отъ България. Ето едно послѣствие косвено, отъ голѣмо значение за България, за балканския свѣтъ и за цѣла Европа. Защо въ Европа треперятъ да не би да пламне огъньтъ тукъ и да започне пакъ всесвѣтска война? За да се избегне тази опасностъ трѣбва на Европа да се каже: ето нѣ, изгасете тези подготвени огъни. Защото като нѣма гориво, като се махне накладеното не отъ насъ гориво, нѣма да има и огънь да гори. Ето какво ще бѣде, следователно, послѣдствието отъ тая политика, която българското правителство ще трѣбва да води.

Ама може да ми се възрази: има ли българското правителство сила да приложи тая политика? Да обсъдимъ тоя въпросъ. Понеже тукъ не се касае за физическа сила, а се касае за конверсация или, по-добре да кажа, за политика на разговори, за политика на ноти, на отношения дипломатически — просто на оплаквания, то защо българското правителство да нѣма тази дързостъ, да нѣма това право особено когато се касае за облекчение бюджета на българската държава, който е натоваренъ съ плащане на милиони лева репарации, реквизиции, окупации на европейскитъ сили? Това може, мисля азъ, да стане. Въ речта си при дебатитъ по отговора на Тронното слово казахъ и сега повторямъ, че България има не само право, но и дългъ сирѣмъ себе си да иска облекчение на бюджета си.

Азъ моля почитаемото Народно събрание да се съсредоточи върху тая мисль — нека тя се въплѣти въ главата на всѣки единъ народенъ представител, а на първо мѣсто да се възприеме и отъ правителството — че тая политика е най-спасителната политика за България, най-спасителната политика и за българското племе. Това е, което имамъ да кажа. (Ръкоплѣскания отъ сговориститъ)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Стоянъ Костурковъ.

С. Костурковъ (д. ст): Г. г. народни представители! Прощавайте, че ще ви отнема вниманието само за нѣколко минути, но азъ чувствавамъ парламентаренъ дългъ да кажа нѣколко думи по този въпросъ, който е отъ извънредно голѣмо значение. Азъ не само, че не съжалявамъ, дето г. х. Димовъ излезе тукъ да си прочете речта, която бѣше написалъ, но азъ съмъ доволенъ — нека не ви се вижда чудно това — защото отъ устата на г. х. Димовъ се чуха думи, които излизаха отъ дълбочината на неговото сърце и на неговата душа не само като македонецъ, но и като революционеръ-македонецъ. Той е мой старъ другаръ, азъ го познавамъ отъ младини, и днесъ въ неговото лице виждамъ сжщия човѣкъ, който бѣше преди 25 години: тѣй да любя Македония, родното си мѣсто, тѣй да любя и племето си и народа си. Тогава той не бѣше комунистъ — сега е комунистъ. Но неговиятъ комунизъмъ не му пречи да обича рода си, племето си, народа си. Това ме радва извънредно много. И азъ почувствувахъ голѣмо доволство, когато слушахъ отъ неговата речъ тия именно пасажи. Що се отнася до неговото убеждение като комунистъ, което въ край на речта бѣше прокарано, то пъкъ е негово легитимно право. И ние сме длъжни да зачитаме убеждението му — но като не го сподѣляме, ще го критикуваме.

Нѣкой отъ сговориститъ: Има убеждения и убеждения.

С. Костурковъ (д. ст): Има убеждение и убеждение! Като тръгнемъ по този пътъ, тогава ще се хванемъ единъ другъ за якитъ и ще се изхвърлимъ отъ Парламента — и тогава нѣма да има Парламентъ, а ще има една зоологическа градина тукъ. Така не може да се разсѣждава, така свобода не се пази.

Д. Ньорчевъ (н. д.): Зоологическа градина съ убеждения!

С. Костурковъ (д. сг): Това убеждение, за което се приказва от тая страна, то води към зоология — то не е убеждение, то е зоология.

Сега на въпроса. Не е нито време, нито място да се спирам тук на историята на бълганския въпрос. Аз мога да припомня тук нѣкои факти от далечното минало, които ще засѣгнатъ много ония, които приказватъ за буржоазна държава и за буржоазия, защото тогава, когато тукъ, въ Народното събрание, и вънъ отъ него ние бранихме спокойствието на България, да не се меси въ войната, или ако се намеси по силата на необходимостта, то да не отива на страната на централнитѣ сили, а да отиде на страната на Съглашението, което непременно ще победи — това бѣше нашето дълбоко убеждение, постоянно изнасяно публично въ Народното събрание и вънъ, изъ градоветѣ и селата на България — и тогава, когато се зацали и продължи войната, по поводъ на германскитѣ победи тукъ и тамъ се разиграваха оргии и вътре участваха и се радваха хора на интернационализма заедно съ крайнитѣ националисти, които водѣха войната или, по-право, които подкачиха войната. Искамъ да кажа, не е нито време, нито място за припомняне на тая трагична история.

Въпросътъ за бълганитѣ интересува Народното събрание и българската държава отъ две страни. Отъ една страна този въпросъ ни интересува като държава. Нашата държава пълпа подъ тежестта на непосилни финансови задължения, пълпа и подъ голѣмитѣ разорения и икономически разстройства, които предизвикаха войнитѣ отъ 1912—1918 г. включително. И при туй непастино положение на страната, тая държава и тая страна сж принудени да отдѣлятъ средства, за да посрещатъ нуждитѣ на бълганцитѣ отъ Тракия, отъ Македония, отъ Добруджа. Това е едната страна на въпроса. Но държавата като правителство, прави и трѣбва да прави всичко туй, което е по силитѣ ѝ, тя трѣбва да знае, че по този начинъ въпросътъ нѣма да бѣде разрешенъ. И тамъ сж прави напълно мислитѣ на г. х. Димова и на г. Каранджулова. Разрешението, което нашата държава презъ такива закони дава на този бългански въпросъ, е разрешение временно, г-да! Основното разрешение на въпроса ще дойде тогава, когато за насъ нѣма да съществува бългански въпросъ; а той нѣма да съществува тогава, когато бълганцитѣ добиятъ възможност не само привидно, а фактически да се върнатъ въ роднитѣ си мѣста. Това е истинското и рационално разрешение на бълганския въпросъ, и къмъ това разрешение трѣбва да се насочи цѣлото почти внимание на българската държава въ лицето на нейното правителство. Това — отъ гледището на държавата.

Отъ гледището на нацията, на националността, на племето ли, бълганския въпросъ нашата държава разрешава временно чрезъ усилията, които прави за посрещането и настаняването на тия бълганци. Това е дългъ не само човѣшки, хуаненъ — това е дългъ още племененъ. Тукъ въпросътъ е по-другъ, отколкото оня, който ни занимаваше преди нѣколко дена — даването временни помощи на рускитѣ бълганци участвували въ Освободителната война отъ 1877—78 г. Ние тукъ сме ангажирани не само като човѣци, като държава, г-да, — ние сме ангажирани и като българи. Тия, които сж дошли тукъ като бълганци, сж българи. Ние даваме дори на хора отъ чуждо племе гостоприемство, а колко повече трѣбва да го дадемъ на ония, въ житието на които тече българска кръвь. Каквото щемъ да приказваме, да правимъ, да мислимъ, една истина има, която е прокарана презъ цѣлото протекание на човѣшката история — тя е проста истина, но за това е толкозъ голѣма — „Ризата е по-близо до снагата, отколкото палтото“.

Д-ръ Н. Колушевъ (д. сг): Това не е комунистически принципъ.

С. Костурковъ (д. сг): Азъ не критикувамъ оная идея. И понеже тая мисль е върна исторически и практически, затуй я поддържамъ. Ако не бѣше върна, азъ нѣмамъ да я поддържамъ, азъ пѣхъ да се откажа отъ нея. — Впрочемъ като българи, и държавата ни, и ние гражданитѣ на тая държава сме длъжни да помогнемъ. Ето втората страна на въпроса. Но помощитѣ сж си помощи. Нашата държава нѣма да има спокойствие, г-да — това трѣбва да го разберемъ, ако не сме го разбрали — и Балканитѣ нѣма да иматъ спокойствие, докогато въ балканскитѣ държави съществува бълганския въпросъ. А Европа трепери отъ оная главня на пожара, която често се появява на Балканитѣ; трепери и ще трепери отъ нея. Бълганския въпросъ е такава една главня на пожара. И ние тукъ разискваме

най-много за туй — не да се чуемъ ние помежду си, но да чуятъ въ Парижъ това, което тая вечеръ говоримъ тукъ; да го чуятъ въ Лондонъ, да го чуятъ въ Римъ, да го чуятъ въ Берлинъ, да го чуятъ въ Петербургъ или Москва, да чуятъ навѣжда, че въ България и на Балканитѣ има единъ бългански въпросъ, който е настояща живеница за мира на Балканитѣ, следователно, за мира на Европа. И когато българското правителство прави своитѣ дипломатически постѣпки и поведе цѣла дипломатическа война, гражданството на Европа и Америка ще разбере, че тукъ тая война е за миръ, за истински миръ; не е война съ тѣсно егониетични цели, а е война, която има широки задачи, отъ разрешението на които зависи спокойствието и мира на Балканитѣ и на Европа.

Прочее, законопроекта ще го гласуваме, защото той е по-добъръ отъ действащия законъ. Но съ това ние нѣма да направимъ много нѣщо за разрешението на бълганския въпросъ. Повтарямъ и съ това свършвамъ: държавата въ лицето на правителството, каквото и да било то, което и да било то, е длъжна да насочи вниманието си къмъ окончателното разрешение на този въпросъ. Иначе нашата държава ще страда, ще страда и мирътъ на Балканитѣ, ще страда и мирътъ на Европа. (Общи ржкоплѣскания)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Минчо Дилановъ.

М. Дилановъ (з): Г. г. народни представители! Внесениятъ законопроектъ е единъ отъ ония, който, може да се каже, обединява напълно народното представителство. И азъ много съжалявамъ, че по този законопроектъ мнозина се впуснаха въ дълги и широки дебати. Нашата група мислѣше да не взема думата по този законопроектъ, тя нѣмне да го гласува, защото той действително сж разширението, което прави на сега съществуващия законъ, допринася твърде много за облекчение положението на бълганцитѣ. И азъ, ако вземамъ думата, то е само затуй, защото мнозина отъ преждеговорившитѣ искаха да използватъ този случай за политически цели. Азъ ще кажа само нѣколко думи по него.

Г. г. народни представители! Настоящиятъ законопроектъ и всѣки другъ законопроектъ по бълганския въпросъ не ще разреши тоя въпросъ. Разрешението на бълганския въпросъ е извънъ тоя законопроектъ, извънъ всѣкакъвъ законопроектъ, извънъ властта на нашия Парламентъ. Разрешението на бълганския въпросъ е въ ония дипломатически успѣхи, които нашето правителство, които България трѣбва да направи, за да можемъ ние да прекратимъ тока на бълганцитѣ вътре въ нашата страна, защото тоя токъ отъ денъ на денъ, намѣсто да се намалява, се усилюва. Г. Каранджуловъ много добре изтъкна онова, което става съ нашитѣ меншества въ нашата съседка Гърция. И дългъ е на правителството да обмисли начинитѣ и средствата, по които то трѣбва да прекрати най-сетне тоя токъ на идване на нови и нови бълганци. Защото колкото щемъ да даваме привилегии, колкото щемъ да разширяваме онязи привилегии, които този законъ дава на бълганцитѣ, ние не можемъ да разрешимъ бълганския въпросъ. Сжщинското разрешение е тамъ: да се спре този токъ на бълганцитѣ и по-нататъкъ да се започне репатрирането имъ. Какъ ще действа правителството — дали директно съ нашитѣ съседи, дали чрезъ Обществото на народитѣ, дали косвено чрезъ Великитѣ сили, това е неговъ въпросъ, и то трѣбва да бѣде убедено, че едва ли ще се намѣри парламентарна група тукъ, която въ тази посока да му направи опозиция, щомъ имаме най-малкитѣ изгледи, че действително можемъ да се доближимъ до разрешението на този въпросъ.

Сложенъ въпросътъ, да се облекчи участието на бълганцитѣ, а не за пълното разрешение на бълганския въпросъ, законопроекта все пакъ допринася твърде много. Но ние трѣбва да знаемъ, че колкото повече ние разширяваме привилегии, които се даватъ на бълганцитѣ, толкова повече ние затрудняваме разрешението на голѣмия въпросъ — завръщането на бълганцитѣ. Защото, колкото по-голѣми привилегии дадемъ ние тукъ на тия бълганци, колкото по-голѣми перспективи имъ откриваме за по-добро нареждане, макаръ и временно — защото и азъ поддържамъ идеята, че всѣки бълганецъ, когато строи тукъ къща, мисли пакъ да се върне въ родната си къща, където е оставилъ своитѣ домашни животни, които предполага, че може би пакъ ще намѣри тамъ — та, казвамъ, колкото повече привилегии даваме, толкозъ повече затѣгаме разрешението на този въпросъ, защото съ това поощряваме бълганството, поощряваме ония хора, които търпятъ неволитѣ на единъ чуждъ

режимъ, да се съблизават да идват тукъ, като предполагат, че ще могат да се наредят сравнително по-добре. Отъ друга страна ние поощряваме и съседните държави, използвайки туй положение, да тормозятъ може би по-силно меньшествата и по този начинъ да усилятъ тяхната токъ въ нашата страна. И туй именно налага на правителството да се погрижи чакъ по-скоро да се спре новиятъ напливъ отъ бължаници. Безспорно за бължаниците, които сж тукъ, въ страната, и които сж надъ 300 хиляди, държавата трѣбва да се грижи. И азъ много съжалявамъ, че по адресъ на миналото правителство се хвърлятъ много неоснователни упреци, защото съществувашитѣ закони — законътъ за горитѣ, законътъ за поземелната собственост и др. — откриваха маса привилегии за тия бължаници. Спомнямъ си, че при третото четене на закона за горитѣ направихъ предложение, което се прие: да се продължи съ още две години безплатното отпущане на дървенъ материалъ на бължаниците. За голѣмо мое огорчение, обаче, азъ можахъ да констатирамъ отъ правенитѣ анкети какви злоупотребления направиха бължаниците съ туй право, което имъ даде държавата. Защото имало е маса случаи, бължаници да сж получили дървенъ материалъ отъ три-четири лѣсничества, да сж го продавали и взели по 100—200 хиляди лева безъ да сж си построили къща.

С. п. Петровъ (д. сг): Колко души сж?

М. Дилиановъ (з): Азъ казвамъ, че това сж изключение и съжалявамъ за тѣхъ.

С. п. Петровъ (д. сг): Партизани.

М. Дилиановъ (з): Никакви партизани. Азъ ще ви донеса отъ доклада на министра на вътрешнитѣ работи имената на инспектори отъ Финансовото министерство, които правиха ревизита. — Не отричамъ, че при прилагането на тия закони сж вършени престѣпления. Г-да! Ние живѣемъ въ такава време, когато тия работи ставатъ. Дайте въ тоя законопроектъ поне да се обмисли начинътъ да се спре тоя произволъ, като се злоупотребява дори и съ сѣдбата на бължаниците. Азъ нѣма да имамъ нищо противъ това. Но като разгледате какво е направено дори само въ една околия презъ земледѣлско време, вне ще видите, че е имало добротъ желание да се облекчи положението на тия хора, въпрѣки че сме имали ужасни протести отъ селското население, което не искаше по никой начинъ тия, макаръ мили за него гости, да го стѣсняватъ въ неговия поминѣкъ. Въ с. Павелъ, Свищовска околия, сж построени 78 нови къщи на общинска мера и сж раздадени по 40 декара работна земя на всѣко домакинство отъ държавния имотъ „Казантъ“; въ с. Горна-Студена, Свищовско, сж построени 54 бължански къщи тоже на общинска мера и е раздадено на всѣко домакинство по 40 декара отъ държавната земя „Хисарлъка“; въ с. Царевецъ, Свищовско, сж построени 20 къщи на общинска мера и е раздадено по 40 декара на всѣко домакинство отъ държавната земя „Иоза“; въ с. Саръ-дере, Свищовско, сж построени 50 къщи и е раздадена земя отъ държавната земя „Казантъ“; въ с. Акчаръ, Свищовско, сж построени 10 къщи, въ с. Александрово, Свищовско — 5 къщи, и други. Всичко това говори за положенитѣ за бължаниците грижи презъ управлението на Земледѣлския съюзъ. И азъ бихъ желалъ поне по единъ такъвъ въпросъ, който може да ни обединява, да не отиваме дотамъ да отричаме известни заслуги на едно правителство.

Повече по въпроса не искамъ да се простирамъ. Заявявамъ, че нашата група ще гласува законопроекта.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Недѣлко Колушевъ.

Д-ръ Н. Колушевъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ бѣхъ се отказалъ отъ думата си, отговаряйки на апела на г. министра, като мислѣхъ, че и моитѣ другари ще направятъ същото нѣщо. Тази уговорка я направилъ и г. Каранджировъ, но тя не се взе подъ внимание.

Моля ви да бъдете снизходителни къмъ мене — и особено моли г. министра на вътрешнитѣ работи — че ще отнема нѣколко минути отъ времето ви по тоя въпросъ, защото искамъ да зачекна не толкова самия законопроектъ, колкото въпроситѣ, които сж свързани съ бължанския въпросъ, които отчасти се зачекнаха, но по край които се само мина отъ г. Донсузовъ и г. Костурковъ.

Преди всичко бължанския въпросъ не е само български въпросъ — това е малъкъ отговоръ и на г. х. Димовъ. По край българския бължански въпросъ има единъ руски бъл-

жански въпросъ, макаръ Русия да нѣма заробени земи, макаръ тамъ да нѣма чужда, не руска власт, която да гони руситѣ. Съществува грѣцки бължански въпросъ, съществува и български бължански въпросъ. Това сж впрочемъ тритѣ срани, които страдатъ отъ иззвата, които ще внесе съ преследваната противъ населението, което не е търсило нищо друго, освенъ да живѣе мирно, спокойно въ своитѣ родни мѣста, съ които го свързватъ традиции и интереси.

За пръвъ пътъ бължанския въпросъ става международенъ въпросъ презъ 1919 г., когато Обществото на народитѣ се заинтересува за рускитѣ бължаници. Като че ли дотогава българскитѣ бължански въпросъ не съществуваше. А български бължаници имаше отъ 1902—1903 г.! Отъ тогава още ние имаме прокудени наши съотечественици отъ заробени крайща на българското племе, отъ тогава тѣ бѣгатъ въ България да търсятъ прибѣжище въ онази страна, която разбира, която сподѣля и която смѣсва своето нещастие съ тѣхното. Този въпросъ обаче оставае чисто наши въпросъ, продължава да бѣде такъвъ и сега. Ние сами се грижимъ за нашитѣ бължаници безъ да имаме помощта на нѣкого отъ вънъ, даже на ония, които сж нато-варени да се грижатъ и уреждатъ международнитѣ въпроси. Рускитѣ бължански въпросъ презъ 1919 г. се постави на правилна почва: грѣцкитѣ бължански въпросъ сжщо така се подзе отъ грижливитѣ сътрудници за мира. Само българскитѣ бължански въпросъ остана да бѣде чисто наши вътрешенъ въпросъ, макаръ морална, и не само морална, но чисто политична и икономична отговорностъ да тежи и на другитѣ народи и държави.

Обществото на народитѣ презъ 1919 г. се заинтересова съ рускитѣ бължаници. Тѣмъ се предвидѣ цѣръ, какъвто се иска и за българскитѣ бължаници отъ г. х. Димовъ и г. Костурковъ: завръщането на всички бължаници въ тѣхната земя, т. е. създаване на условия, да да могатъ да се върнатъ въ своитѣ родни мѣста. Дотогава, докогато тия условия не се създадатъ, естествено бѣше, че Обществото на народитѣ трѣбваше да се погрижи за тѣзи бължаници. И тогава се създаде онзи институтъ на върховния комисаръ за бължаниците, на разположението на който се поставиха суми, които се издѣляваха изключително за временното облекчение сѣдбата имъ. Нѣма съмнение, че частната инициатива направи много; че държавитѣ, въ които бѣха потърсили прибѣжище тия руски бължаници, направиха сжщо така не малко. Уреди се една система при даването на помощи на тия бължаници. Тази уредба се направляваше отъ комисариата при Обществото на народитѣ, въ което взематъ участие всички почти цивилизовани държави.

Е добро, ако рускитѣ бължански въпросъ се свежда до това положение, че трѣбва временно само Обществото на народитѣ да се грижи за облекчение на тѣхната сѣдба, чакайки моментъ да се върнатъ тѣ въ тѣхното отечество. То грѣцкитѣ бължански въпросъ е поставенъ на свършено друга почва, на почвата да се помогне за изселването на грѣцкитѣ бължаници отъ Мала-Азия въ Гърция и на турцитѣ отъ Гърция, т. е. да стане едно размѣняване на населението. Трѣбва да прибавя веднага, че къмъ това дойде и една друга помощ, материалната помощ, която даде Обществото на народитѣ на грѣцкитѣ бължаници. За пръвъ пътъ въ Обществото на народитѣ се заговори за балкански бължаници — забележете добре — въ края на 1922 г. Като че дотогава бължански въпросъ на Балканския полуостровъ не съществуваше, освенъ дотолкова, доколкото трѣбваше да се наложи онази чудовищна конвенция за доброволно изселване на българи изъ Македония и на грѣци отъ България. Азъ не правя упрекъ на никого. Не може да се направи въобще упрекъ на никое българско правителство, че не е успѣло да уреди бължанския въпросъ, така както сж го уредили грѣцитѣ, така както сж го уредили и други нѣкои народи. Не правя този упрекъ заради това, защото България бѣше въ числото на ония победени страни, на които само се товарила тежестта, безъ да бѣждатъ изселуванитѣ тѣхнитѣ оплаквания. Обаче ако днесъ правя това тукъ отъ трибуната на българския Парламентъ, то е да направя упрекъ къмъ ония, които иматъ дългъ да се вслушватъ въ болкитѣ на единъ народъ, който изнемогва подъ тия голѣми и непосилни тежести и болки.

Ако грѣцкия бължански въпросъ се повдигна въ 1922 г. следъ разгрома на грѣцкитѣ войски въ Мала-Азия, той имаше изгледъ не такъвъ, какъвто имаше българскитѣ бължански въпросъ презъ 1913 и 1918 г. Българското население отъ заробенитѣ мѣста бѣше гонено, изпѣждано съ мечъ и огънь отъ неприятели, които тлѣеха неговото отечество. Грѣцкото население отъ източна Тракия, както и това отъ Мала-Азия бѣше завлѣчено отъ тѣхнитѣ соб-

ствени войски, за да не остава въ територия, която гръцката армия напусна. Това сж две положения, които ние всъкога трѣбва да изтъкваме предъ чужденците, за да разбератъ колко голѣма е трагичността въ българския бѣжански въпросъ въ сравнение въобще съ трагичността на този въпросъ за другитѣ народи.

Но Обществото на народитѣ веднага се интересува за сѣдбата на гръцкитѣ бѣжанци. Върховниятъ комисаръ при Обществото на народитѣ, Нансенъ, биде натоваренъ да даде първа помощъ на гръцкитѣ бѣжанци чрезъ суми, които му се поставиха на разположение отъ това Общество и отъ разни благотворителни учреждения отъ Англия, Америка, Франция и другаде. И най-забележителното е, че въ единъ рапортъ, който дава представителътъ на Нансена за Тракия — дето се настаняватъ гръцки бѣжанци — ние четемъ едно, ако не оскърбление къмъ българския народъ, то една заблуда на тия благородни хора, които сж си поставили за целъ да подпомогнатъ нещастнитѣ. Г. полковникъ Прокторъ дохожда въ Тракия презъ 1923 г. мартъ, като представителъ на г. Нансена, и въ рапорта си до Обществото на народитѣ съобщава: „Успѣхъ да настана въ 15 села повече отъ 10 хиляди бѣжанци, които сж достатъчно добре обзаведени и които вече успѣха да посѣятъ нивитѣ си, за да иматъ възможность да се прехранватъ въ бъдеще“. Окончателно настанени 10 хиляди души въ 10—15 различни села! И той казва: „Благодарение на голѣмата услужливостъ на гръцкитѣ власти, благодарение на голѣмото съдействие, което ми дадоха гръцкото правителство и помощта на други благотворителни дружества, азъ съмъ вече сигуренъ за сѣдбата на тия бѣжанци“. Обратната страна на медала на тая история се състои въ следущото. Въ началото на м. мартъ 1923 г. гръцкитѣ войски заобикаляха българскитѣ села въ западна Тракия и подъ претекстъ на нѣкакви военни съображения въ западна Тракия изпращаха масово българското население въ вътрешността на стара Гърция и островитѣ, а следъ това сочеха на Проктора, който настаняваше гръцкитѣ бѣжанци, опразненитѣ отъ българитѣ къщи съ цѣлия тѣхенъ инвентаръ, съ всичко онова, което е било скътано отъ дълги години отъ трудолюбивия български селянинъ, къмъ което прибавете и помощта, която имъ даваше представителътъ на Обществото на народитѣ. Ако казвамъ това нѣщо тукъ, то не е за да ви забавлявамъ съ една заблуда, която съзнателно или не е била внесена въ рапорта на г. Прокторъ, но да посоча, че ние не сме били достатъчно ловки, за да откриемъ тая игра, която се е правила досега съ сѣдбата на българскитѣ бѣжанци. Това е ставало и става и въ Македония и на всѣкѣде.

Но има единъ другъ въпросъ, който е въ свръзка съ въпроса за бѣжанцитѣ, и който увеличава още повече тежестта — която и безъ това е твърде голѣма — на грижитѣ на българското правителство и българския народъ; това е така наречната конвенция за доброволното изселване, подписана между България и Гърция, съставляваща нераздѣлна частъ отъ Ньойския договоръ. Когато въ 1920 г. Стамбулскитѣ отъ тукъ искаше да оправдае това престѣпление по отношение интереситѣ на българския народъ, извиваха се, че тази конвенция му е наложена и че подписването на Ньойския договоръ е било обусловено съ подписването и приемането ѝ; че тя се е наложила на България така, както се наложи и Ньойския договоръ, безъ обаче да бѣде сезирано предварително българското правителство; както бѣше направено съ Ньойския договоръ. Но тази конвенция имаше единъ срокъ — отъ две години само. За голѣмо нещастие този срокъ се продължи и конвенцията продължава да бѣде въ сила до днесъ и прилагането ѝ се разшири върху западна Тракия.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че това е една грѣшка — да се поддържа тая конвенция е противъ интереситѣ на българския народъ. И ако имамъ нѣкаква молба, тя е да моля българското правителство да обърне най-сериозно внимание на страшиитѣ морални и материални послѣдствия отъ продължението на това „доброволно изселване“, което се налага, за да се освободимъ отъ прилагането на тази конвенция, която нѣма абсолютно никакъвъ практически резултати, но има страшни морални послѣдствия. Първо, защото ние оставаме подъ впечатлението, че чрезъ тази конвенция и чрезъ подписитѣ на нациитѣ представители въ тази конвенция регистрираме престѣпленията, които се вършатъ противъ българския народъ. Тази конвенция казва, че българитѣ ще се изселватъ доброволно. Попитайте онѣзи, които сж дали декларациитѣ си въ комисията за „доброволното“ изселване, има ли поне единъ, който се изселва доброволно въ България. Всички сж насилно изгонени отъ гръцкитѣ власти.

Тази конвенция се прилага по отношение само на онези, които върху имотитѣ, като се е намѣрило пакъ начинъ да се не даде нищо на бѣжанцитѣ. И „доброволно“ изселени, съ съгласието на нашия представителъ, тѣ ще продължаватъ, споредъ тази конвенция, да тежатъ на грижитѣ на българския народъ, на грижитѣ на българското правителство и при мисълта, че тѣ сж обезщетени, да бѣдатъ още повече нещастни, отколкото ония, които нищо не сж вземали. Поне ония, които нищо не взематъ и които не даватъ декларациитѣ си, казватъ: ние имаме утешението, че въ името на нашата обща, въ името на нашето желание да спасимъ своята свобода като българи, сме дали въ жертва всичкото си материално състояние. Тѣ иматъ надежда, че нѣкога ще бѣдатъ пакъ господари на онова, отъ което не сж се отказали.

Г. г. народни представители! Длъжностъ бѣше на Обществото на народитѣ, което, безъ съмнение, има една морална отговорность по отношение на тази конвенция, защото произхода на тази комисия иде отъ Обществото на народитѣ, да се погрижи за сѣдбата на тия бѣжанци. Въ Обществото на народитѣ се повдигна въпроса за гръцкитѣ бѣжанци и за заема, който имъ се даде. Длъжностъ е на българското правителство и на българския парламентъ да поиска, за да се облекчи сѣдбата на българскитѣ бѣжанци, поне онова малко внимание, което е засвидетелствувано къмъ гръцкитѣ бѣжанци. За мене въпросътъ не се състои само въ това, да се облекчи сѣдбата на бѣжанцитѣ. Защото каквито и закони да гласуваме тукъ, каквито и подобрения въ перспектива да даваме на бѣжанцитѣ, ние не можемъ да имъ повърнемъ онова благосъстояние, което сж имали въ родната си земя. Единственото разрешение на този въпросъ е да се създадатъ условия, за да могатъ да се възврънатъ въ роднитѣ си мѣста.

С. Костурковъ (д. сг): Много добре.

Д-ръ Н. Колушевъ (д. сг): Но това не е нито по силата на българското правителство да го наложи, нито е въ сила на българския парламентъ да го гласува и да го прилага; това е една грижа, която трѣбва да си създадемъ ние всички заедно съ българското правителство, за да може постепенно да се създадатъ ония условия за защита на българскитѣ меншества, които ще имъ позволятъ да се върнатъ въ роднитѣ си мѣста.

И. Тодоровъ (д. сг): Обещахте да бѣдете кратъкъ, г. Колушевъ. Часътъ е вече 10. Дайте възможность да бѣде гласуванъ законопроектътъ.

Д-ръ Н. Колушевъ (д. сг): Още една дума. — За насъ бѣжанскитѣ въпросъ се свежда и въ една икономическа проблема.

И. Тодоровъ (д. сг): Дайте възможность, г. Колушевъ, и на други да се изкажатъ. (Пререкание между С. п. Петровъ и Х. Силяновъ) (Глъчка)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да.

С. п. Петровъ (д. сг): Защо да не говори за тѣхъ? И тѣ сж българи.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Колушевъ изказва мисли, които сж отъ полза, г-да.
Говорете, г. Колушевъ.

Д-ръ Н. Колушевъ (д. сг): Азъ най-малко може-би съмъ ви отгочавалъ въ туй Народно събрание. Отъ 7 месеца за пръвъ пътъ сега вземамъ думата и ми се струва, че имамъ поне морално право да поискамъ да ме изслушате съ спокойствие, толкова повече, че азъ нѣма да ви говоря повече отъ две минути.

За мене въпросътъ за бѣжанцитѣ и за възвръщането имъ не е само български въпросъ, не е само въпросъ политически, той е единъ международенъ и същевременно икономически въпросъ. Има грамадни пространства земи вънъ отъ нашитѣ граници, които стоятъ необработени, които оставатъ незаселени и които само българскитѣ народъ може да заселява и обработва. Това сж обширнитѣ тракийски и източно-македонски полета, които ще останатъ писти, въпрѣки всичкия стремежъ, който иматъ и Гърция и Турция да ги населятъ съ гърци и турци; това сж земитѣ на висинитѣ на които стои българската речъ, къмъ

които течат българските води и въ които се задупават чуждите елементи. Тази е задачата, върху която трябва да се обърне най-сериозно внимание както на ония, които работят въ външната българска политика, така и на ония, които искат да й дадат надлежна защита.

Според мен, закона, който ще гласуваме, е само едно временно облекчение на съдбата на бължанците. Разрешението на бължанския въпрос е само въ възвръщането на бължанците въ техните родни мѣста. (Ръкоплъскания отъ сговористите)

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народният представител г. Димо Кьорчевъ.

Д. Кьорчевъ (п. л): Г. г. народни представители! На болшинството не му се слуша този въпросъ и азъ видѣхъ, че мнозина народни представители чувствуватъ известна досада отъ станалитѣ дебати. Опозицията, обаче, е длъжна да си каже думата по него.

И. Тодоровъ (д. ст): Дайте възможност да бжде гласуванъ законопроектътъ, г. Кьорчевъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г. Кьорчевъ, не е прието да се осждаятъ народни представители отъ народенъ представител. Говорете по предмета. Народното събрание слуша.

Д. Кьорчевъ (п. л): Въпросътъ за бължанците така, както го поставятъ г. Костурковъ и г. Каранджуловъ, заслужава нашето голѣмо внимание, защото той засѣга единъ политически въпросъ много важенъ за насъ, тъй като той не тежи само на нашия бюджетъ, ами и на нашия общественъ моралъ. Но да се говори само за бължани върху Балканитѣ е една погрѣшка. Произходътъ на бължанците, следъ голѣмата война, е отъ два вида: бължани, които напускатъ странитѣ си поради лошия политически режимъ, и бължани, които бѣгатъ отъ онези държави, къмъ които се присъединиха национални малцинства.

Г. Каранджуловъ педира, че за да бжде облекченъ българскиятъ бюджетъ, трябва бължанците да се върнатъ по своитѣ мѣста, и ние трябва да имаме една такава политика. Той свързва тоя въпросъ съ въпроса за малцинствата. И ние, оппозицията въ туй Народно събрание, сме прави винаги, когато при всѣки поводъ напомниме на нашето правителство, че то е длъжно да държи на този въпросъ за малцинствата поне до толкова, до колкото държатъ другитѣ победени народи, каквато е Унгария, където днешниятъ министъръ на външнитѣ работи д-ръ Бетленъ спечели много по този въпросъ още на Генуезката конференция. Бължани има не само отъ Тракия, отъ Македония, ще имаме утре и отъ Добруджа, поради сегашния ромѣнски законъ, . . .

С. Костурковъ (д. ст): И сега ги имаме.

Д. Кьорчевъ (п. л): . . . но има и отъ Рурската област, и отъ Саарската област, и отъ Галиция. На много мѣста въ Европа отъ тая война се образуваха рани, рани като Македония, и заради това сж виновни сключенитѣ мирни договори, които макаръ да предвиждатъ защита на малцинствата, повѣрвайки я на Обществото на народитѣ и на победителитѣ, обаче досега не виждаме да е упражнена. Не е въпросъ тукъ за нѣкаква голѣма балканска политика, за единение на балканскитѣ народи, които, щомъ се споразумѣятъ нѣма да даватъ поводъ за бължани; не е въпросъ за отношения на балканскитѣ съседи; въпросътъ е за изпълнение на предвиденитѣ въ мирния ни договоръ статутитѣ. Ние не можемъ да искаме завръщане на бължанците, ако тѣ не бждатъ сигурни, че спрѣмо тѣхъ ще се прилагатъ статутитѣ за малцинствата. И нашата държава въ продължение на петъ години следъ мира не е направила по този въпросъ нищо. Стамболитѣ се отказа да повдигне този въпросъ въ Генуа, . . .

Обажда се: Повдигна го.

Д. Кьорчевъ (п. л): . . . защото тогавашната оппозиция, наречена опозиционенъ блокъ, не му даде съдействие, когато той поиска отъ нейнитѣ срѣди хора да влѣзатъ въ състава на делегацията за Генуа.

Д-ръ Н. Колушевъ (д. ст): Той повдигна този въпросъ.

Д. Кьорчевъ (п. л): Повдигна го, но той не се застъпи за него. Въпросътъ за българскитѣ бължани е въпросъ за

прилагането на мирния договоръ. Всѣки пътъ ние слушахме нашитѣ правителства да заявяватъ при изпълнение на финансовитѣ задължения по мирния договоръ, че тѣ сж лоялни, че тѣ сж коректни. И азъ подчертавамъ, България е единичката, която защита своя миренъ договоръ. Неужели, срещу това зачитане, срещу това коректно изпълнение на задълженията ни по този договоръ, нѣмаме право на правата, които той ни дава и които права сж изключително права за покровителство на малцинствата? Ето защо тѣзи дебати сж твърде важни.

Азъ ви заявявамъ, г. г. народни представители, че подиръ два месеца отъ Добруджа ще имаме минимумъ 100 хиляди души бължани.

Д-ръ В. Руменовъ (д. ст): Повече.

Д. Кьорчевъ (п. л): Повече — може 150 хиляди да бждатъ, защото тамъ има 60 хиляди семейства по моитѣ пребрѣтания, т. е. около 300 хиляди общо население, което ще бжде обезземлено, благодарение на новия законъ на Братяну за земята, който трябва да се декларира по единъ извънредно мъченъ начинъ: декларациитѣ трябва да се правятъ отъ адвокатъ, трябва да се изпълнятъ толкова много условия, че една декларация съдържа повече отъ 7—8 страници. Това население, което ще бжде обезземлено, ще дойде тукъ като бължани; защото то е българско и ще търси родната земя, щомъ се чувствува тамъ зле. Но, г-да, трябва да знаете, че това население, което идва тукъ като бължани, е вече морално разсипано, то е болшевиизирано. И, когато ви казвамъ, че всичко това влияние не само върху бюджета ни по и върху морала на страната, то е защото бължанците, когато дойдатъ тукъ, като всѣка емиграция, иматъ по-малко моралъ и сж елементъ на разрушение. Исторически погледнато, така е било съ бължанците следъ всички войни, така е и днесъ въ Европа. Тѣмо въ тѣзи бължански срѣди се образуватъ гнездата и на болшевизма, и на анархизма, отъ тамъ излизатъ отдѣлни елементи, които сж опасни за общественъ редъ.

Д. х. Димовъ (к): Който ги създава да му мисли.

Д. Кьорчевъ (п. л): Азъ ви заявявамъ, г-да, че на конгреса на добруджанската емиграция въ Плевенъ комунистѣтѣ вземаха болшинство. Азъ зная въ окупирана Добруджа, следъ тая война, синове на богати родители, които сега заявяватъ открито тукъ, въ София, като бължани: „Ние сме болшевици, ние даже си служимъ съ ония средства, които болшевикитѣ ни даватъ, защото виждаме, че нашата държава не може да ни защити“.

С. п. Петровъ (д. ст): Това не е истина.

Д. Кьорчевъ (п. л): Това е истина, това е частъ отъ дебатитѣ на Плевенския конгресъ.

С. п. Петровъ (д. ст): Бължанците не сж болшевици.

Д. Кьорчевъ (п. л): Азъ говоря за добруджанскитѣ бължани.

С. п. Петровъ (д. ст): И тѣ.

Д. Кьорчевъ (п. л): Вне трябва да ме слушате добре. И въ македонскитѣ бължани сжщо проникватъ тия агитации. Ето защо, дългъ на държавата е да направи единъ апелъ да се прилагатъ статутитѣ за малцинствата, защото ако на нашата демокрация въ Европа гледатъ като на демокрация, която трябва да пази тукъ мира вътре и вънъ, тая европейска демокрация, която иска да ни помага, трябва да ни даде нужнитѣ условия, да ни съдействува за това. Единъ такъвъ апелъ на правителството винаги ще намѣри отзвукъ, ако не въ мѣродавнитѣ срѣди, ако не въ правителствата, то поне въ печата.

Д. Нейновъ (с. д): Правителство нѣма.

Д. Кьорчевъ (п. л): Правителство има, защото министъръ Русевъ е между насъ. Така че, г. г. народни представители, може би губимъ време, споредъ нѣкои, съ тоя въпросъ сега нощемъ, когато сме уморени, но ние сме длъжни сами да си направимъ единъ основателенъ упрекъ, че нашата държава има много малко агенти, много малко енергични деятели, които да влизатъ въ срѣдата на бължанците, да се грижатъ за тѣхъ — не е достатъчно само да се създаватъ закони — и да ги направятъ добри граждани.

Статистиката на изборитѣ отъ петъ години насамъ констатира, че въ градоветѣ, кадето има бѣжанци, гласовѣтѣ на бѣжанцитѣ сѫ комунистически. Азъ не нападамъ бѣжанцитѣ за това имъ поведение спрѣмо държавата.

С. п. Петровъ (д. сг): И това не е вѣрно.

Д. Кьорчевъ (н. л): Не е вѣрно въ вашия край. Но идете въ Стара-Загора, въ Бургазъ, въ Сливенъ, въ Пловдивъ. За вашия край не е вѣрно, но за другитѣ краища е вѣрно. Азъ имамъ основание да го твърдя. Правителството счита, че има една голѣма задача — да се бори за запазване на вътрешния редъ. Отъ значение за запазване на вътрешния редъ е отношението на правителството къмъ бѣжанцитѣ и начинитѣ, по който то трѣбва да прави своитѣ интервенции, както казва г. Костурковъ, въ Лондонъ, въ Парижъ и навсѣкѣде за тѣхъ. Ние не искаме нищо друго, освенъ изпълнението на клаузата за малцинствата. Това е наше право. Парламентътъ има дълга да го иска чрезъ всѣки народенъ представителъ. И азъ съжалявамъ, че нѣкой счетоводъ тия дебати за излишни и че ние ги правимъ пощемъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Никой не ги счита за излишни. Недейте говори такива работи.

Д. Кьорчевъ (н. л): Азъ чухъ болшинството какво говори.

Константинъ Георгиевъ (д. сг): Само ти мислишъ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Болшинството ще отговори съ законопроекта, а не съ дебатитѣ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ заглавието на законопроекта тѣй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): (Чете) *

„§ 1. Чл. 1 се измѣня така: Бѣжанцитѣ се заселватъ въ окрѣзи, околии, и мѣстности, предварително опредѣлени отъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве, въ съгласие съ министра на земледѣлието и държавнитѣ имоти, а поминѣкъ имъ се обезпечаватъ по реда и условията на настоящия и закона за трудовата поземелна собственост“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 1 тѣй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): (Чете)

„§ 2. Чл. 2 се измѣня така: Бѣжанци, по смисъла на настоящия законъ, сѫ онѣзи лица отъ българска народностъ изъ Македония, Тракия, Добруджа, Мала-Азия и западнитѣ краища на България, които, вследствие настѣпилитѣ подиръ 1912 г. политически събития въ тѣзи области, принудено напускатъ тѣзи последнитѣ и забѣгватъ въ предѣлитѣ на царството.“

Не се ползуватъ отъ облагитѣ на този законъ: 1) лицата, които, съ целъ за по-добъръ поминѣкъ или по-голѣми удобства, напуштаатъ роднитѣ си краища и се заселватъ въ България, и 2) всѣки ония бѣжанци, на които материалното положение позволява да се грижатъ сами за своето настаняване и поминѣкъ.

Забележка. Приравняватъ се къмъ бѣжанцитѣ и се ползуватъ отъ облагитѣ на този законъ, по отношение кредита, парцели за строежъ и строителенъ материалъ, всѣчки пострадали отъ войнитѣ бедни и безимотни жители въ новитѣ земи, които иматъ постояното си мѣстожителство въ тия земи отъ преди 3 октомврий 1912 г.“

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи.

Министъръ И. Русевъ: Г. г. народни представители! Азъ моля забележката къмъ тоя членъ да остане като втора забележка, а като първа забележка да се приеме това, което ще ви прочета, и което е въ свръзка съ българо-гръцката конвенция за взаимното изселване на българи и гръци:

(Чете): „Забележка I. Приравняватъ се къмъ бѣжанцитѣ и се ползуватъ отъ облагитѣ на този законъ ония

отъ българитѣ, преселващи се по българо-гръцката конвенция за изселване, които установятъ, че сѫ бедни. Отъ изселващитѣ се по тая конвенция, които не разполагатъ съ парични средства, но сѫ оставили имоти въ гръцка територия, ползуватъ се отъ облагитѣ на настоящия законъ ония само, които се задължаватъ да изплатятъ раздаденитѣ имъ имоти или отпуснати заеми чрезъ българскитѣ държавни облигации, които ще получатъ срѣшу имотитѣ имъ ликвидирани чрезъ смѣсената комисия по изселването. Съ частта, която случайно би останала да се дължи, ще се постѣли, както съ обикновенитѣ бѣжанци“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Каранджуловъ.

И. Каранджуловъ (д. сг): Г. г. народни представители! Тая конвенция е причинила да идватъ сега бѣжанци отъ гръцка Македония. Възможно е тя да бѣде анулирана, затова по-добре е да не я споменаваме въ законопроекта.

Министъръ И. Русевъ: Г. г. народни представители! Има бѣжанци, които идватъ независимо отъ конвенцията. Азъ говоря за тия бѣжанци, които идватъ поради конвенцията. Онѣзи, които идватъ мимо конвенцията, ще ги считаме на общо основание бѣжанци.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стоянъ Костурковъ.

С. Костурковъ (д. сг): Каза се, и то е самата истина: нѣма бѣжанци, които да идватъ доброволно, тѣ сѫ принудени. Защо ще отидемъ сега да признаваме тѣзи бѣжанци като такива, които доброволно сѫ напуснали роднитѣ си мѣста? Може ли такова нѣщо?

Министъръ И. Русевъ: Г. Костурковъ, ние се справяме съ действителността.

С. Костурковъ (д. сг): Действителността е тази: щомъ сѫ дошли отъ тамъ, тѣ сѫ бѣжанци.

Министъръ И. Русевъ: Тѣ идватъ и ще идватъ на основание на тая конвенция.

С. Костурковъ (д. сг): Азъ мисля, че трѣбва да оттеглите тая забележка.

Министъръ И. Русевъ: Много е необходима.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Недѣлко Колушевъ.

Д-ръ Н. Колушевъ (д. сг): Азъ моля г. министра да се откаже отъ тая забележка по следующитѣ съображения.

Д. Кьорчевъ (н. л): Тая конвенция ни е натрапена.

С. Костурковъ (д. сг): Именно.

Д-ръ Н. Колушевъ (д. сг): Не трѣбва да личи въ нашето законодателство една конвенция, която ни е наложена, противъ която ние протестираме, която е една неправда, извършена надъ българския народъ, неправда, противъ която протестира и българското правителство и българскиятъ народъ, безъ разлика на партии. Онова, което визира г. министърътъ чрезъ забележката, то се разбира и безъ нея. Ония бѣжанци, които се изселватъ по силата на конвенцията и идатъ съ суми отъ тамъ, тѣ сѫ заможни и не си платятъ съ тия облигации имотитѣ, които имъ се даватъ; онѣзи, които нѣматъ, ще се приравняватъ съ другитѣ бѣжанци, макаръ и да се изселватъ по силата на конвенцията. Така, че онова, което има да се охрани като интересъ на държавата и интересъ на бѣжанцитѣ, то съществува въ закона. Моето желание е повече патриотическо.

Министъръ И. Русевъ: За патриотизмъ не може да има споръ между Васъ и мене. Който сте патриоти Вие, толкова съмъ и азъ, толко сте и всѣчки.

Д-ръ Н. Колушевъ (д. сг): Зная. Заради това Ви моля: гъ името на този вашъ патриотизмъ недейте поставя тая забележка.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Сребрентъ п. Петровъ.

* За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, (вж. приложение № 61, Т. I.)

С. п. Петровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Иматъ право тия господа, които искатъ въ забележката да не се споменава конвенцията. Понеже по-горе се говори за бължаници и изселници, дошли досега, то има нужда отъ една забележка за тия бължаници, които занапредъ ще дохождатъ, че и тѣ да се ползватъ отъ облагите на този законъ.

Колкото се касае до богати и бедни, то се знае, че ония, които дохождатъ съ облигации и съ пари, тѣ ще се третираатъ като богати и ще платятъ оземляването; тия, които не разполагатъ съ облигации, които сѫ бедни, тѣ ще се ползватъ отъ облагите на закона.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): Мисълта, която изказа г. Петровъ, че закона се отнася за тѣзи бължаници, които сѫ дошли досега, не е вѣрна. Въ алинея първа на чл. 2, изрично се казва: (Чете) „Които вследствие настъпнитъ подиръ 1912 г. политически събития въ тѣзи области, принудено напускатъ“, значи напускатъ постоянно. Така че, не е нужна забележка за бължаницитъ, които занапредъ ще дохождатъ, понеже цитираният по-горе текстъ обхваща всички бължаници.

С. п. Петровъ (д. сг): Съгласенъ съмъ.

И. Каранджуловъ (д. сг): Да не се казва думата „конвенция“.

С. Костурковъ (д. сг): Забележката да се махне. Ще ги третираме еднакво.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. д-ръ Владимиръ Руменовъ.

Д-ръ В. Руменовъ (д. сг): Ако се спомене конвенцията въ забележката, която предлага г. министърътъ, то значи да признаемъ тая конвенция, за която ние толкова много съжаляваме, че ни е наложена, и не ще бжде въ духа на всички това, което се говори общо по въпроса за бължаницитъ, и въ духа на това, което самъ г. министърътъ каза. Въобщо да не се споменава нищо за конвенцията. Щомъ законътъ предвижда облаги и за бължаницитъ, които въ бъдаше ще дохождатъ, нѣма нужда отъ тази забележка.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. министре! Настояватъ ли?

Министъръ И. Русевъ: Г. г. народни представители! Ако ние сме принудени да споменаваме тукъ конвенцията, която е много тежка и неприятна за насъ, това съвсемъ не е въ разрѣзъ съ нашитъ патриотически чувства. Конвенцията съществува. Всичко, което сме подписали като резултатъ отъ войнитъ, е наложено. Дали сега ние ще поменемъ или нѣма да поменемъ конвенцията, тя съществува и на основание на тази конвенция постоянно идватъ тукъ хора. Съ тази забележка ние ги приравняваме къмъ бължаницитъ, защото по смисъла на конвенцията бължаници нѣма. За тѣхно добро се прави това нѣщо — да се приравнятъ къмъ бължаницитъ. Ако ние смѣтаме, че ако изхвърлимъ конвенцията, печели нашето патриотическо чувство, недейте я споменава. Мене ми се струва, че ние трѣбва да гледаме действителността, а не само това, което е намъ приятно или неприятно. Вѣрно е, че не ни е желателно да дохождатъ тукъ бължаници, обаче фактътъ е налице: тѣ идватъ всѣки денъ. Тази забележка има за целъ да помогне на тия, които иматъ нужда, макаръ че тѣ сѫ дошли по силата на конвенцията, която ни е наложена. Ако искате, недейте приема забележката, но съ това ще направите зло на тѣзи бължаници, които всѣки денъ идатъ.

И. Каранджуловъ (д. сг): Ако се тури въ закона конвенцията, съ това ние я признаваме. За това тукъ тя не трѣбва да фигурира.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Асенъ Господиновъ.

А. Господиновъ (с. д): Г-да! Министърътъ е правъ. Той е правъ защото въ параграфъ 2 се казва, че бължаници сѫ оиѣзи лица отъ българска народностъ изъ Македония, Тракия и т. н., които принудено напускатъ. Думитъ „принудено напускатъ“, които сѫ вмъкнати въ понятието бължаници, мотивиратъ логично предложението на г. министра, понеже изследванитъ се по конвенцията не идватъ принудено.

Д-ръ В. Руменовъ (д. сг): Кой не идва принудено?

А. Господиновъ (с. д): Азъ сподѣлямъ Вашето мнение, но ще направя едно друго предложение. Понеже тукъ се казва „принудено“, и така се дефинира понятието „бължаници“, то министърътъ казва: тѣзи, които идватъ тукъ по силата на конвенцията, предполага се, че тѣ идватъ по силата на едно юридическо основание, което е нѣщо различно отъ принудата.

И. Петровъ (д. сг): Това ние не го признаваме.

А. Господиновъ (с. д): Азъ предлагамъ тукъ, което предлагатъ и въ комисията, думата „принудено“ да се махне отъ дефиницията на понятието „бължаници“. Въ комисията го казахъ, и сега го повтарямъ: който напусне родното си мѣсто и дойде тукъ, той прави това не отъ добро, а защото има една принуда. После, тукъ не е казано кой ще провѣрва дали напускането е принудено или не-принудено. Фактически думата принудено нѣма значение. За да туримъ подъ дефиницията на закона и тази категория бължаници, за която г. министърътъ се застъпва, трѣбва да махнемъ думата „принудено“. Но ще кажете: ще дойдатъ и богати хора. Казано е изрично, че богатитъ бължаници макаръ принудено да сѫ напуснали, не се ползватъ отъ облагите по този законъ. Като се махне думата „принудено“, г. министърътъ ще добие възможностъ да оттегли своята забележка.

И. Каранджуловъ (д. сг): Тогава става по-опасно. Ако се махне думата „принудено“, тогава ще излѣзе, че бължаницитъ доброволно дохождатъ тукъ, а това е смисъла и значението на конвенцията. Затова азъ искамъ да се премахне конвенцията.

А. Господиновъ (с. д): Конвенцията, г. г. народни представители, е за доброволно изселване, обаче фактически не става така и затова много умѣтно е да се постави тази забележка, която предлага г. министърътъ. Тя именно ще подчертае, че изселването не става доброволно, а принудително, насилнически.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Михаилъ Моневъ Колевъ.

М. М. Колевъ (д. сг): Маса бължаници, дошли тукъ по силата на тази конвенция, ще останатъ вънъ отъ протекцията на закона. Затова трѣбва да се приеме забележката, като се каже въ нея, ако може да се каже, „изселващи се по принудителната българско-гръцка конвенция“. Само единъ велзевулски умъ можеше да измисли такава една конвенция.

Х. Господиновъ I (д. сг): Съ тази забележка ще се регистрира, че изселването по тази конвенция е принудително, а не доброволно.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. докладчикътъ

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): Г. г. народни представители! Предложението, което направя г. Асенъ Господиновъ да се зачеркне думата „принудително“ не може да се приеме, защото тогава ще се измѣни цѣлиятъ законопроектъ. Подъ бължаници ние разбираме лица, които принудително напускатъ роднитъ си мѣста, защото ако тѣ не биха били принудени, не биха били бължаници. Цѣлия смисълъ на закона се състои именно въ това, че тѣ, безъ да шатъ, сѫ прогонени, принудени сѫ да напуснатъ роднитъ си мѣста и да дойдатъ въ България. Ако ние махнемъ тази дума, тогава нѣма да има бължаници, а ще има хора доброволно дошли по каквито и да било причини, но не че сѫ били принудени да бѣгатъ отъ своитъ родни мѣста. Тѣй че думата „принудено“ трѣбва да остане. Тия хора на много мѣста сѫ огнь и мечъ сѫ били принудени да дойдатъ въ България. Ако махнемъ тази дума, лишаваме цѣлия законъ отъ смисълъ. Тѣй че предложението на г. Асенъ Господиновъ не трѣбва да се приеме въ никой случай, а трѣбва да си остане текста така, както е.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Има нѣколко предложения. Има предложение отъ г. Асенъ Господиновъ да се махне думитъ „принудено“. Който приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ръка. Мешество, Събранието не приема.

М. М. Колевъ (д. сг): Азъ съмтамъ, че трѣбва да се каже: „принудителната българско-гръцка конвенция“.

Министъръ И. Русевъ: Тогава азъ ще оттегля забележката.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Моневи! Ще гласуваме най-напредъ предложението на г. министра и ако то се приеме, Вашето остава излишно.

Къмъ чл. 2 има предложена забележка отъ г. министра съ текстъ, който чухте. Които приематъ тази забележка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Които приематъ чл. 2 заедно съ приетата прибавка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): (Чете)

„§ 3. Алинея втора на чл. 3, която се захваща съ фразата „бѣжанци, материалното състояние на които“, се замѣства съ: „Едно домакинство получава или работна земя, съгласно закона за Т. З. С., или мѣста за поминѣчни сгради“.

Къмъ забележката на точка 3 на чл. 3 се прибавятъ думитѣ: „и вдовицитѣ на починалитѣ ветерани отъ 1877—78 г.“

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата на-родниятъ представителъ г. Димо х. Димовъ.

Д. х. Димовъ (к): Въ чл. 3 отъ закона, който има 7 точки, се изреждатъ разнитѣ видове облаги, които се даватъ на бѣжанцитѣ. Къмъ тия 7 точки азъ искамъ да се прибави още една, осма: (Чете) „Освобождаване новостроящитѣ бѣжански жилища отъ такси за разрешителни, скици, планове и др.“ Днесъ една голѣма група бѣжанци ми се оплак-ваха, че сѣ били подлагани на всички онѣзи безкрайни строителни формалности като: искане на разрешителни, на скици, планове и др., които имъ коштуватъ приблизително една сума отъ около 1.400 л. Желателно е това да не става и затова моля тая нова точка да се приеме.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Димовъ предлага къмъ чл. 3 да се прибави нова точка осма съ текстъ, както я прочете. Които я приематъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Които приематъ чл. 3, заедно съ приетата прибавка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): (Чете)

„§ 4. Чл. 8 се измѣня така: Жилищни и поминѣчни сгради се отпущатъ отъ държавнитѣ, безстопанствени и чифлишкитѣ, годни или нѣкъ приспособени за целта“.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 4, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): (Чете)

„§ 5. Точка втора отъ чл. 9 взема следната редакция: Отъ монастирскитѣ и вакѣфскитѣ мѣста, които сѣ неиз-ползувани и не служатъ за тѣхнитѣ рѣки нужди, както и отъ частнитѣ, изоставени и обявени за безстопанствени мѣста.

„Забележката къмъ чл. 9 се измѣня така: Общинскитѣ съветъ или общинската комисия (тричленна или седмо-членна) въ общини, дето общинскитѣ съветъ е разгу-ренъ, посочва коя частъ отъ общинската мера може да се отпусне за застрояване на нова махала. Решенията за това трѣбва да се взематъ най-късно въ 15 дни откажъ е получено въ общината искането на околийската комисия; въ противенъ случай тази последната сама опредѣля гдѣ да се застрои новата махала“.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве.

Министъръ И. Русевъ: Г. г. народни представители! Ще моля да се съгласите въ алинея първа да се изхвърлятъ вакѣфскитѣ имоти, защото за тѣхъ се водятъ преговори съ турското правителство, и какъвто край взематъ тия преговори, такова ще бѣде решението по този въпросъ. Предлагамъ също да се изхвърлятъ и монастирскитѣ имоти, защото въ закона за трудовитѣ земеделски сто-панства е прокарано, че ако тѣ въ срокъ отъ три години не ги оползотворятъ, ще имъ се взематъ. Така че моля

думитѣ: „монастирскитѣ и вакѣфскитѣ мѣста, които сѣ неизползувани и не служатъ за тѣхнитѣ рѣки нужди, както и отъ“ да се изхвърлятъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има предложение отъ г. министра на вътрешнитѣ работи, отъ § 5 алинея първа да се изхвърлятъ думитѣ: „Монастирскитѣ и вакѣф-скитѣ мѣста, които сѣ неизползувани и не служатъ за тѣхнитѣ рѣки нужди, както и отъ“. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Съб-ранието приема.

Които приематъ § 5 съ току-що приетото измѣнение, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Д. х. Димовъ (к): Искамъ да направя едно предложение по единъ членъ отъ закона, който не е засегнатъ отъ зако-нопроекта.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Кажете, г. Димовъ.

Д. х. Димовъ (к): Чл. 11 отъ закона гласи тъй: (Чете) „Бюрото за заселване на бѣжанцитѣ при министерството се завежда отъ единъ началникъ, подпомогнатъ отъ двама помощници и потребния канцеларски персоналъ“.

При бюрото се назначаватъ делегати, числото на които се опредѣля отъ министра на вътрешнитѣ работи и народ-ното здраве. Делегатитѣ представляватъ бюрото въ мѣст-нитѣ околийски комисии съ право на еднакво участие въ тѣхнитѣ действия и решения“. Въ този членъ, следъ думитѣ „канцеларски персоналъ“, предлагамъ да се вмѣк-натъ думитѣ: (Чете) „Единъ отъ двамата помощници се избира ежегодно съ тайно гласуване отъ общо събрание на бѣжанцитѣ въ София“.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): Г. г. народни представи-тели! Бюрото, което ръководи приложението на закона, е едно бюро, което е подчинено на Министерството на вът-решнитѣ работи. Никѣде нѣма чиновници, подчинени на едно министерство, които да се избиратъ, първо, и второ, даже ако отидемъ дотамъ да избираме чиновници, въ никакъ случай тѣ не могатъ да бѣдатъ избирани само отъ София, когато въ София бѣжанцитѣ сѣ една стотна частъ. Имаме 500.000 бѣжанци и нагоре.

Д. х. Димовъ (к): Не е възможно друго. А това е все една гаранция.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): Защо давате привилегия на София? Освенъ това не може да става дума за изборни чиновници, които ще бѣдатъ назначавани отъ министра. Това нѣма значение.

Нѣкой отъ сговорителитѣ: Да се гласува.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има предло-жение отъ г. х. Димова да се внесе прибавка къмъ чл. 11 отъ закона, както той я прочете и противъ която е г. док-ладчикътъ. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Меншинство, Събранието не приема.

Д. х. Димовъ (к): Искамъ да се прибави една нова алинея въ края на чл. 11 отъ закона съ следното съдър-жание: (Чете) „При важни случаи, когато се решаватъ важни въпроси, или засѣгащи масовото настаняване на бѣжанцитѣ, бюрото свиква на заседание и представители отъ ръководнитѣ тѣла на емигрантскитѣ организации въ София сѣ съвѣщателенъ гласъ“.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): Г. г. народни представи-тели! При всички случаи, когато е имало да се решаватъ важни въпроси, въпроси отъ важенъ характеръ за бѣжан-цитѣ, министерството винаги е поставявало така. Когато е работилъ законопроекта викани сѣ били представители на македонци, тракийци и добруджанци и тѣ, съвмѣстно съ представителя на министерството, сѣ работили законо-проекта. Така че, и безъ да се казва въ закона, това фак-тически сѣ върши отъ всеки разуменъ човѣкъ. Нѣма нужда да се споменава въ закона.

Председателстващ д-р Б. Вазов: Които приемат новата алинея към чл. 11 от закона, която предлага г. х. Димовъ, моля, да вдигнат ръка. Меншество, Събранието не приема.

Докладчик Д. Яневъ (д. сг): (Чете)

„§ 6. Алинея първа на чл. 13 се допълня така: При отсъствие на окръжния съветникъ, замѣства го мѣстния градски кметъ или единъ отъ общинскитѣ съветници“.

Председателстващ д-р Б. Вазовъ: Които приемат § 6, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Д. х. Димовъ (к): Извинете. По този членъ искамъ да направя едно предложение.

Министъръ И. Русевъ: То се свърши, параграфа се гласува вече.

Д. х. Димовъ (к): Искамъ да се измѣни чл. 13 отъ закона, който опредѣля състава на околийскитѣ комисии, въ следующия смисълъ: . . .

Отъ сговориститѣ: Гласува се.

Д. х. Димовъ (к): Извинете, азъ не зная още реда и може да сбъркамъ. Направете една отстъпка.

Д-р Н. Колушевъ (д. сг): На трето четене.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): (Чете)

„§ 7. Думитѣ въ алинея втора на чл. 17 „съ 50 лева“ се замѣняватъ съ думитѣ „съ 50—500 л.“

Председателстващ д-р Б. Вазовъ: Които приемат § 7, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): (Чете)

„§ 8. Чл. 18 се измѣня така: Мѣстата за постройки на жилищни и поминъчни сгради, изброени въ чл. 9, се отчуждаватъ съ решения на околийскитѣ комисии, утвърдени отъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве. Цената на отчужденитѣ имоти се опредѣля отъ околийскитѣ комисии по срѣдната имъ пазарна стойностъ презъ последнитѣ 10 години. Решенията на околийскитѣ комисии, относно отчуждаването и оценката, подлежатъ на обжалване по същество предъ Върховния административенъ съдъ. Завладѣването на отчужденитѣ имоти става следъ като решението за отчуждаването имъ влѣзе въ законна сила“.

Председателстващ д-р Б. Вазовъ: Които приемат § 8, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи.

Министъръ И. Русевъ: Г-да! Следъ § 8, който говори за чл. 18 отъ закона, моля, да се приеме една нова алинея къмъ чл. 19 отъ закона, съ следното съдържание: (Чете) „Ползуванитѣ се отъ българо-гръцката конвенция по изселването, ще могатъ да заплащатъ на държавата раздаденитѣ имъ земи, сгради и мѣста за постройки чрезъ държавнитѣ облигации, които ще получатъ за ликвидирани тѣхни имоти, по номиналната имъ стойностъ. Тѣ ще ставатъ пълни собственици на така изплатенитѣ имоти“.

Председателстващ д-р Б. Вазовъ: Това ще бжде новъ § 8а.

Г. министърътъ предлага една нова алинея къмъ чл. 19 отъ закона, текста на която той ви прочете.

Които приемат § 8а тъй, както се предлага отъ г. министра, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Д. х. Димовъ (к): Искамъ да направя едно предложение по чл. 19 отъ закона. Въ първата алинея на този членъ се говори за стойността на раздаденитѣ на бѣжанцитѣ сгради и мѣста за постройки на такива, а по-надолу, въ алинея втора, се говори какъ ще се опредѣля размѣра на лихвата.

Азъ правя предложение алинея първа на този чл. 19 да се измѣни тъй: (Чете) „Стойността на раздаденитѣ на

бѣжанцитѣ земи, сгради и мѣста за постройка на такива, ще се изплаща отъ тѣхъ безъ лихва на държавата въ продължение на двадесетъ годишенъ срокъ, считанъ отъ петата година подиръ получаването на тѣзи имоти“, а втората алинея на сѣщия членъ да се изхвърли, понеже въ нея се говори за това, какъ ще се опредѣля размѣра на лихвата. Значи новото е, че стойността на земитѣ, които държавата раздава на бѣжанцитѣ, ще се изплаща безъ лихва и срока на изплащането почва, вмѣсто отъ третата година, както е въ закона, отъ петата година подиръ получаването на земитѣ.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): Г. г. народни представители! Чл. 19 отъ закона не е разглежданъ въ комисията и по него не може да се правятъ предложения, . . .

Д. Кьорчевъ (н. л.): По правилника не могатъ да се правятъ такива предложения.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): . . . защото измѣненята, които се правятъ въ закона, се внасятъ официално отъ страна на министра, а не по частна инициатива. Ето защо, отъ формално гледище, не могатъ да се правятъ такива предложения.

Председателстващ д-р Б. Вазовъ: Кажете, съгласни ли сте съ предложението, г. докладчикъ?

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): Не.

Председателстващ д-р Б. Вазовъ: Които приемат поправката, предложена отъ г. х. Димовъ къмъ § 8а, а именно първата алинея на чл. 19 отъ закона да се измѣни така, както се прочете отъ него, а втората алинея да се изхвърли, моля, да вдигнат ръка. Меншество, Събранието не приема.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): (Чете)

„§ 9. Думитѣ въ първата алинея на чл. 20 „двадесетъ години“ се замѣняватъ съ „петъ години“.

Председателстващ д-р Б. Вазовъ: Които приемат § 9, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): (Чете)

„§ 10. Чл. 22 взема следната редакция: Раздаденитѣ на бѣжанцитѣ или купенитѣ отъ сѣщитѣ земи, жилищни и поминъчни сгради, както и мѣста за постройка на такива, се освобождаватъ отъ данъкъ въ продължение на 10 години, считано отъ деня, въ който сѣ ги получили или купили“.

Председателстващ д-р Б. Вазовъ: Които приемат § 10, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): (Чете)

„§ 11. Чл. 23 се измѣня така: Българската земеделска банка отпуска, подъ гаранция на държавата, лични заеми на бѣжанцитѣ най-много до 50,000 л. на домакинство. Тя вземания на държавата се ползватъ съ привилегия предъ всички други вземания. Бѣжанцитѣ, на които сѣ раздадени мѣста за строежъ на жилища или поминъчни сгради или които сѣ купили сами такива, иматъ право да получатъ отъ Българската земеделска банка ипотеченъ заемъ въ размѣръ 60% отъ стойността на постройката съ мѣстото, макаръ мѣстата и да се намиратъ вънъ отъ строителнитѣ граници на градоветѣ и селата. Ипотечниятъ заемъ въ никой случай не може да надминава 60,000 л. Този заемъ се отпуска, безъ да се правятъ одрѣжки за дължимитѣ отъ бѣжанцитѣ къмъ държавата или Банката суми. Срещу отпуснатитѣ лични и ипотечни заеми държавата открива на Българската земеделска банка нужния кредитъ предъ Българската народна банка.“

Председателстващ д-р Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димо х. Димовъ.

Д. х. Димовъ (к): По този параграфъ азъ искамъ само да се изхвърлятъ думитѣ „най-много до“, предъ „50,000 л.“ Така, както е казано „най-много до 50,000 л.“, значи, че ще продължава досегашната практика — да се отпускатъ заеми на бѣжанцитѣ въ зависимостъ отъ настроенето на

хората, които ги раздават и отъ мнението, което иматъ тѣ за човѣка, който се нуждае отъ помощъ. Самата сума, г-да, 50.000 л., както забележахъ и отведе въ речта си, въ този моментъ стои по-долу отъ 20-тѣ хиляди лева преди година-две. Така че, ако не се съгласите да се увеличи тоя кредитъ, съгласете се поне той да бѣде 50.000 л., а не максимумъ до 50.000 л.

Значи, азъ предлагамъ да се приеме този параграфъ безъ думитѣ „най-много до“.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ не съмъ съгласенъ съ изхвърлянето на тѣзи думи, защото въ досегашната практика при раздаването кредитъ на бѣжанцитѣ, който се предвиждаше въ размѣръ 20.000 л., имаше много случаи, когато бѣжанцитѣ не искаха тази сума, защото — трѣбва да се забележи това — бѣжанцитѣ сѣ най-точни и изпълнителни къмъ своитѣ задължения и, като получаватъ пари, получаватъ ги, като държатъ смѣтка за изплащането имъ. Има случаи, когато човѣкътъ взелъ пари въ Ксанти и сега търси тукъ къде да ги плати. Всѣки си прави смѣтка дали сѣ му нужни 20.000 л. или не. Азъ зная случаи, когато бѣжанци сѣ казвали: „Потрѣбни ни сѣ 5 хиляди или 10 хиляди лева; искаме 15 хиляди лева, повече не“. Освенъ това, ако нѣкой има нужда отъ повече пари, има друга алинея, която появява: дава му се първоначално до 50 хиляди лева и, ако ги употреби за производителни цели, дава му се и 60% ипотеченъ заемъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ поправката, предложена отъ народния представителъ г. Димъ х. Димовъ, да се изхвърлятъ думитѣ „най-много до“, моля, да вдигнатъ рѣка. Меншество, Събранието не приема.

Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи.

Министъръ И. Русевъ: Г. г. народни представители! Моля да се приеме следующата алинея втора къмъ § 11, чл. 23: (Чете) „Тия заеми ще могатъ да се изплащатъ чрезъ държавнитѣ облигации, които, ползуващитѣ се отъ българо-грцката конвенция по изселването ще получатъ срещу ликвидирани тѣхни имоти въ Гърция, по номиналната стойностъ на облигациитѣ имъ“.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ къмъ § 11, чл. 23, да се прибави тази алинея, която предлага г. министърътъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Които приематъ § 11 съ гласуваната прибавка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): (Чете)

§ 12. Къмъ чл. 23а се прибавятъ думитѣ: „и вдовицитѣ на починалитѣ ветерани отъ 1877—78 г.“

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 12 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): (Чете)

„§ 13. Първата алинея на чл. 24 се измѣня така: Личнитѣ заеми се отпущатъ за постройка или купуване на жилища и поминѣчни сгради, както и за набавяне занаятчийски оръдия и материали, необходими за упражнението на занаятчието“.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 13 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Яневъ (д. сг): (Чете)

„§ 14. Чл. 25 се измѣня така:

Сумитѣ по личнитѣ и ипотечни заеми се отпущатъ съ срокъ за изплащане въ 20 години чрезъ ежегодни погашения при най-благоприятна лихва. Банката отдѣля 1% и го внася въ особенъ фондъ за погашения несъбираемитѣ вземания на банката по двата вида заеми.“

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 14 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ следующата точка отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за обезщетяването действующихъ офицери и свърхсрочно-служашитѣ подофицери, напуснали войската поради намаляването и преустройството ѝ споредъ Ньойския миренъ договоръ.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ Д. Митовъ (д. сг): (Чете)

„З А К О Н Ъ

за обезщетяването действующихъ офицери и свърхсрочно-служашитѣ подофицери, напуснали войската поради намаляването и преустройството ѝ споредъ Ньойския миренъ договоръ.“

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Митовъ (д. сг): (Чете) *

„§ 1. Чл. 1 се измѣнява така: Получаватъ парично обезщетяване въ пълненъ размѣръ споредъ таблицата къмъ този законъ напусналитѣ службата си въ армията, поради намалението и преустройството ѝ споредъ Ньойския миренъ договоръ, отъ 4 октомври 1918 г. до 1 априлъ 1924 г.:

- а) действующихъ офицери;
- б) свърхсрочнослужашитѣ подофицери, повишени въ офицерски чинъ за „бойно отличие“ презъ времето отъ мобилизацията 1915 г. до 4 октомври 1918 г.;
- в) свърхсрочнослужашитѣ подофицери;
- г) повишенитѣ не за бойно отличие въ офицерски чинъ свърхсрочнослужашитѣ подофицери, както и районнитѣ началници-офицери, заварени на тая длъжностъ отъ мобилизацията 1915 г. — получаватъ, като свърхсрочнослужашитѣ подофицери ротни фелдфебели (буква „в“ на тоя членъ и п. 5 на таблицата).“

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 1 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Митовъ (д. сг): (Чете)

„§ 2. Чл. 2 се измѣнява така: Получаватъ обезщетение половинъ размѣръ, по таблицата на този законъ:

- а) действующихъ офицери, съ изключение на специалнитѣ, които получаватъ по чл. 1 на тоя законъ и свърхсрочнослужашитѣ подофицери, служили непрекъснато отъ мобилизацията презъ 1915 г. до демобилизацията (на 4 октомври 1918 г.) въ границитѣ на Царството;

- б) действующихъ офицери и свърхсрочнослужашитѣ подофицери, служили непрекъснато презъ сѣмния периодъ време (буква а на тоя членъ) въ титловитѣ органи на дивизитѣ, армитѣ, щаба на действующата армия, въ военнитѣ области и губернаторства; въ съюзнитѣ страни и армии — войскови части, управления, учреждения, заведения или другадѣ където и да било;

- в) действующихъ офицери и свърхсрочнослужашитѣ подофицери отъ доманикитѣ и охранителни органи въ щаба на действующата армия, служили непрекъснато въ тия органи презъ сѣмния периодъ време (буква а отъ тоя законъ);

Забележка. Специалисти-офицери се считатъ: интендантитѣ, медицинскитѣ, ветеринарни и аптекарски чинове и военни юристи, които иматъ съответственото специално висше образование.“

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 2 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Митовъ (д. сг): (Чете)

„§ 3. Чл. 3 се измѣнява така: Действующихъ офицери и свърхсрочнослужашитѣ подофицери уволнени отъ армията по съдѣ, по дисциплинаренъ редъ или въ интереса на службата, а така сѣмъ действующихъ офицери и свърхсрочнослужашитѣ подофицери, постъпили на действителна служба — не получаватъ обезщетение.

Забележка. Постъпилиятъ на действителна служба офицери и свърхсрочнослужашитѣ подофицери при повторното имъ уволнение отъ служба, ако имъ се слѣдва обезщетение по закона за военнитѣ лица, даденото имъ обезщетение по настоящия законъ се одѣржа.“

* За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. приложение № 100, Т. I.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приемат § 3 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Митовъ (д. сг): (Чете)

„§ 4. Чл. 4 остава непромѣненъ: Ако действующитѣ офицери и свѣрхсрочнослужащитѣ подофицери, имащи право на обезщетение по тоя законъ, починатъ преди да влѣзе въ сила сѣщия тоя законъ — наследницитѣ имъ иматъ право на тѣхното обезщетение.“

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приемат § 4 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Митовъ (д. сг): (Чете)

„§ 5. Чл. 5 остава непромѣненъ: Обезщетението по тоя законъ е едновременно, дава се на единъ пътъ, не се облага съ данѣкъ и не се правятъ отъ него каквито да било одрѣжки за данѣци, берии, секвестри и пр.“

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приемат § 5 тѣй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Митовъ (д. сг): (Чете)

„§ 6. Чл. 6 се измѣнява така: За да получатъ обезщетението си, действующитѣ офицери и свѣрхсрочнослужащитѣ подофицери, имащи право на обезщетение по тоя законъ, представятъ удостоверение, отъ което трѣбва да личи:

а) че сж напуснали службата въ армията поради намалението и преустройството ѝ споредъ Ньойския миренъ договоръ;

б) че не сж уволнени по сѣдъ, по дисциплинаренъ редъ или въ интереса на службата и че не сж постѣпили на действителна служба въ армията;

в) че презъ време на войната 1915/18 г. сж служили въ войскава частъ, управление, учреждение или заведение, което имъ дава право на обезщетение по чл. 1 или по чл. 2 на тоя законъ“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приемат § 6 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Митовъ (д. сг): (Чете)

„§ 7. Чл. 7 остава непромѣненъ: Прилагането на тоя законъ се пояснява отъ специаленъ правилникъ, изработенъ отъ министра на войната и одобренъ отъ Министерския сѣветъ“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приемат § 7 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Митовъ (д. сг): (Чете)

„§ 8. Чл. 8 остава непромѣненъ: Отмѣняватъ се законитѣ:

а) за уреждане положението на действующитѣ офицери и свѣрхсрочни подофицери, които вследствие намаление и преустройството на войската ще се лишатъ отъ службата си въ нея — обявенъ въ указъ № 52 отъ 15 юлий 1920 г., и

б) за измѣняване и допълняване закона за уреждане положението на действующитѣ офицери и свѣрхсрочнослужащитѣ подофицери, които вследствие намаляване и преустройство на войската ще се лишатъ отъ службата си въ нея — обявенъ съ указъ № 22 отъ 14 мартъ 1921 г.

Паричното обезщетение на действующитѣ офицери и свѣрхсрочнослужащитѣ подофицери, получили вече такова обезщетение по тия два закона, се уравнива така, че на ония, на които се пада да получатъ по настоящия законъ повече — допълучаватъ падащата имъ се въ повече парична сума.“

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приемат § 8 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Митовъ (д. сг): (Чете)

„Таблицата къмъ законопроекта се измѣнява така:

ТАБЛИЦА

къмъ законопроекта за обезщетяване действующитѣ офицери и свѣрхсрочно-служащитѣ подофицери, напуснали войската поради намаляването и преустройството ѝ споредъ Ньойския миренъ договоръ.

Едному въ левове:

ГРУПИ ЧИНОВЕ	I категория жененъ или вдовецъ безъ дѣца	II категория — жененъ безъ дѣца	III категория жененъ или вдовецъ съ 1 ил. 2 дѣца	IV категория жененъ или вдовецъ съ 3 ил. 4 дѣца	V категория жененъ или вдов. съ 5 или повече дѣца
1. { Генералъ . Полковникъ . }	30.000	35.000	40.000	45.000	50.000
2. { Подполков. Майори . }	25.000	30.240	34.560	38.880	43.200
3. Капитани .	21.600	25.920	30.240	34.560	38.880
4. { Поручици . Подпоруч. }	17.280	21.600	25.920	30.240	34.400
5. Свѣрхсрочно- служащи подофицери: Ротни фелдф. и приравнени Взводенъ под- офицеръ и прир.	8.640 6.000	10.800 7.000	12.960 8.700	15.140 11.000	17.200 13.000

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приемат таблицата тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. г. народни представители! Почитаемото правителство предлага по изключение утре, недѣля, следъ обѣдъ, да имаме заседание.

Г. Пенчевъ (с. д): Не можемъ да решаваме — нѣма кворумъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приемат да има утре следъ обѣдъ заседание, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. Пенчевъ (с. д): Не можемъ да решаваме — само 65 души сж тукъ. Утре не можемъ да имаме заседание, не можемъ да опредѣляме никакъвъ дневенъ редъ — нѣма кворумъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Съобщавамъ, че сж постѣпили следнитѣ законопроекти, които ще ви се раздадатъ:

Отъ Министерството на правосѣдието — законопроектъ за измѣнение нѣкои членове отъ закона за углавното сѣдопроизводство;

Отъ сѣщото министерство — законопроектъ за измѣнение нѣкои членове отъ таблицата къмъ закона за привилегитѣ и ипотекитѣ, за беритѣ, които се събиратъ отъ пазителитѣ на ипотечнитѣ книги;

Отъ сѣщото министерство — законопроектъ за сѣдебнитѣ марки;

Отъ сѣщото министерство — законопроектъ за измѣнение нѣкои членове отъ закона за нотариуситѣ и мировитѣ сѣдии, изпълняючи нотариална работа;

Отъ сѣщото министерство — законопроектъ за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ закона за гражданското сѣдопроизводство;

Отъ сѣщото министерство — законопроектъ за допълнение на нѣкои членове отъ търговския законъ.

Г. г. народни представители! Дневният редъ за утрешното заседание си остава същиятъ, съ тази разлика, че законопроектитъ, които се гласуваха и приеха на второ четене, ще се поставят на трето четене.

Освенъ това, поставятъ се на второ четене законопроектитъ за бюджета на държавата за 1924/1925 финансова година и за измѣнение и допълнение на закона за акциза и патентовия сборъ върху питиетата.

Който приематъ този дневенъ редъ за утре, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено в 22 ч. 40 м.)

Председателъ: Д-ръ Т. КУЛЕВЪ.

Подпредседателъ: Д-ръ Б. ВАЗОВЪ.

Секретаръ: Д-ръ ЦВ. ДЯКОВЪ

Началникъ на стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Отпуски , разрешени на народнитъ представители: Христо Баралиевъ, Христо Господиновъ П, Бончо Тотковъ, Крумъ Славовъ, Георги Дончевъ, Коста Лулчевъ, Константинъ Бозвелиевъ, Григоръ Реджовъ, Бекиръ Садкъ Мехмедъ Еминовъ, Хасанъ ефенди Бояджиевъ, Дълчо Тодоровъ Гоговъ, Янко Купаровъ и Тодоръ Димитровъ	2949	4. За наказанията, налагани по чл. 155 отъ конституцията (Второ четене)	2963
Питане отъ народния представител Цочо Братановъ до министра на земледѣлието и държавнитъ имоти относително унищожението на боровата култура около Семинарията и по експлоатацията на различни гори (Развиване и отговоръ)	2949	5. За измѣнение и допълнение на закона за заселване бѣжанцитъ и обезпечаване поминъка имъ (Второ четене)	2964
Предложение отъ народнитъ представители Н. Пждаревъ, Н. Кемилевъ, Н. Рачевъ, П. Палиевъ и други за назначаване една парламентарна анкета по Министерството на желѣзницитъ за провѣряване дѣлата на Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата (Съобщение)	2949	6. За обезщетяването действующитъ офицери и свръхсрочнослужашитъ подофицери, напуснали войската поради намаляването и преустройството ѝ споредъ Ньойския миренъ договоръ (Второ четене)	2983
Законопроекти:		7. За измѣнение нѣкои членове отъ закона за углавното сѣдопроизводство (Съобщение)	2984
1. За гербовия налогъ (Трето четене — приемане)	2953	8. За измѣнение нѣкои членове отъ таблицата къмъ закона за привилегиятъ и ипотекайтъ, за бериятъ, които се събиратъ отъ пазителитъ на ипотечнитъ книги (Съобщение)	2984
2. За измѣнение допълнение законитъ за окръжнитъ съвети и за градскитъ и селскитъ общини (Трето четене)	2953	9. За сѣдбнитъ марки (Съобщение)	2984
3. За сѣдене министритъ (Трето четене)	2963	10. За измѣнение нѣкои членове отъ закона за нотариуситъ и мировитъ сѣдии, изпълняющи нотариалната работа (Съобщение)	2984
		11. За измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ закона за гражданското сѣдопроизводство (Съобщение)	2984
		12. За допълнение нѣкои членове отъ търговския законъ (Съобщение)	2984
		Дневенъ редъ за следующето заседание	2985